

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nastja Bratoš

Izzivi procesa nadaljnje širitve Evropske unije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nastja Bratoš

Mentor: red. prof. dr. Anton Bebler

Izzivi procesa nadaljnje širitve Evropske unije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

ZAHVALA

*»Dobro je imeti cilj, h kateremu potuješ;
toda pomembno je potovanje ne cilj«.*
(Ursula K. Leguin)

*Moje potovanje skozi študijska leta do diplomskega dela
je bilo obdano s številnimi ljudmi,
odvijalo se je na različnih krajih,
prineslo mi je bogate izkušnje in znanje
ter spoznanja o svetu, ki nas obdaja.*

*Za moj prvi cilj-diplomsko delo, bi se najprej
rada zahvalila svojemu mentorju prof. dr. Anton Beblerju,
ki me je usmerjal na pravo pot z nasveti, idejami in znanjem,
da je diplomsko delo dobilo končni pečat.*

*Za podporo, razumevanje in skrb, bi se rada zahvalila
očetu Darju, mami Jasmini, bratu Luki
dedku Zdravku ter babicama Hedviki in Alenki.*

Zahvala gre tudi vsem mojim dragim prijateljem doma in po svetu.

IZZIVI PROCESA NADALJNJE ŠIRITVE EVROPSKE UNIJE

Naloga obravnava širitveno politiko EU. Skozi zgodovinsko analizo prikazuje razvoj širitve iz začetnih šestih ustanovitvenih držav članic na današnjih 27 članic ter simultano izpopolnjevanje Unije v institucionalnem in pravnem smislu z različnimi pogodbami. Osredotoča se prav tako na geografsko dimenzijo EU, torej vprašanje, do kod lahko sega EU v prihodnje glede na soglasje med državami članicami EU o sprejemljivosti držav kandidat in morebitnih držav kandidat za vstop v Unijo. EU je zaradi tekmovanja z drugimi regionalnimi ekonomskimi bloki kot orodje širitvene politike razvila evropsko sosedsko politiko (ESP), ki definira odnos EU z državami na obrobju obstoječe evropske integracije. Pod krinko ESP tako v teh državah promovira demokratizacijo, izvajanje reform in evropske vrednote, doseganje omenjenih sprememb pa lahko povzroči eventualno članstvo le-teh. Navkljub želji izogniti se nastanku novih delitvenih meja med povečano EU in novimi sosedskimi državami, EU preferira integracijske želje držav na Vzhodu v nasprotju z državami v Sredozemlju.

Ključne besede: širitvena politika EU, kriteriji za članstvo v EU, geografska omejitve EU, konsenz med državami članicami EU, evropska sosedska politika

CHALLENGES OF THE FUTURE ENLARGEMENT PROCESS OF THE EU

The thesis explores the widening policy of EU, where through the historical analysis shows the development of expansion from six establishing member countries to nowadays 27 members and simultaneous improvements of Union in institutional and legal sense with different treaties. In the continuation the thesis focuses on geographic dimension of EU, which is connected with finding out, how far the borders of EU can extend in future and reaching a consensus among the member states of EU and their vision about acceptability of candidate and potential candidate states into Union. Because of the search for greater influence of EU as a global actor in the international community and competition with other regional economic blocks, the EU as a tool of widening policy has developed the European neighbourhood policy (ENP), which defines relations between the EU and the countries on the periphery of the existing European integration. Under the cover of ENP it promotes the democratization, performance of reforms and european values, what could eventually cause the future membership of these countries. In spite of the wish of avoiding the rise of new division lines between enlarged EU and its new neighbour states, EU prefers the wishes towards the integration of eastern countries in comparison from countries in the Mediterranean.

Keywords: widening policy of EU, criteria for membership in EU, geographic limitation of EU, consensus among member countries of EU, European neighbourhood policy

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	8
1 UVOD.....	10
1.1 OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA.....	10
1.2 RAZISKOVALNE HIPOTEZE.....	12
1.3 METODOLOGIJA.....	12
1.4 STRUKTURA NALOGE.....	13
2 OPERACIONALIZACIJA POJMOV.....	14
2.1 EVROPSKA UNIJA.....	14
2.2 ŠIRITVENA POLITIKA EU.....	15
2.3 EVROPSKA SOSEDSKA POLITIKA.....	16
2.4 EVROMEDITERANSKO PARTNERSTVO.....	16
2.5 EFTA IN EEA.....	17
2.6 TEORIJE EKONOMSKE INTEGRACIJE.....	17
3 ŠIRITVENA POLITIKA EVROPSKE UNIJE (EU).....	19
3.1 ZGODOVINA ŠIRITVE EU.....	20
3.2 MERILA ZA ČLANSTVO V EU.....	28
3.3 RAZMERJE MED ŠIRITVIJO EU IN NATOM.....	30
3.4 ASOCIACIJSKI SPORAZUMI.....	34
3.4.1 Pridružitvev in bodoče članstvo v EU.....	34
3.4.2 Pridružitvev in pomoč pri razvoju.....	36
3.4.3 Pridružitvev in mediteranske države.....	36
3.4.4 Sporazum o stabilizaciji in pridruževanju.....	36
4 SPREMINJANJE GEOGRAFSKIH MEJA EU.....	37
4.1 POMIKANJE ZUNANJE MEJE EU.....	37
4.2 GEOGRAFSKA OMEJITEV EU.....	39
4.3 NESTABILNI ZAHODNI BALKAN.....	40

4.4 STALIŠČA DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA ZAHODNI BALKAN.....	42
4.5 POVZETEK STALIŠČ DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA ZAHODNI BALKAN.....	47
4.6 TURČIJA.....	49
4.7 STALIŠČA DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA TURČIJO.....	53
4.8 POVZETEK STALIŠČ DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA TURČIJO.....	59
5 EVROPSKA SOSEDSKA POLITIKA.....	62
5.1 ODNOSI EU Z DRŽAVAMI VZHODNE SOSEDŠČINE.....	63
5.2 INTERESI DRŽAV ČLANIC EU NA JUŽNEM KAVKAZU.....	66
5.3 ODNOSI EU Z ARABSKIMI DRŽAVAMI V SREDOZEMLJU.....	66
6 USTAVNA PRIHODNOST EU.....	68
7 SKLEP.....	72
8 LITERATURA.....	75
PRILOGE.....	87
PRILOGA A: Osnutki vprašanj za intervju.....	87
PRILOGA B: Izvedeni intervjuji.....	88

SEZNAM TABEL IN SLIK

Slika 4.1: Stališča držav članic EU do priključevanja Zahodnega Balkana	48
Slika 4.2: Stališča držav članic EU do priključevanja Turčije	61
Tabela 4.1: Stališča držav članic EU do priključevanja Zahodnega Balkana	44
Tabela 4.2: Stališča držav članic EU do priključevanja Turčije	55
Tabela 5.1: Geografska osredotočenost evropske sosedske poliike	63

SEZNAM KRATIC

ACP	Afriške, karibske in pacifiške države
BIH	Bosna in Hercegovina
EEA	Evropski gospodarski prostor (<i>European Economic Area</i>)
EFTA	Evropsko združenje za prosto trgovino (<i>European Free Trade Agreement</i>)
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EK	Evropska komisija
EMU	Ekonomska in monetarna unija
ENPI	Evropski instrument za sosedščino in partnerstvo
ES	Evropski svet
ESP	Evropska sosedska politika
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
EURATOM	Evropska skupnost za jedrsko energijo (<i>European Atomic Energy Community</i>)
EUROMED	Evromediteransko partnerstvo
JV	Jugo-vzhod
MEDA	Program razvojne pomoči Sredozemlju (<i>Mediterranean Development Assistance program</i>)
MERCOSUR	Skupni trg Južne Amerike (<i>Mercado Comun de America del Sur</i>)
MKV	Mednarodna konferenca
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NAFTA	Severno-ameriški sporazum o prosti trgovini (<i>North American Free Trade Agreement</i>)
NATO	Organizacija Severnoatlantske pogodbe (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)

OSCE	Oganizacija za varnost in sodelovanje v Evropi <i>(Organization for Security and Cooperation in Europe)</i>
PEU	Pogodba o Ustavi za Evropo
PHARE	Pomoč za gospodarsko prestrukturiranje v državah srednje in vzhodne Evrope <i>(Poland Hungary: Aid for Economic Reconstruction)</i>
RS	Republika Slovenija
SAA	Sporazum o pridružitvi in sodelovanju <i>(Stabilization and Association Agreement)</i>
TACIS	Tehnična pomoč združenju neodvisnih držav <i>(Technical Aid to the Commonwealth of Independent States)</i>
TAIEX	Enota za izmenjavo informacij o tehnični pomoči <i>(Technical Assistance Information Exchange Unit)</i>
TRACECA	Transportni koridor Evropa Kavkaz Azija <i>(Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia)</i>
Twinning	Pred-pristopna pomoč za izgradnjo institucij <i>(Pre-Accession Assistance for Institution Building)</i>
VB	Velika Britanija
ZDA	Združene države Amerike
ZEU	Zahodnoevropska unija
ZN	Združeni narodi

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA

Od uresničitve ideje francoskega zunanjega ministra Roberta Schumana, ki je v Evropski deklaraciji podal vizijo o združeni Evropi, ki bi temeljila na solidarnosti in miru, je minilo več kot pol stoletja. Leta 1951 je bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ). Zaradi gospodarskega interesa je v njej odelovalo 6 ustanovitvenih držav članic, katerih število je ščaskoma s številnimi širitvenimi procesi narastlo na 27 držav članic Evropske unije (EU).

Da bi EU lahko ohranila svojo konkurenčnost v boju z drugimi regionalnimi ekonomskimi blokmi, hkrati pa uresničevala svoje cilje, se mora soočiti z izzivi, ki jo čakajo v prihodnje. Gospodarski učinki ter politične prednosti, ki jih prinaša vključitev v EU, so opogumili mnoge evropske države k delitvi svoje usode znotraj omenjene integracije. Čeprav uradna politika spodbuja sleherni evropsko državo, ki želi vstopiti v integracijo, politika unije ni povsem v skladu z njeno razglašeno odprtostjo. Vse do konca hladne vojne je delovanje Evropske skupnosti bilo vpeto med dvema vojaškima političnima blokoma, kar je omejevalo politiko razširitve. Na proces širitve so različno vplivali tudi zunanji dejavniki, predvsem ZDA. Politika razširitve EU je zato vedno bila polna protislovij, oviranja in zavlačevanja (Bebler 2007, 191). Za naslednjo širitev so predvidene države kandidatke: Hrvaška, Turčija in nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, medtem ko status morebitnih držav kandidatk pripada Albaniji, BiH, Črni Gori, Kosovu pod resolucijo 1244 Varnostnega sveta ZN in Srbiji.

Z nadaljnjim procesom širitve EU se poraja vprašanje, kako daleč naj segajo geografske meje EU, oz. dvomi o nujnosti širitve EU v bodoče. Način, kako EU obravnava širitev ima namreč posledice tako za mnoge države kandidatke kakor tudi za EU samo (Sjursen 2002, 491). Nadaljnja širitev tako ne bo vplivala samo na notranjo ureditev EU, ampak bodo nove zunanje meje ustvarile novo delitev na evropskem kontinentu (*ibid.*). Zaradi različnih dejavnikov, med katere sodijo tudi zgodovinske izkušnje in strateški interesi držav članic EU, so mnenja o nadaljnjem širitvenem procesu EU deljena. Glede na to, da imajo nekatere države članice EU, zaradi kolonialne preteklosti, več skupnega z državami v Sredozemlju, druge pa bi svoje gospodarske partnerje raje iskale na vzhodu, je eden

izmed izzivov nadaljnega procesa širitve EU oblikovanje soglasja med državami članicami EU o širitveni politiki. Izzivi, ki zadevajo nadaljnji proces širitve EU so *inter alia* izvedba institucionalnih sprememb, ki so potrebne zaradi učinkovitega delovanja EU v prihodnje. Toda ratifikacija reformne pogodbe se nadaljuje s strani držav članic EU kljub referendumskemu ne na Irskem. Turčija je možna bodoča članica EU navkljub svoji verski drugačnosti od preostale Evrope. Med naštetimi izzivi, ki so vsekakor pomembni za nadaljnjo delovanje EU, bom podrobneje raziskala vprašanje geografskih meja EU oz. preverila, ali med državami članicami EU obstaja soglasje glede opredelitve, do kod naj segajo geografske meje EU v prihodnje. Predstavila bom tudi evropsko sosedsko politiko, ki pri razumevanju vprašanja geografskih meja EU igra pomembno vlogo in jo lahko razumemo kot orodje širitvene politike EU.

Struktura diplomskega dela bo temeljila na poglavjih, ki bodo obravnavala razvoj širitvene politike EU, merila za članstvo v EU, asociacijske sporazume, razmerje med širitvijo EU in NATOM, stališča držav članic EU do sprejema držav kandidat in odnosov z morebitnimi državami kandidatkami v EU, geografsko omejitev razširitve EU in evropsko sosedsko politiko.

Cilj diplomskega dela je analizirati širitveno politiko EU na osnovi oblikovanih hipotez.

1.2 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Da bi lahko odgovorila na zgoraj predstavljeno problematiko, so vodilne hipoteze v nalogi sledeče:

Hipoteza 1:

Evropska unija (EU) ne izvaja dosledne širitvene politike, saj med njenimi članicami ni soglasja o zemljepisni omejitvi razširitve.

Hipoteza 2:

Razširitvena politika EU ni enotiren proces.

Hipoteza 3:

Orodje širitvene politike EU je evropska sosedska politika (ESP), s katero poizkuša EU vplivati na režime držav, da ti težijo k demokratizaciji, političnim reformam in približevanju evropskim standardom, kar bi eventualno lahko omogočilo njihovo članstvo v EU v prihodnosti.

Hipoteza 4:

Znotraj evropske sosedske politike se pojavlja različen odnos med EU in državami na vzhodu Evrope ter med EU in sredozemskimi državami.

1.3 METODOLOGIJA

Pri izdelavi diplomske naloge bom uporabila različne raziskovalne metode. Ker je vprašanje proučevanja širitvena politika EU, bom s pomočjo zgodovinsko - razvojne proučitve primarnih in sekundarnih virov (relevantne monografije, strokovni članki, strokovne revije in časopisi) analizirala razvoj evropskega združevanja s poudarkom na širitvi v prihodnje. Interpretacija primarnih in sekundarnih virov ter njihova analiza bodo hkrati z zgodovinsko- razvojno analizo poglobitve metode raziskovanja. Ker želim preveriti stališča držav članic EU do prihodnjega procesa širitve EU, bom za raziskavo potrebne podatke pridobila na spletnih straneh ministrstev za zunanje zadeve posameznih

držav. Opravila bom tudi intervjuje s strokovnjaki ter veleposlaniki, ki bodo s svojim znanjem in izkušnjami sooblikovali diplomsko nalogo.

1.4 STRUKTURA NALOGE

V drugem poglavju bom opredelila temeljne pojme: Evropska unija, širitvena politika EU, evropska sosedska politika, evropsko mediteransko partnerstvo, EFTA in EEA. Predstavljene bodo tudi teorije ekonomske integracije, med katerimi so funkcionalizem, federalizem, komunikacijska teorija in neofunkcionalizem, potrebne za lažje razumevanje logike delovanja evropske integracije.

V tretjem poglavju bom osvetlila širitveno politiko EU s predstavitvijo zgodovinske širitve EU od začetka njenega nastanka s šestimi ustanovitvenimi državami do današnje sedemindvajsetčlanske EU, ob upoštevanju institucionalnih in pravnih sprememb, ki so spremljale širitve skozi čas. Opisana bodo tudi merila za članstvo v EU, asociacijski sporazumi in razmerje med širitvijo EU in NATOM.

Četrto poglavje bo raziskovalo spreminjanje geografskih meja EU, ki se z vsako dodatno širitvijo pomikajo na obrobje evropskega kontinenta. Zaradi določanja meja EU v prihodnosti bodo analizirana stališča držav članic EU do priključitve držav kandidat in morebitnih držav kandidat, ki bodo zajete v dveh sklopih. Prvi sklop bo preučeval stališča držav članic EU do Zahodnega Balkana, kjer so zajete države kandidatke in morebitne države kandidatke. Drugi sklop pa bo predstavil raziskavo stališč držav članic EU do Turčije, države kandidatke za članstvo v EU, ki je zaradi številnih raznolikosti posebej zanimiva za preučitev. Mnenja o upravičenosti kandidature Turčije za članstvo v Uniji so namreč deljena.

V petem poglavju bom iskala odgovor na vprašanje, ali se znotraj evropske sosedske politike resnično pojavljajo različne težnje po sodelovanju z državami vzhoda, ki bi eventualno lahko postale države članice EU in arabskimi državami, ki so nekoč delovale v okviru evromediteranskega partnerstva.

Šesto poglavje bo obravnavalo Lizbonsko pogodbo, ki ima pri širitveni politiki in prihodnosti razvoja integracije pomembno vlogo.

V sklepu bodo s pomočjo podatkov v nalogi preverjene hipoteze ter podani komentarji k ugotovitvam.

2 OPERACIONALIZACIJA POJMOV

2.1 EVROPSKA UNIJA (EU)

Regionalni trgovinski blok, meddržavna organizacija, predvsem pa gospodarska in politična skupnost 27 evropskih držav članic so besede, ki označujejo termin Evropska unija, ustanovljen leta 1992 iz obstoječih Evropskih skupnosti¹ z maastrichtsko pogodbo (Paquin 2005, 92).

Evropska unija ima široka pooblastila na področju kmetijske in trgovinske politike, enoten denar, vedno več občutljivosti za socialne programe in tudi že nekaj začetnih izkušenj na področju sodelovanja v zunanji politiki, vključno z vojaškim sodelovanjem (Nugent v Della Porta 2003, 219). Maastrichtska pogodba, ki ustanavlja EU, razširja področje njenega delovanja na t.i. tri stebre. I. steber tvorijo Evropska skupnost, Ekonomska in monetarna unija, skupni trg in carinska unija; II. steber pokriva področje zunanje politike in varnosti; III. steber pa obsega sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev (Della Porta 2003, 220). Institucionalni sistem EU, kamor spadajo Evropski parlament, Evropski svet, Svet EU, Komisija EU, Evropsko sodišče pravice in Računsko sodišče, je osrednji mehanizem pri doseganju cilja zagotavljanja kolektivnih dobrin, kot so skupni trg, enotna valuta ter mednarodna moč (Peterson in Shackleton, 2006, 2-3).

S 1. januarjem 2007 po priključitvi Bolgarije in Romunije so države članice Evropske unije: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska ter Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.²

---

¹ Z izrazom Evropske skupnosti so zajete: Evropska skupnost za premog in jeklo, ustanovljena l. 1951 s Pariško pogodbo, evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za atomsko energijo, ustanovljeni l. 1957 v Rimu.

² *Vodnik po evrožargonu, države članice EU:* http://europa.eu/abc/eurojargon/index_sl.htm (28. marec 2008).

2.2 ŠIRITVENA POLITIKA EU

Osnovna merila za širitveni proces so navedena v 49. členu Pogodbe o EU, ki pravi:

» Vsaka evropska država, ki spoštuje načela svobode, demokracije, človekove pravice in temeljne svoboščine pravne države, lahko zaprosi za članstvo v Uniji« (Uradni list RS, 2002,221). Od začetnih 6 držav članic³, ki so podpisale Pariško pogodbo (1951), se je udeležilo več širitev in eno teritorialno krčenje:

- 1973: Danska, Irska in Velika Britanija, norveški volivci pri tem zavrnejo vstop v EU
- 1981: Grčija
- 1982: Grenlandija kot avtonomni del Danske izstopi iz EGS
- 1986: Portugalska in Španija
- 1990: Širitev EGS na ozemlje nekdanje Nemške demokratične republike, na katero se je razširila ZR Nemčija
- 1995: Avstrija, Finska in Švedska, norveški volivci ponovno zavrnejo vstop v EU, švicarski volivci pa vstop Švice v Evropski gospodarski prostor (EGP)
- 2004: Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija
- 2007: Bolgarija in Romunija (Bebler 2007, 193)

Medtem ko se je širitveni proces do leta 1990 osredotočal na države kandidatke iz južne periferije Skupnosti ali severne države EFTA, sta predzadnji širitvi posledica konca hladne vojne, ki je prenehala z bipolarno razdelitvijo Evrope na kapitalistični Zahod in socialistični Vzhod (Blair 2006,155). Širitev, ki se bo zgodila v prihodnje, zadeva države kandidatke ter morebitne države kandidatke. Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija in Turčija imajo status držav kandidatk za članstvo v EU, med morebitnimi državami kandidatkami pa so Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna Gora in Srbija, vključno s Kosovom pod zaščito resolucije št. 1244 Varnostnega sveta ZN (EK 2006, 9).

---

³ Začetne države članice so bile Belgija, Francija, ZRN, Italija, Luksemburg in Nizozemska.

2.3 EVROPSKA SOSEDSKA POLITIKA

Evropska sosedna politika (ESP) je nastala leta 2004 z namenom premostiti nove delitvene meje, ki so se pojavile med povečano EU in sosedskimi državami.⁴

ESP se nanaša na odnose med EU in njenimi neposrednimi sosedi na vzhodu in jugu, torej na 16 držav, ki še nimajo perspektive bodočega članstva v EU. Mednje spadajo: Alžirija, Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Egipt, Gruzija, Izrael, Jordanija, Libanon, Libija, Moldavija, Maroko, Palestinska ozemlja, Sirija, Tunizija in Ukrajina (EK 2007, 5). Poglavitna prioriteta ESP je ohranjanje dobrih odnosov z našimi sosedskimi državami, kar pomeni instauracijo trdnejših političnih in gospodarskih odnosov s sosedi na vzhodu in jugu ter podpiranje njihovih procesov reform.⁵ ESP se razlikuje od politike širitvenega procesa, čeprav za evropske sosede ne prejudicira, kako se bo njihov odnos razvijal v prihodnje.⁶

2.4 EVROMEDITERANSKO PARTNERSTVO (EUROMED)

Evromeditersko partnerstvo je nastalo z Barcelonsko deklaracijo leta 1995, ki zagotavlja širok okvir političnih, gospodarskih in družbenih odnosov med državami članicami EU in partnerji v južnem Mediteranu. Predzadnja širitev EU, 1. maja 2004, je zaobsegla dva mediteranska partnerja (Ciper in Malto) ter tako povečala število članov EUROMED-a. Partnerstvo ima za glavne cilje:

- definiranje skupnega področja miru in stabilnosti z ojačanjem političnega in varnostnega dialoga
- konstrukcijo cone, kjer se oblikuje blaginja skozi gospodarsko in finančno partnerstvo ter postopno ustanovitvijo svobodnega trgovinskega področja
- približevanje med ljudmi z družbenim, kulturnim in človeškim partnerstvom, ki želi spodbuditi razumevanje med kulturami in izmenjave med civilnimi družbami⁷

Med mediteranske partnerje spadajo: Alžirija, Egipt, Izrael, Jordanija, Libanon, Maroko, palestinsko ozemlje, Sirija, Tunizija in Turčija, Libija pa ima status opazovalke od leta 1999 (Blair 2006, 158). Od leta 2004 so mediteranski partnerji vključeni v ESP.⁸

---

⁴ *European Neighbourhood Policy*: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (31. marec 2008).

⁵ Travailler ensemble. La politique européenne de voisinage. Commission européenne. Bruxelles.

⁶ *European Neighbourhood Policy*: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (31. marec 2008).

⁷ *Evromeditersko partnerstvo*: http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/ (31. marec 2008).

2.5 EFTA IN EEA

Evropsko združenje za prosto trgovino je organizacija, ki je bila ustanovljena kot alternativa Evropski gospodarski skupnosti (EGS) leta 1960 s podpisom Stockholmske pogodbe. Sestavljale so jo države članice Avstrija, Danska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica ter Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske. Evropskemu združenju za prosto trgovino sta se kasneje pridružili tudi Finska in Islandija. V nasprotju z EGS je bila želja EFTE promoviranje svobodne trgovine med njenimi članicami, ne da bi pri tem izgubile svojo suverenost. Zaradi bolj integriranega gospodarstva je EFTA kmalu postala nekonkurenčna EGS in je začela izgubljati svoje države članice, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Dansko, Portugalsko, Avstrijo, Finsko in Švedsko. Članstvo EFTE se je omejilo na Islandijo, Lichtenstein, Norveško in Švico (Blair 2006, 173).

Od leta 1994 tvorita EU in EFTA (brez Švice) Evropski gospodarski prostor (EGP oz. ang. European Economic Area -EEA) (Bebler 2007, 85). Sporazum EGP daje možnost Islandiji, Liechtensteinu in Norveški, da izkoriščajo ugodnosti enotnega trga EU, vendar nimajo vseh pravic in dolžnosti, ki jih prinaša članstvo v EU.⁹ V EGP je uveden prost pretok industrijskih izdelkov, izdelanih v državah članicah, območje pa nima skupne zunanje carinske zaščite, prostega pretoka kmetijskih pridelkov, storitve, delovne sile in ne možnosti prostega naseljevanja na ozemlje druge države (Bebler 2007, 85).

2.6 TEORIJE EKONOMSKE INTEGRACIJE

Združevanje Evrope različne teorije intergracije pojasnjujejo drugače. V domeni ekonomske teorije integracije predstavniki liberalizma zagovarjajo tezo, da se ekonomska integracija lahko doseže s svobodno mednarodno trgovino, kjer države ohranijo popolno ekonomsko neodvisnost. Ker svobodna trgovina sama po sebi integrira področje sodelovanja, nadnacionalne institucije, ki bi skrbele za vzpostavljanje integracije niso potrebne (Arah 1995, 22). Mednarodne odnose pojmujejo kot tekmovanje, ki je lahko pacifistično, če so države demokratične ter gospodarsko soodvisne (Éthier 2004, 38).

---

⁸ *Evromediterransko partnerstvo*: http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/ (31. marec 2008).

⁹ *Vodnik po evrožargonu, evropski gospodarski prostor*., http://europa.eu/abc/eurojargon/index_sl.htm (29. junij 2008).

Med pomembnejša liberalca 20. stol. prištevamo ameriška predsednika Woodrowa Wilsona in Franklina Delana Roosevelta (Éthier 2004, 37).

Institucionalisti nasprotno izhajajo iz dejstva, da liberalizacija mednarodnih gospodarskih odnosov in svobodno delovanje tržnih zakonitosti še nista dovolj za pravo integracijo. Potrebno je uskladiti gospodarske politike določenih držav, kar pomeni ustvarjanje posebnih medvladnih institucij z nadsacionalnimi oblastmi (Arah 1995, 22).

V primerjavi z ekonomsko teorijo, ki proces integracije obravnava z vidika gospodarskih odnosov, se pristopi politične teorije integracije osredotočajo na odnose znotraj skupnosti ter na kohezivnost med pripadniki politične združbe. Integriranje se tako odvija na nacionalni ravni z integracijo odnosov znotraj državnih meja, prav tako pa na meddržavni ravni, kjer se z integracijo na gospodarskem, političnem in kulturnem področju povezuje več držav (Arah 1995, 25).

Politične teorije integracije tvorijo:

- funkcionalizem
- federalizem
- komunikacijska teorija
- neofunkcionalizem

Po funkcionalistični teoriji Davida Mitranyja modernizacija družbe povzroča miriada nepolitičnih problemov, katerih rešitev zahteva sodelovanje ekspertov iz različnih držav. Ugodnosti, ki izhajajo iz takšnega sodelovanja, vzpodbujajo države k sklepanju regionalnih dogovorov z gospodarskimi integracijami, kar prispeva k razvoju politične integracije (Éthier 2004, 51). Globalna rešitev konflikta med državami bi tako bila možna v obliki sodelovanja znotraj obstoječih državnih meja. V aktivnostih, ki bi zadovoljile funkcionalne potrebe držav, ne glede na njihov geografski položaj, a upoštevajoč politični sistem, je Mitrany videl konkretno možnost za utrjevanje miru (Arah 1995, 26). Te dejavnosti bi izvajale specialne mednarodne organizacije univerzalnega tipa, zasnovane na področju prometa, zdravstva, znanstvenega sodelovanja, kulturnih dejavnosti ter trgovini (*ibid.*).

Federalizem se zavzema za integracijo v pravnem in institucionalnem smislu, kjer je integracija končen produkt politične združitve med različnimi nacionalnimi skupnostmi. Zasnova temelji na predpostavki, da je federalizem najučinkovitejša metoda za

združevanje ljudi, ki živijo v različnih političnih skupnostih, vendar jih združujejo skupen jezik, kultura, tradicija (Arah 1995, 28).

K. Deutsch med bistvene pogoje za federacijo uvršča: skupno kompatibilnost glavnih vrednot, značilen način življenja, pričakovanje močnejših gospodarskih vezi, povečanje v administrativnih zmožnostih, superiorno gospodarsko rast, širjenje politične elite, mobilnost ljudi in mnogoterost dometa komuniciranja in transakcij (McKay 1999, 23-24). Po mnenju Williama H. Rikerja je federalizem politična organizacija, v kateri so oblastvene dejavnosti porazdeljene med regionalnimi oblastmi in osrednjo oblastjo, tako da so sleherni od oblasti dodeljene dejavnosti, glede katerih lahko sprejema dokončne odločitve (Della Porta 2003, 208). Med primere uspešnih federacij spadajo Kanada, Nemčija, Švica, in ZDA. Znotraj evropske integracije pa federalizem pogosto kritizirajo evroskeptiki zaradi koncentracije supranacionalne moči v EU institucijah (Blair 2006,187).

Zagovorniki komunikacijske teorije izhajajo iz predpostavke, da so transakcije med določenimi političnimi skupnostmi najzanesljivejši indikator dosežene stopnje integracije. Podatki o pretoku poštnih pošiljk, telefonskem prometu, obsegu trgovinske izmenjave ter znanstveni in kulturni izmenjavi so zanj najobjektivnejši pokazatelj trenda povezanosti določenih držav (Arah 1995, 29).

Po neofunkcionalistični teoriji Ernesta Haasa se integracija kaže ne samo v obveznosti držav, da sodelujejo na različnih nepolitičnih področjih z namenom razreševanja problemov, povezanih z modernizacijo, ampak tudi v prepričanju nacionalnih političnih voditeljev, da je njihov interes - transfer lojalnosti na nove institucije, ki imajo supranacionalno juridikcijsko moč (Éthier 2004, 51).

3 ŠIRITVENA POLITIKA EU

Obdobje od nastanka ESPJ do EU v današnji obliki obsega skoraj 60 let. Zaradi spreminjanja sil v mednarodnih odnosih skozi to obdobje, je vsako desetletje specifično, zaznamovano z različnimi širitvami in njim ustreznimi pravnimi akti. Da bi se lahko približali razumevanju nadaljnjega širitvenega procesa EU, moramo na problem gledati celostno in pri tem upoštevati tako preteklost kot sedanost. Samo tak način nas lahko vodi do sklepa, kakšne bodo tendence integracijskega procesa »združevanja Evrope« v

prihodnje. V prvem sklopu bom z zgodovinsko analizo predstavila proces razvoja evropske integracije od leta 1951 do leta 2008. Predstavitev bo temeljila na prikazu ključnih mejnikov v razvoju EU skozi obdobje od začetka ustanovitve do danes, ki ga je spremljalo šest širitvev ter različne pravne podlage.

Drugi sklop se bo osredotočil na stališča držav članic EU do držav kandidat in morebitnih držav kandidat za članstvo v EU .

3.1 ZGODOVINA ŠIRITVE EU

Fizično opustošena Evropa po II. svetovni vojni je inspirirala nekatere svetovne voditelje h konstruktivni in mirni poti za ponovno izgradnjo kontinenta (Fernandez Garcia 2004, 14). Do nastanka Evropske skupnosti za premog in jeklo leta 1951 so se pojavile številne ideje, ki so iz različnih razlogov utemeljevale nastanek združene Evrope. V manifestu za svobodno in združeno Evropo sta italijanska ekonomista Spinelli in Rossi zagovarjala federalistični pristop.¹⁰ Potrebo po miru in varnosti bi po njunem mnenju lahko uresničili z močno integracijo znotraj federacije, ki bi temeljila na povezovanju socialne komponente ter skupnih oboroženih sil. Načelu federalizma je bil naklonjen tudi francoski ekonomist in politik Delors, ki je pri povezovanju držav izpostavil načelo subsidiarnosti, s katerim bi federacija bila čim bližje državljanom. Angleški premier Churchill je pri doseganju politične stabilnosti v Evropi in ekonomske rasti videl rešitev v konfederaciji, ki je možna le ob sodelovanju med Nemčijo in Francijo. Njegov predlog je bila regionalna mednarodna organizacija v obliki Sveta Evrope. Med predstavljenimi idejami pa je temelj ESPJ omogočil predlog francoskega državnega uslužbenca Monneta, načrt francoskega zunanjega ministra Schumana oziroma t.i. Schumanova deklaracija (Nugent 1994, 38). Ta se je osredotočil na nadzor premoga in jekla, ustanovil je institucionalno podlago za gospodarsko sodelovanje med Francijo in Nemčijo ter z gospodarsko simulacijo preprečil konflikte med članicami te organizacije (Fernandez Garcia 2004, 14). Temelji EU tako izvirajo iz leta 1951, ko je s podpisom **Pariške pogodbe** med Belgijo, Francijo, Italijo, Luksemburgom, Nemčijo in Nizozemsko bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (Nugent 1994, 39).

---

¹⁰ *Manifest Ventotene za svobodno in združeno Evropo, Spinelli in Rossi:*
http://www.altierospinelli.org/manifesto/manifesto_en.html (7. april 2008).

ESPJ je na osnovi skupnega trga za premog in jeklo omogočila prost pretok blaga brez carin in davkov ter s tem prispevala h gospodarskemu napredku, povečanju zaposlitve ter večjemu življenjskemu standardu med državami članicami.¹¹

Za širitveno politiko je pomemben 98. člen Pariške pogodbe, ki pod splošnimi določbami navaja postopek kandidature za članstvo v ESPJ, in sicer:

» Vsaka evropska država lahko zaprosi za pristop k Pogodbi. Svojo prošnjo mora nasloviti na Svet, ki odloči soglasno po prejemu mnenja Visoke oblasti. Svet, prav tako soglasno, določi pogoje pristopa. Pristop se zgodi na dan, ko instrument pristopa prejme vlada države članice, ki ima vlogo depozitarja Pogodbe ESPJ.«¹² Osemindvetdeseti člen Pariške pogodbe omogoča vsaki evropski državi, da zaprosi za članstvo, Svet ESPJ pa ima izključno pristojnost, da obravnava prošnje in določi pogoje pristopa držav prosilk. Pariški pogodbi iz leta 1951 je rok veljavnosti potekel leta 2002, vendar je pred iztekom bila dopolnjena s pogodbami, ki jih bom obravnavala v nadaljevanju.

Nadaljnji razvoj evropske integracije je zaradi ozadja hladne vojne ter izbruha korejske vojne težil k večjemu sodelovanju med zahodnoevropskimi državami na področju obrambe (Nugent 1994, 42). Francoski premier Pleven je tako predlagal ustanovitev supranacionalne evropske vojske (Dinan 2004, 58). Evropsko obrambno skupnost so povezovali z evropsko politično skupnostjo, vendar ju niso ustanovili, saj je ratifikaciji pogodbe, ki bi ustanovila evropsko obrambno skupnost, nasprotovala Francija. Francozi so nasprotovali ponovni oborožitvi Nemčije, dvomili so o učinkovitosti povezanih sil ter bili zaskrbljeni, da najmočnejša vojaška sila Velika Britanija ne bi sodelovala (Nugent 1994, 42). Bruseljska pogodba, podpisana leta 1948 med tremi državami Beneluksa, Francijo in Veliko Britanijo, je omogočala sodelovanje v gospodarskih, družbenih, kulturnih zadevah ter v kolektivni obrambi (*ibid.*). Na konferenci v Londonu leta 1954 sta k bruseljski pogodbi pristopili tudi ZR Nemčija in Italija ter se z ostalimi članicami strinjali o inkorporaciji nove ureditve v Zahodno evropsko unijo (ZEU) (Petančič 2006, 20). Prevladalo je stališče, da je evropska politična skupnost najlažje dosegljiva z gospodarsko integracijo (Nugent 1994, 44). Na konferenci zunanjih ministrov ESPJ v

---

¹¹ Pogodba, ki ustanavlja Evropsko skupnost za premog in jeklo (Pariška pogodba iz l. 1951): http://europa.eu/scadplus/treaties/ecsc_en.htm (7.april 2008).

¹² Pariška pogodba iz leta 1951:

http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/historic%20documents/Paris/TRAITES_1951_CECA.pdf (7.april 2008).

Messini leta 1955 je bilo sklenjeno, da se ustanovi odbor pod vodstvom belgijskega zunanjega ministra Spaaka, ki bi operacionaliziral predlog o drugačnem modelu integracije (*ibid*). Spaakov odbor izdela l. 1956 v Benetkah poročilo iz treh delov, ki obravnavajo skupni trg, jedrsko energijo in prioriteta področja. Rezultat konference v Messini in dela Spaakovega odbora je nastanek Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Evropske skupnosti za jedrsko energijo (EURATOM) z ratifikacijo **Rimske pogodbe** leta 1957 (Fernandez Gracia 2004,15).

Po propadu evropske obrambne skupnosti je postalo prioriteto gospodarstvo na področju supranacionalnega sodelovanja. Ustanovitev EGS in EURATOM-a je imela dva cilja. Preoblikovanje trgovine in proizvodnje na ozemlju držav članic kot prvega ter funkcionalnejšo konstrukcijo politične, tesneje združene Evrope kot drugega.¹³

Rimska pogodba, s katero so ustanovili dve novi evropski skupnosti, v preambuli poziva: » druge narode Evrope z enakimi ideali, da se jim pri teh prizadevanjih pridružijo « (Uradni list RS 2002, 232). Dogovor med državami ustanoviteljicami je, da bo EGS odprta za vse evropske države, ki se bodo želele priključiti kasneje. Države prosilke za članstvo so morale svoje prošnje nasloviti na vse tri Skupnosti naenkrat (Mehikić 2007, 24). Enako kot pogodba ESPJ, pogodbi o ustanovitvi EGS in EURATOM-a določata, da : » vsaka evropska država lahko zaprosi za članstvo v Skupnosti. Prošnjo naslovi na Svet, ki po prejemu mnenja Komisije o tem odloča soglasno«. ¹⁴ V skladu s členom 237 (2) pogodbe o ustanovitvi EGS je pogoje pristopa določal: » sporazum med državami članicami in državo kandidatko «, le-tega pa je moral ratificirati državni parlament (Ott in Inglis 2002,91). Pogoje pristopa po novi pogodbi tako prevzemajo države članice in prosilke lahko pristopijo k Skupnosti po opravljenih medvladnih pogajanjih (Mehikić 2007, 24).

Dogodki, ki zaznamujejo šestdeseta leta so ustanovitev Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA) v Stocholmu, katerega članice so bile Avstrija, Danska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica in Velika Britanija. Ker Veliki Britaniji članstvo v EFTI ni zagotavljalo političnega vpliva v širši Evropi, se je začela zanimati za članstvo v EGS ter podala dve prošnji (prvo leta 1960 in drugo leta 1967) (Dinan 2004, 97). Leta

---

¹³ Pogodba, ki ustanavlja EGS leta 1957: http://europa.eu/scadplus/treaties/eec_en.htm (7. april 2008).

¹⁴ 237. člen Pogodbe o ustanovitvi EGS

1965 predlagana »spojitvena pogodba oz. Merger Treaty«, s katero bi združili institucije treh skupnosti, je naletela na nasprotovanje Francije. Politika praznega stola je pomenila neudeleževanje Francije na sestankih v Svetu ministrov, kar je povzročilo institucionalno krizo, ki je bila razrešena z Luksemburškim kompromisom. Ta je prinesel pravilo, po katerem naj bi države poizkušale poiskati rešitev, s katero bi se strinjale vse države članice (Fernandez Garcia 2004, 16).

Na razvoj širitvene politike je pomembno vplival sestanek v Haagu leta 1969, ki je utrl pot prošnji Velike Britanije, Danske, Irske in Norveške, ter tako predstavlja podlago za prvo širitev. Sestanek je zagotovil Skupnosti lastna finančna sredstva in podal dve poročili. Wernerjevo poročilo je imelo nalogo raziskati primer monetarne unije, Davignonovo poročilo pa se je lotevalo vprašanja, kako bi lahko dosegli tesnejše politično sodelovanje (Blair 2006, 202).

Prva širitev

Bilateralna pogajanja med Komisijo in Veliko Britanijo, Irsko, Dansko in Norveško za članstvo v EGS so potekala v začetku sedemdesetih let. Po zavrnitvi pogodbe o pristopu k Skupnosti na referendumu je Norveška umaknila svojo prošnjo za članstvo. Tako je pogodba o pristopu začela veljati leta 1973 za Veliko Britanijo, Dansko in Irsko, prve nove članice (Ott in Inglis 2002, 88).

Druga širitev

Nova demokratična vlada v Grčiji je zaprosila za članstvo v EGS leta 1975. V istem letu EGS podpiše Loméjsko konvencijo s 46 državami v razvoju, večinoma bivšimi britanskimi kolonijami v Afriki, na Karibih in Pacifiku. Loméjska konvencija je nasledila Yaoundéjsko konvencijo (tej je veljavnost potekla 1975), ki je služila kot privilegiran trgovinski sporazum med državami članicami Evropske skupnosti in njihovimi bivšimi kolonijami (Dinan 2004, 154). Grčija je po pogajanjih, ki so se začela leta 1976, podpisu pristopne pogodbe leta 1979 ter ratifikaciji devetih držav članic postala polnopravna članica Skupnosti leta 1981 (Ott in Inglis 2002, 88).

Tretja širitev

Po strmoglavljenju avtoritarnih režimov sta Portugalska in Španija podali prošnjo za članstvo v Skupnosti leta 1977. Iz EGS leta 1982 izstopi Grenlandija kot avtonomni del Danske, kar pomeni teritorialno krčenje EGS (Dinan 2004, 176). Po ratifikaciji Pristopne

pogodbe v portugalskem parlamentu s preprosto večino in absolutno večino v španskem parlamentu je sledila pospešena ratifikacija v državah članicah. Portugalska in Španija sta postali državi članici Skupnosti leta 1986 (Ott in Inglis 2002, 89).

Enotni evropski akt, v veljavi od leta 1987, je omogočil podlago za nadaljnji širitveni proces Skupnosti (Fernandez Garcia 2004, 21). Z Enotnim evropskim aktom je Evropski parlament s spremembo 237. člena Pogodbe EGS dobil v procesu širitve formalno vlogo, saj je na prošnje za članstvo v soglasju s Svetom in Komisijo: »odločal z absolutno večino svojih članov«. Vloga Evropskega parlamenta v skladu z Enotnim pravnim aktom je ostala omejena na soglasje k podpisu Pogodbe o pristopu, pri ratifikaciji pa ni imel pristojnosti (Mehikić 2007, 24). Leta 1987 poda svojo prošnjo za članstvu v EGS tudi Turčija.

Leta 1989 je s padcem berlinskega zidu in koncem bipolarne delitve Evrope na kapitalistični Zahod in socialistični Vzhod razvoj širitve Evropske skupnosti dobil nove dimenzije. Skoraj 30 let od nastanka ESPJ se je število držav članic te evropske ekonomske integracije podvojilo iz začetnih šest držav članic na dvanajst držav članic. Bolj se je integracija širila, več je bilo ambicij po poglobljanju. V istem letu poda svojo prošnjo za članstvo v EGS Avstrija. Padec železne zavese leta 1989 povzroči tudi združitev Zvezne republike Nemčije z Nemško demokratično republiko leta 1990 ter EGS tako razširi teritorialno kakor tudi demografsko. Leta 1990 podata prošnjo za članstvo v ES Ciper in Malta (Dinan 2004, 340).

Maastrichtska pogodba ali Pogodba o EU (v veljavi od 1993) uvede tristebno strukturo EU, kjer se mešajo komponente mednacionalnega in nadsnacionalnega. Pogodba o EU oblikuje temelje za skupno zunanjo in varnostno politiko, ustanavlja ekonomsko in monetarno unijo ter vključuje enotno valuto. Z Maastrichtsko pogodbo so člen 237 EGS, člen 205 Euratoma ter člen 98 ESPJ zbrisani. V skladu s členom O (sedanji 49. člen Pogodbe EU) lahko evropska država postane članica EU kot taka. Svet odloči soglasno, potem ko Komisija poda svoje mnenje ter Parlament odloči z absolutno večino svojih članov. Pristopna pogodba se predloži v ratifikacijo parlamentom držav članic (Ott in Inglis 2002, 91).

Četrta širitev

Četrta širitev je zajela tri od preostalih sedmih držav članic EFTE in je bila olajšana z ustanovitvijo Evropskega gospodarskega področja (EEA) leta 1992. EEA je nadomestila bilateralne odnose, ki jih je imela EU z individualnimi članicami EFTE. Pod EEA so vse države članice EFTE morale sprejeti večino zakonodaje EU, vključno z notranjim trgom, socialno in okoljevarstveno zakonodajo (Fernandez Garcia 2004, 24). Prošnje za članstvo v ES so zraven Avstrije (1989) naslovile Švedska (1991), Finska, Norveška in Švica (1992). Pogajanja od leta 1993 so vodila k zaključku pristopne pogodbe leta 1994 (Ott in Inglis 2002, 89). Vendar je bila ratifikacija negotova, saj so vlade omenjenih držav odločitev prepustile glasu ljudstva. Na referendumu leta 1992 Švicarji zavrnejo članstvo v EEA ter posledično tudi članstvo v EU. Leta 1994 poda prošnjo za članstvo v EU Poljska. Norvežani na referendumu leta 1995, podobno kot Švicarji, zavrnejo pristop k Evropski skupnosti, zato so članice leta 1995 postale le Avstrija, Švedska in Finska (Ott in Inglis 2002, 90). V istem letu prošnjo za članstvo v EU podajo tudi Bolgarija, Estonija, Latvija, Litva in Romunija. Z dvanajstimi mediteranskimi državami pa EU podpiše Barcelonsko deklaracijo, ki ustanavlja evromeditersko partnerstvo. V letu 1996 prošnjo za članstvo v EU naslovita Češka in Slovenija.

Amsterdamska pogodba

Amsterdamska pogodba, ki je bila podpisana leta 1997 in je v veljavi od leta 1999, je začela skromne reforme, ki so pomembno prispevale k pripravi na bodoče širitve. Omejila je število članov v Evropskem parlamentu ter olajšala hitrejšo integracijo na področju sodstva in notranjih zadev, skupne zunanje in varnostne politike (Fernandez Garcia 2004, 25).

Člen O, pomemben za širitev, je z Amsterdamsko pogodbo dopolnjen. Sedanji 49. člen med pogoji za širitev navaja, da: »Vsaka evropska država, ki spoštuje načela iz člena 6(1),¹⁵lahko zaprosi za članstvo v Uniji. Prošnjo mora nasloviti na Svet, ki o tem odloča soglasno po posvetovanju s Komisijo in po prejemu privolitve Evropskega parlamenta, ki odloča z absolutno večino svojih članov.« (Ott in Inglis 2002,91)

---

¹⁵ Člen 6 (1) Pogodbe o EU:»načela svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih pravic in svoboščin ter pravne države«.

Agenda 2000

Posledice širitve so od EU zahtevale številne prilagoditve zaradi povečanega obsega držav članic. S širitvijo na gospodarsko šibkejše države iz Centralne in Vzhodne Evrope je EU morala predvideti plan za enakomeren razvoj, da bi preprečila dvotirnost. Medtem ko je v prejšnjih širitvah breme prilagoditve padlo le na države prosilke, je predvidena prihodnja širitev zahtevala tudi reformo ključnih skupnih politik in postopkov odločanja v institucijah. Notranja reforma je zaradi širitve zahtevala dva tipa sprememb: spremembo postopka odločanja v institucijah EU, tako da bi večja in bolj raznolika EU lahko delovala uspešno in demokratično ter reformo ključnih skupnih politik in finančnega sistema EU (Baun 2000, 141). Agenda 2000 je poročilo, predstavljeno leta 1997, ki vsebuje finančni okvir EU za obdobje 2000-2006 s sledečimi cilji:

- povečati sposobnost Unije, kar bo omogočilo uravnotežen razvoj s prednostnimi nalogami pri zaposlovanju, v tehnološkem razvoju, raziskovanju in spodbujanju podjetništva
- reformirati temeljne politike Unije, skupno kmetijsko politiko in strukturne sklade, ki obsegajo 80 % proračuna
- pripraviti se na bližnjo širitev Unije, največjo v zgodovini (Baron 2002, 167)

Dokument vsebuje predlog okvirne strategije širitve in pogajanj, ter predvideva posledice procesa za EU (*ibid.*).

V letu 1997 se začnejo pogajanja s Poljsko, Madžarsko, Češko, Estonijo, Slovenijo, Ciprom in Malto (Dinan 2004, 342). Leta 1998 je pričetek pogajanj glede novega sporazuma med EU in državami Afrike, Karibov in Pacifika (Dinan 2004, 231). Sporazum, podpisan leta 2000 v Cotonou, Beninu, je veljaven do leta 2020 in ima za cilj boj proti revščini, novo gospodarsko in trgovinsko partnerstvo in izboljšano finančno sodelovanje med EU in državami Afrike, Karibov in Pacifika.¹⁶

Pogodba iz Nice

Zaradi povečanega števila držav članic EU je bila potrebna institucionalna reforma, ki bi omogočila institucijam EU učinkovito delovanje. Pogodba iz Nice, podpisana leta

---

¹⁶ Sporazum Cotonou: http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm (9. september 2008).

2000 in v veljavi od leta 2003, zagotavlja temelj institucionalni pripravi na širitev.¹⁷ *Razširja odločanje z večinskim glasovanjem na nekatera visoka imenovanja, nekatere vidike mednarodnih pogodb, na sprejemanje ukrepov, ki zagotavljajo svobodo gibanja oseb, na odobravanje izredne finančne pomoči državam članicam v stiski in večino ukrepov industrijske politike. S kvalificirano večino lahko Svet ministrov sprejme sklep, da obstaja resna nevarnost ogrožanja temeljnih pravic v neki državi članici. Določijo tudi število komisarjev, iz vsake države članice po en komisar, razširijo pristojnosti predsednika Komisije, omejijo število poslancev Evropskega parlamenta na 732, razširijo pristojnosti Evropskega parlamenta na sedem novih področij soodločanja in sprejmejo Listino o temeljnih pravicah* (Bebler 2007,118).

Peta širitev

Podlago za peto širitev EU predstavljajo kopenhagenska merila, ki jih je leta 1993 razglasil Evropski svet. Zraven političnih pogojev za članstvo, kot so stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, vladavino prava, človekove pravice ter spoštovanje manjšin, so postala pomembna tudi ekonomska merila z zahtevami po delujočem tržnem gospodarstvu ter prevzemu pravnega reda EU ali *acquis commmunautaire*.¹⁸ V zgodovini razvoja širitev EU najboljšejejša peta širitev, ki zajame 10 držav, je pomembno vplivala na identiteto in raznolikost novo oblikovane 25-članske EU. Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija, so po običajni proceduralni praksi pridobile naziv članic EU leta 2004. Od preostalih članic so se nove razlikovale po specifični politični orientaciji, ki je zaznamovala njihovo preteklost in povezavo z vzhodom in jugom Evrope. Druga posebnost pete širitve je sprejetje držav, ki se od Zahodne Evrope razlikujejo po nižji gospodarski razvitosti ter relativno mladih demokratičnih sistemih. Hkrati je širitev prestavila meje EU na nove sosedске države ter okrepila sodelovanje med njimi.

---

¹⁷ Za podrobnosti glej Memorandum za člane komisije, povzetek pogodbe iz Nice:

http://ec.europa.eu/comm/nice_treaty/summary_en.pdf, Bruselj, 2000 (9. april 2008).

¹⁸ Kopenhagenska merila: <http://www.euractiv.com/en/enlargement/introduction-enlargement/article-129588> (9. april 2008).

Šesta širitev

Po izpolnitvi meril za članstvo sta leta 2007 k EU pristopili Bolgarija in Romunija. Maneverski prostor tržišča EU se je s priključitvijo teh dveh držav približal novim strateškim pozicijam z mejo na Turčijo, Črno morje, Moldavijo in Ukrajino.

3.2 MERILA ZA ČLANSTVO V EU

Pregled zgodovine širitve EU kaže na to, da so članice EU spreminjale pogoje za članstvo. Pogojevanje članstva je razvidno v širitvenih merilih, širitvenih načelih in širitvenih pogojih. Merila predstavljajo zahteve, ki jih država prosilka ne more spremeniti (na primer zemljepisna lokacija), medtem ko načela sestavlja spisek stališč, s katerimi se država prosilka mora strinjati, da bi si zagotovila članstvo (Kochenov 2005, 9). Širitvena merila so edino področje evropske širitvene zakonodaje, ki v celoti vključujejo obstoječe običajne regulacije v besedilo pogodb. Pogodba o EU navaja tri osnovna merila, ki jih država prosilka mora zadostiti za pridobitev članstva v EU (*ibid.*). V skladu s členom 49. PEU »vsaka evropska država, ki spoštuje načela navedena v 6(1) členu Pogodbe o EU, lahko postane članica EU« (Ott in Ingis 2002, 91). Tako so merila sledeča: suverenost, evropskost, svoboda, demokracija, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter vladavina prava (člen 6(1) Pogodbe o EU), članstvo v Svetu Evrope (Kocheno 2005, 9). Širitvena načela temeljijo na običajnem pravu širitve in interpretaciji ustanovitvenih pogodb in njihovih dopolnitev (Kochenov 2005, 3). Običajno pravo širitve ni vključeno v besedilo pogodb, ampak temelji na konsistentni uporabi širitvene prakse v preteklih širitvah. Zakonitosti širitve EU natančneje opredeli Preston s klasično metodo širitve, in sicer:

- 1) države prosilke morajo prevzeti pravni red v celoti
- 2) pristopna pogajanja so osredotočena na praktična vprašanja prosilk glede prevzema pravnega reda
- 3) problemi, ki izvirajo iz razširjene Skupnosti, se rešujejo prek oblikovanja novih političnih instrumentov
- 4) nove članice so vključene v strukture Skupnosti na osnovi omejene prilagoditve z obljubo temeljitega pregleda pravnega reda EU po širitvi
- 5) Skupnost daje prednost pogajanjem s tesno povezanimi skupinami držav

6) Obstoječe države članice v širitvenem procesu sledijo svojim interesom (Preston v Mehikić 2007, 30).

Med širitvene pogoje prištevamo, na podlagi Vrha v Haagu leta 1969, pridružitve nove države k obstoječi celoti, sprejem *acquis communautaire*, tranzicijska doba pa mora biti pri tem strogo omejena (Kochenov 2005,11). Leta 1993 Evropski svet oblikuje Kopenhagenske širitvene pogoje, ki so razdeljeni na politične, ekonomske, pravne in institucionalne (Mehikić 2007, 33) Širitveni pogoji so na temelju 2. odstavka 49. člena Pogodbe EU »predmet sporazuma med državami članicami in državo prosilko« (Mehikić 2007, 33).

*Že leta 1951 ob podpisu Pogodbe, ki ustanavlja skupnost za premog in jeklo, je francoski minister za zunanje zadeve Robert Schuman naznanil državam članicam, da bo Skupnost odprta za vse »svobodne« evropske države. Leta 1978 je kopenhagenski Evropski svet ponovil, da sta spoštovanje in vzdrževanje parlamentarne demokracije in človekovih pravic v vseh državah članicah bistveni komponenti njihove pripadnosti Evropski skupnosti. Kopenhagenska merila (pogoji) leta 1993 izdajo tri pristopne pogoje za države kandidatke, med katerimi je prvi pogoj politične narave (Ott in Ingis 2002, 93). Politični pogoj zahteva od države kandidatke, da ima stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, vladavino prava, človekove pravice in spoštovanje ter varstvo manjšin. V skladu s tem razvojem referenca k členu 6(1) EU in člen 49. EU edina kodificirata nepisani ustavni princip, skupen vsem državam članicam in narekujeta njihovim vladam, da temeljijo na parlamentarni demokraciji, človekovih pravicah in vladavini prava (*ibid.*).*

Mnenje komisije o izpolnjevanju političnih širitvenih pogojev se tako oblikuje na podlagi: opisa institucij, iz katerih je razvidno, da obstaja ločitev zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti; deskripcije, kako država prosilka v praksi izvaja spoštovanje civilnih pravic in političnih svoboščin; pregleda izvajanja določil relevantnih konvencij, sprejetih v okviru Sveta Evrope, ki se ukvarjajo z zaščito človekovih pravic; ugotovitve glede spoštovanja varstva manjšin in ugotovitve glede sprejetih ukrepov v boju proti korupciji (Mehikić 2007, 34). Članstvo v EU zahteva tudi izpolnjevanje ekonomskih pogojev, kar pomeni, da mora država kandidatka imeti »delujočo tržno ekonomijo kot

tudi sposobnost, da je konkurenčna tekmovalnim pritiskom in trgom znotraj Unije «(Ott in Inglis 2002, 96).

a) Indikatorji za delujočo tržno ekonomijo so liberalizacija trga in cen, odsotnost bankrota in ovir za vstop na tržišče (ustanavljanje novih podjetij), uveljavljanje ekonomskih pravic in pogodb ter obstoj makroekonomske stabilnosti (Ott in Inglis 2002, 97).

b) *Sposobnost za soočanje s kompetitivnimi pritiski in tržnimi silami znotraj Unije je odvisna od načina delujoče tržne ekonomije, kot je pojasnjeno zgoraj, v nadaljevanju pa mora biti razvita tudi infrastruktura (oskrbovanje z energijo, telekomunikacije, transport itd.), finančno ozračje ter izobraževanje. Vloga države znotraj ekonomije mora ostati skromna, tržna integracija znotraj Unije pa pospešena. Tretji pogoj za članstvo v EU je sposobnost države, da sprejme *acquis communautaire*, kar pomeni, da je kandidatka zmožna sprejeti obveznosti, ki izhajajo iz članstva, vključno s cilji politične, ekonomske in monetarne unije (ibid.).* Obveznosti, ki jih prinaša članstvo se nanašajo na razvijanje *acquis communautaire*. Pogajalska poglavja med EU in državo kandidatko vsebujejo skupno zunanjo in obrambno politiko (II. steber), ter sodstvo in notranje zadeve (III. steber), najpomembnejše pa so obveznosti iz I. stebra, ki ga sestavljajo primarno in sekundarno pravo (Ott in Inglis 2002, 98). V nadaljevanju sposobnost prevzema obveznosti obsega ustanovitev učinkovitih administrativnih organov, ki zagotavljajo aplikacijo zakonov EU, kar je poudaril tudi Evropski svet v Madridu leta 1995. Država kandidatka mora deliti tudi željo po politični, ekonomski in monetarni uniji (EMU) ter izražati zadovoljstvo ob nadaljnji integraciji EU. To pomeni, da morajo države kandidatke sprejeti *acquis EMU*, ki vključuje neodvisnost centralne banke, koordinacijo ekonomskih politik ter privrženost določenim provizijam pakta za stabilnost in rast (ibid.).

3.3 RAZMERJE MED ŠIRITVIJO EU IN NATOM

V času hladne vojne je Evropa bila razdeljena na ideološki in vojaškopolični osnovi. Ideološko se je delila na Zahod, kamor so spadale tudi države severne, južne in nekatere centralnoevropske države z liberalnodemokratskimi ureditvami, ter na Vzhod, kjer so se okrog Sovjetske zveze zbrale vzhodnoevropske in nekatere centralnoevropske države t.i.

ljudske demokracije (Bebler 2007, 26). Na vojaškopolični osnovi je bila Evropa razdeljena na zahodno zavezništvo pod okriljem severnoatlanske pogodbe, ki je bilo ustanovljeno leta 1949. Zahodno zavezništvo je imelo namen zaščititi zahodno Evropo z zagotavljanjem ameriškega vodstva in vojaške moči, kot protiutež sovjetski grožnji (Wallace 2000, 482). Na drugi strani je bil vojaškopolični blok vzhodnoevropskih držav s komunističnimi režimi pod okriljem varšavskega pakta (Bebler 2007, 53). Evropski red je bil tako v času hladne vojne vpet v soočenje med ZDA in Sovjetsko zvezo. Po padcu berlinskega zidu in razpadu Sovjetske zveze je bil evropski red nadomeščen z multilateralnim redom, ki sloni na EU in NATU (Wallace 2000, 475). Pristop treh držav iz bivšega varšavskega pakta leta 1999 predstavlja novo fazo v preoblikovanju severnoatlantskega zavezništva. Če bo NATO ostal organizacija za kolektivno obrambo, usmerjena k zadrževanju morebitne grožnje postimperialne Rusije, potem je mogoče, da se bo članstvo NATA še razširilo (Wallace 2000, 482).

Ker EU nima močne skupne vojske, ki bi branila njene interese v boju z drugimi silami, je zunanja in varnostna politika EU odvisna od zavezništva NATA. Težava NATA je politična šibkost, ki se kaže v neodločenosti pri vključevanju oz. izključevanju novih držav članic (Croft in drugi 2000, 496). Članstvo NATA se širi znotraj kroga evropskih držav in postaja po mnenju nekaterih evropeizirano zavezništvo (*ibid.*). NATO je pomembno okrepil evropski integracijski proces, prispeval k razkroju avtoritarnih komunističnih sistemov, pospešil razpad Sovjetske zveze leta 1991, po razpustitvi Varšavskega pakta 1991 pa so mnoge članice slednje organizacije zaprosile za članstvo v NATU in EU (Bebler 2007,56).

NATO sestavlja 26 držav članic ter v nasprotju s 27 državami članicami EU vključuje tudi Kanado, Islandijo, Norveško, Turčijo in ZDA (Medcalf 2006, 13). Večina držav članic EU je včlanjena tudi v NATO. Medtem ko ima EU za bodoče države kandidatke izdelana merila za članstvo, NATO zaznamuje prijaznejša politika pridruževanja držav v to organizacijo. »K severnoatlantski pogodbi lahko pristopi vsaka evropska država, ki želi prispevati k varnosti na evro-atlantskem področju, na povabilo obstoječih držav članic«. ¹⁹ Na vrhu v Bukarešti aprila 2008 so k pristopnim pogovorom povabili Albanijo, Hrvaško ter Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, takoj ko bo ta rešila spor z

---

¹⁹ Širitev NATA, dostopno prek: <http://www.nato.int/issues/enlargement/index.html> (16. avgust 2008).

Grčijo glede imena njene države. Na vrhu so sprejeli tudi odločitev, da bosta v prihodnosti postali članici NATA tudi Gruzija in Ukrajina (*ibid.*).

Medtem ko večina držav članic EU (Poljska in baltske države) podpira čimprejšnjo včlanitev Gruzije v NATO in EU, druge države članice nasprotujejo ameriškim pritiskom, ki naj bi pospešili vključitev Gruzije v NATO (Radvanyi 2008, 3). Gruzija je kot strateški adut (odpira dostop do nafte in plina iz Azerbajdžana, Kaspijskega morja) (Halimi 2008, 1) v rusko-gruzijskem sporu opozorila na pomembnost interesov velikih sil, ki EU razdvajajo med ZDA in Rusijo.

EU je prvi gospodarski partner Rusije, po drugi strani pa Rusija predstavlja pomembno gospodarsko partnerico EU ter predvsem njeno oskrbovalko z energijo. Energetski dialog med EU in Rusijo, ki se je začel leta 2000 je osreden pri gospodarskih menjavah med tema dvema subjektoma (Syrayezhkina 2008, 87). Na vrhu v St. Petersburgu leta 2003 so si za evropsko-rusko sodelovanje postavili cilj ustanovitev štirih skupnih prostorov. Ti so: skupni gospodarski prostor, območje svobode, varnosti in pravičnosti, skupni prostor zunanje varnosti ter področje raziskovanja, izobraževanja in kulture (Syrayezhkina 2008, 88). Na vrhu v Moskvi 2005 so sprejeli sporazum glede orientacijskih dokumentov za vsakega izmed štirih prostorov, ki je stopil v veljavo leta 2007. Ključno področje evropsko-ruskega partnerstva temelji na vprašanju energije ter varnosti (stabilizacija držav na meji EU, rešitev zamrznjenih konfliktov). To partnerstvo je kot evropska sosedstva politika (ESP) del odgovora na zunanje posledice razširitve EU (*ibid.*).

Dvojna širitev: vključitev novih držav članic v NATO in razširitev EU, ima za posledico širšo Evropo. Čeprav uradniki NATA in EU zatrjujejo, da nimajo namena razdeliti Evrope, ima sprejemanje nekaterih držav kot polnopravnih članic k organizacijam ter izključevanje drugih držav iz tega, za posledico ustvarjanje članov in nečlanov (Light in drugi 2000, 77). Pri tem sta Rusija in Ukrajina primer velikih in strateško pomembnih izključenih držav. Rusija sicer ne ugovarja širitvi EU, a sama ne išče članstva ne v EU in ne v NATU (*ibid.*). Nasprotno si Ukrajina prizadeva za tovrstno sprejetje. Članstvu novih držav v NATU pa nasprotujeta tako Ukrajina kot Rusija. Da bi ublažili strah Rusije in Ukrajine zaradi širitve EU in NATA, sta organizaciji ponudili omenjenima državam Partnerstvo za mir leta 1994 (Light in drugi 2000, 78). V nadaljevanju je NATO sklenil z Rusko federacijo Temeljni sporazum o medsebojnih

odnosih, sodelovanju in varnosti leta 1997, z Ukrajino pa Listino o posebnem partnerstvu med NATOM in Ukrajino leta 1997. Sporazum o partnerstvu in sodelovanju je EU podpisala leta 1994 z Ukrajino in Rusijo (*ibid.*). Institucionalni poskusi in sodelovanje na področju projektov pomoči niso preprečili Rusov in Ukrajincev, da se ne bi počutili marginalizirane in izolirane med nadaljevanjem procesa širitve.

Rusija nasprotuje širitvi NATA, medtem ko je do širitve EU prizanesljivejša. Zanj je EU alternativa širitvi NATA (Light in drugi 2000, 81). Povečevanje članstva v EU je sprejeto tudi zato, ker so odnosi med EU in Rusijo pojmovani primarno na gospodarskem nivoju. Med ruskimi skeptiki pa se navkljub temu vse bolj kaže bojazen, da bi širitev EU lahko povzročila obraten učinek v njihovem gospodarstvu.²⁰

Nasprotno pa je za ZDA širitev NATA strateška prioriteta (Croft 2002, 98). Mnogi menijo, da so prav ZDA zaslužne za temelje političnega reda in miru v Evropi. Evropski strokovnjaki trdijo, da sta vodstvo ZDA in njen protekcijonizem stabilizirala in pomirila regijo z ukrotitvijo rivalstva med vodilnimi silami NATA v Evropi (Yost 2002, 277). ZDA so močna podpornica tudi širitvi EU na Vzhod oz. na bivši sovjetski imperij, saj lahko po mnenju političnega komentatorja Davida Ignatiusa države Vzhoda vplivajo na svobodno tržišče brez birokratizacije in državne blaginje (Chomsky 2004, 145).

Daalder navaja, da so konec hladne vojne ZDA dočakale kot močna država, ki poseduje kombinacijo vojaške, gospodarske, kulturne in politične moči. Evropa pa je sočasno vstopila v novo obdobje integracije, spreminjajoč se iz kupa držav s skupnim tržiščem v celoto, ki poseduje več značilnosti suverenosti. Mednje spadajo jasno opredeljen teritorij, monopol nad orožjem in denarjem ter poenotena politična volja (Daalder 2001, 555). Po drugi strani Daalder opozarja, da transatlantski odnosi niso več v središču zunanje politike ZDA in EU. Prioriteta Evrope je Evropa, njena konsolidacija Unije in širitev na Vzhod, medtem ko sta Azija in zahodna hemisfera regionalni prednosti Washingtona (Daalder 2001, 556). Razlike med prioritetami se kažejo tudi v tem, da se Washington osredotoča na nove vire varnostnih groženj, medtem ko Evropo skrbijo klimatske spremembe, migracije in revščina (*ibid.*).

---

²⁰ Obraten učinek v gospodarstvu je lahko viden v smislu, da bodo države Vzhodne in Centralne Evrope kot članice EU med drugim raje gospodarsko sodelovale z tržiščem v EU in ne z Rusijo, problemi se bodo pojavljali zaradi sprejemanja držav članic EU *acquis communautaire*, odvisnost Rusije od izvoza iz EU se bo povečala.

Kljub omenjenim razlikam v prednostih zunanje politike med ZDA in EU, se sodelovanje med omenjenima entitetama odraža skozi zavezništvo v NATU.

3.4 ASOCIACIJSKI SPORAZUMI

Evropska skupnost je z različnimi državami podpisala asociacijske oz. pridružitvene sporazume, ki urejajo bilateralne odnose med Evropsko skupnostjo in njenimi članicami na eni strani in pridruženimi članicami na drugi strani. Ti sporazumi urejajo gospodarske odnose, politični dialog in druga področja, vključno z industrijo, transportom in kulturo. Jedro pridružitvenih sporazumov so nedvomno trgovinske določbe. Predvsem želijo vzpostaviti prostotrgovinsko cono med EU in pridruženimi članicami (Pogačar 2001, 8). Na podlagi 310. člena PES, torej pogodbenega določila, ki ureja sklepanje asociacijskih sporazumov, je sklenjeno kar precej tovrstnih mednarodnih pogodb (Ilešič 2000,21).²¹

Če primerjamo sporazume glede na njihov namen, jih lahko razdelimo na štiri skupine:

1. tiste, ki merijo na bodoče članstvo v Evropski uniji (Grčija, Turčija, Malta, Ciper, srednja in vzhodna Evropa, EFTA)
2. tiste, ki so sklenjeni kot posebna oblika razvojne pomoči (države ACP)
3. sporazumi kot podlaga za prosto trgovino z najbližjimi državami sosednjega kontinenta (Maroko, Alžirija, Egipt, Izrael...) (Ilešič 2000, 22)
4. sporazumi o stabilizaciji in pridruževanju, ki merijo na vzpostavitev proste trgovine med EU in balkanskimi državami (Pogačar 2001, 12)

Ker se posamezni pogodbeni odnosi med seboj razlikujejo, bom v nadaljevanju predstavila nekaj sporazumov iz zgoraj naštetih kategorij.

3.4.1 PRIDRUŽITEV IN BODOČE ČLANSTVO V EVROPSKI UNIJI

Grčija in Turčija

Po svoji ustanovitvi je Evropska skupnost spoznala, da potrebuje trgovinske partnerje, obenem pa mora omogočiti državam, da se pripravijo za bodoče članstvo. Tako je Grčija 1961 kot prva država sklenila asociacijski sporazum z Evropsko skupnostjo, ki je kasneje

---

²¹ 310. člen PES: »Skupnost lahko z eno ali več držav ali mednarodnih organizacij sklene sporazume, ki vzpostavijo status pridružitve, ki vsebuje vzajemne pravice in obveznosti, skupno delovanje in posebne postopke «.

Grčijo pripeljal do članstva v EU (Ilešič 2000, 22). ES stori leta 1963 podoben sporazum s Turčijo, ki pa v procesu vključevanja očitno ni tako uspešna kot Grčija in ima danes status kandidatke za članstvo v EU (Ilešič 2000, 23).

Malta in Ciper

Sporazuma z Malto (1970) in Ciprom (1972) sta po svoji naravi povsem trgovinska sporazuma, saj razen določb o svobodni trgovini ne vsebujeta reference za bodoče članstvo v EU (Ilešič 2000, 23). Obe državi sta zaprosili za članstvo v EU leta 1990 in sta leta 2004 tudi postali polnopravni članici EU.

Države EFTA

Sporazum o ustanovitvi Evropskega ekonomskega prostora (EEA) med Evropsko skupnostjo in članicami Evropskega združenja za prosto trgovino (državami EFTA), razen Švice, podpisan leta 1992, je naslednji sporazum o pridružitvi. Sporazum EEA predvideva prevzem dobršnega dela pravnega reda EU (*acquis communautaire*) in vsebuje določbe o posebnem sodišču, ki razrešuje spore med državami EEA, ter posebni nadzorni oblasti, ki skrbi za učinkovito izvajanje sporazuma (Ilešič 2000, 24).

Države Srednje in Vzhodne Evrope

Evropski pridružitveni sporazumi so povezovali Slovenijo in še devet drugih srednje in vzhodnoevropskih držav z EU. Namen evropskega sporazuma je bil pridružene države pripraviti na vstop v EU na temeljih spoštovanja pravic, načel pravne države in obstoja delujočega tržnega gospodarstva (Stefanović 2005, 70). Evropski sporazumi o pridružitvi so bili sklenjeni po spremembah političnih sistemov v državah srednje in vzhodne Evrope. Evropska skupnost je te sporazume podpisala s Poljsko, Madžarsko in takratno Češkoslovaško federacijo leta 1991²², z Bolgarijo in Romunijo leta 1993, leta 1995 z Estonijo, Latvijo, Litvo ter s Slovenijo leta 1996 (Ilešič 2000, 24). Madžarska in Poljska sta prošnja za članstvo v EU naslovili leta 1994, Slovaška, Romunija, Bolgarija, Latvija, Litva, Estonija leta 1995 ter Češka in Slovenija leta 1996. Vseh deset zgoraj naštetih držav je dobilo polnopravno članstvo v EU leta 2004.

---

²² Zaradi razpada skupne države je evropski sporazum med s Češko in Slovaško bil podpisan še enkrat leta 1993.

3.4.2 PRIDRUŽITEV IN POMOČ PRI RAZVOJ

Da bi države članice po podpisu Rimske pogodbe 1957 lahko ohranile gospodarske povezave z nekdanjimi kolonijami, je Evropska skupnost sklenila multilateralne sporazume s številnimi afriškimi državami. Kasneje se je ta krog razširil tudi na karibske in pacifiške države. Sporazumi so dobili ime po kraju sklenitve in so tako znani kot konvencije Yaoundé, Lomé in Cotonou (po glavnih mestih Kameruna, Toga in Benina). Ti sporazumi niso načrtovali priključitve in članstva v Skupnosti, temveč so nekakšni privilegirani trgovinski sporazumi (Ilešič 2000, 26).

3.4.3 PRIDRUŽITEV IN MEDITERANSKE DRŽAVE

Države Sredozemlja so velikega gospodarskega pomena za EU, z mnogimi državami članicami EU pa jih povezujejo tudi tesne zgodovinske in kulturne vezi. V 70. letih je Evropska skupnost sprejela vrsto sporazumov z državami Magreba in Mašreka, ki pa niso predvidevali članstva v današnji EU. Ti sporazumi so želeli pospešiti hitrejši razvoj teh držav, zaradi geografske bližine pa tudi svobodnejšo trgovino (Kajnc in Šabič v Ferfila 2007, 346). Na barcelonski konferenci leta 1995 je bilo uvedeno evro-mediteransko partnerstvo med EU in sedemindvajsetimi sredozemskimi partnericami. Euromed partnerstvo je želelo vzpostaviti prosto trgovinsko cono v Sredozemlju do leta 2010. 15 članicam je bila obljubljen razvojna pomoč v okviru tega programa v zameno za izvajanje tržnih reform, končni cilj pa je bil ustvarjenje skupnega prostora miru in stabilnosti (Carapico 2001, 25). Evromediteransko partnerstvo je bilo leta 2003 vključeno v evropsko sosedsko politiko, ki ureja sodelovanje med razširjeno Evropo in državami, ki nanjo mejijo na jugu in vzhodu (Lepesant 2004, 767). Na pobudo francoskega predsednika Sarkozyja je pod francoskim predsedovanjem Svetu EU 2008 bila ustanovljena t.i. Sredozemska unija, ki ima za cilj razvoj novih mehanizmov sodelovanja med sredozemskimi državami (Bauchard 2008, 51) ter nadomešča evro-mediteransko partnerstvo.

3.4.4 SPORAZUMI O STABILIZACIJI IN PRIDRUŽEVANJU

Najmlajši tip asociacijskih sporazumov so sporazumi o stabilizaciji in pridruženju. Ta vrsta sporazuma omogoča hitrejše in lažje vključevanje držav jugovzhodne Evrope na

trg EU, njegov namen pa je tudi okrepitev politične in gospodarske stabilnosti na Balkanu (Pogačar 2001, 22). EK je leta 1999 predlagala začetek postopka stabilizacije in pridruženja za Albanijo, BIH, Hrvaško, Zvezno republiko Jugoslavijo in Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. Danes imata status države kandidatke za članstvo v EU Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, medtem ko so ostale države balkanskega polotoka dobile status morebitnih držav kandidatk za članstvo v EU.

4 SPREMINJANJE GEOGRAFSKIH MEJA EU

4.1 POMIKANJE ZUNANJE MEJE EU

Vprašanje meja Evrope je kompleksen problem, saj zadeva ne samo obstoječo zunanjo mejo EU, ampak tudi tisto, ki bo nastala v bližnji prihodnosti in težave povezane s tem (Lacoste 2007, 21). Odgovor na vprašanje, kje se konča meja evropskega kontinenta, ni samo geografski problem, ampak tudi politični (*ibid.*).

Evropa je svojo identiteto iskala dolgo, kot imaginarni konstrukt pa potrebuje določene skupne značilnosti v kulturnem in političnem oziru. Tako je od 1970 dalje EU želela ustvariti evropsko identiteto in zgraditi lastno podobo legitimne celote in koherentnega akterja v mednarodni skupnosti. Od podane Deklaracije o evropski identiteti leta 1973 je EU poizkušala ustvariti samodefincijo, ki bi povezovala zahodnjaške vrednote proti neevropskim drugim (Busch in Krzyzanowski v Armstrong in Anderson 2007, 107). Zahodni Evropejci v obdobju od II. svetovne vojne do leta 1989 v javnih razpravah Evropi niso posvečali posebne pozornosti, saj so zanje drugo predstavljale države komunističnega bloka, na jugu pa so to bile države tretjega sveta oz. Afrike. Vzhodna meja Evrope je sovpadala z ideološko in gospodarsko mejo, ki je Evropo razdeljevala na zahodnokapitalistično in vzhodnosocialistično cono (Busch in Krzyzanowski v Armstrong in Anderson 2007, 108) in tako sta EGS in kasneje EU imela jasno definicijo lastnih meja. Po letu 1980 se je ta mejni vzorec začel pomikati zaradi krhanja nekoč jasnega sistema bloka. Temu je sledila sprememba političnega položaja v centralni in vzhodni Evropi ter nadaljnja integracija v prostor EU in enotni evropski trg (*ibid.*). Padec berlinskega zidu leta 1989 je vzorec evropske meje ne samo pomaknil, ampak ga zelo problematiziral in posodobil pomen vzhoda in zahoda. Do leta 1989 je bil komunistični

blok proti vzhodu hermetično zapečateni cona, kjer so se na meji proti zahodu branili imperialističnega kapitalizma, prav tako pa je po letu 1989 EU postala bolj zaprt prostor, ki je začel svoje zunanje meje uporabljati kot varnostno linijo proti ilegalni migraciji iz vzhoda (*ibid.*). Busch in Krzyzanowski zunanje meje EU primerjata s sistemom koncentričnih krogov. Sklenitev Schengenske pogodbe leta 1985 med Nemčijo, Francijo, Belgijo, Nizozemsko in Luksemburgom vidita kot prvi korak k uradnemu evropskemu skupnemu mejnemu režimu in migracijski politiki (Busch in Krzyzanowski v Armstrong in Anderson 2007, 109), ki odpravlja notranjo mejno kontrolo med državami pogodbenicami ter ustvarja notranje jedro EU. Notranjemu jedru oz. schengenskemu področju sledi zunanje jedro ostalih držav članic EU, ki so pristopile pred 2004, naslednji krog pa tvorijo države pristopnice 2004/2007. Nato sledijo države kandidatke in morebitne države kandidatke, ki bodo eventuelno vstopile skupaj z novimi državami članicami EU v področje Schengena, na zunanji periferiji EU pa ostajajo sosedске države oz. države nekandidatke, ki se nanašajo na evropsko sosedsko politiko (*ibid.*).

Po največji zgodovinski širitvi z desetimi novimi državami članicami leta 2004 in s priključitvijo Bolgarije in Romunije leta 2007 so se meje EU premaknile še bolj na vzhod in povzročile zahtevo po jasnejši definiciji odnosov EU s sosedskimi državami.

Emerson organizacijo EU do sosednjih držav razume kot različne tipe modelov, ki delujejo v regiji. Evropski uniji bi po njegovi kategorizaciji lahko pripisali model »pajčevine«, kjer vodilna sila zbira skupino sosed po njihovi geografski ali politični bližini po koncentričnih krogih od centra, deli pa skupne multilateralne elemente s posameznimi skupinami. Ta model označuje kot demokratičnega in manj hegemoničnega, saj vsebuje elemente multilateralizma. Pravzaprav se ta model nanaša na regionalna področja, kot je Mediteran v barcelonskem procesu in Balkan s stabilizacijsko pridružitvenimi sporazumi (Emerson 2004, 22). Zaradi želje EU po stabilnosti, miru in gospodarski blaginji držav na evropskem kontinentu so predvidene države za naslednjo širitev EU Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija in Turčija, tem pa se pridružujejo morebitne države kandidatke, ki zajemajo preostale države Zahodnega Balkana. Ob nadaljnji širitvi EU nastajajo nove meje z državami na vzhodu, ki sprožajo ugotavljanja, kako bo EU vzpostavljala odnose z novo nastalimi sosedskimi državami. Glede na to, da po De Gaullovih besedah Evropa sega od Atlantika do Urala (Lacoste

2007, 21), bi države, kot so Ukrajina, Moldavija, Belorusija ter kavkaške države, ki sicer spadajo pod evropsko sosedsko politiko, imele za vstop v EU več možnosti v primerjavi z mediteranskimi državami Maroka, Alžirije, Tunizije, Libije, Egipta, Jordanije in Sirije, saj bi pri izpolnjevanju meril za vstop v Unijo igral ključno vlogo geografski faktor.

4.2 GEOGRAFSKA OMEJITEV EU

Geografsko EU pokriva ozemlje 27 držav članic, ki se nahajajo na evropskem kontinentu, zraven pa v IV. delu Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, o pridruženju čezmorskih držav in ozemelj, člen 182. vključuje tudi: »neevropske države in ozemlja, ki imajo posebne odnose z Dansko, Francijo, Nizozemsko in Združenim Kraljestvom«.²³

*Določbe IV. dela Pogodbe se nanašajo na naslednje čezmorske države in ozemlja: Grenlandijo, Novo Kaledonijo in pridružena območja, Francosko Polinezijo, francoska južna in antarktična ozemlja, Walliške in Futunske otoke, Mayotte, St. Pierre in Miquelon, Arubo, Nizozemske Antile (Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten), Anguillo, Kajmanske otoke, Falklandske otoke, Južno Georgio in Južne Sandwicheve otoke, Montserrat, Pitcairn, Sveta Helena, Britansko antarktično ozemlje, britansko ozemlje Indijskega oceana, otoke Turks in Caicos, Britanske Deviške otoke ter Bermude.*²⁴ Po 182. členu je namen pridruženja omenjenih čezmorskih držav:

» spodbujati gospodarski in socialni razvoj držav in ozemelj, podpirati interese in blaginjo prebivalcev držav ter ozemelj, da bi jim omogočili gospodarsko, socialno in kulturno razvitost, za katero si prizadevajo «.²⁵

Geografski kriteriji zraven političnih, ekonomskih ter izpolnjevanja *acquis communautaire* prispevajo k oblikovanju odločitve, katera država je primerna za članstvo v EU. Pogoj za članstvo v EU, izražen v 49. členu, zahteva od držav kandidat, da so evropske, kar kaže na geografsko opredelitev pojma. Do prošnje za članstvo so torej upravičene države, ki se nahajajo na evropskem kontinentu. Mediteransko morje služi kot meja, ki determinira, do kod sega EU na jugu, ter logično potrjuje zavrnitev kandidature Maroka leta 1987 zaradi geografske neustreznosti (Ott in Ingis 2002, 91). V nasprotju z

---

²³ Prečiščeno besedilo Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, IV. del, člen 182

²⁴ Priloga II. k Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti

²⁵ Prečiščeno besedilo Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, IV. del, člen 182

jugom ostajajo težje definirane meje EU na jugovzhodu ter vzhodu. Za interpretacijo 49. člena lahko služijo glasovi vlad znotraj Sveta Evrope, kjer 4. člen statuta Sveta Evrope dovoljuje le evropskim državam, da postanejo članice, kamor so vključene tudi Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, Albanija, Belorusija, Ukrajina, Moldavija, Armenija, Azerbajžan in Gruzija (Ott in Inglis 2002, 92). S predvideno prihodnjo širitvijo na Zahodni Balkan in Turčijo EU širi svoj geografski prostor delovanja. Turčija, sicer geografsko spada v Evropo, vendar je njena kandidatura sporna zaradi političnih (spoštovanje človekovih pravic) in gospodarskih razlogov (El-Agraa 2004, 556). Z nadaljnjo širitvijo nastajajo tudi nove meje s sosedskimi državami. Ker EU s širitvijo stabilno napreduje, se je po mnenju El-Agraa nepotrebno ukvarjati z razpravami, do kod segajo tehnične ali politične meje besede »evropski« (El-Agraa 2001, 553). Iz ekonomskega zornega kota se poraja vprašanje, zakaj bi meje morale biti načrtane na podlagi stoletij starih odločitev geografov, kje se kontinenti začnejo in kje končajo. Večina sedanjih definicij »Evrope« je tako odvisna od kombinacije gospodarskih, političnih, kulturnih in geografskih vezi (*ibid.*). Proces širitve EU v prihodnje se tako nanaša na določitev meje EU na vzhodu, medtem ko je meja na jugu jasna. Malta je najjužnejša točka EU, za katero se razteza afriški kontinent. (glej Prilogo B: Intervju s chargé d'affaires mag. Pierre Clive Agius).

4.3 NESTABILNI ZAHODNI BALKAN

Odnosi EU z državami Zahodnega Balkana (Hrvaško, Makedonijo, BiH, Albanijo, Črno Goro in Srbijo) so se spremenili po izbruhu vojne na Kosovu leta 1999. Z razpadom Socialistične federativne republike Jugoslavije v zgodnjih 90. letih je bil Zahodni Balkan regija, ki je motena s konflikti, ki prestaja vojno, gospodarski kolaps, politično represijo ter zatiranje človekovih pravic, kot npr. etnično čiščenje (Baun 2000, 231). Čeprav je EU nudila gospodarsko in humanitarno pomoč državam Zahodnega Balkana od 1990 dalje, se je njena pozornost raje osredotočila na notranje poglobljanje in širitev na centralno in vzhodno Evropo. Zaradi povečanega vala beguncev z Zahodnega Balkana v EU pa je nova prioriteta EU postala tudi jugovzhodna Evropa. Pod nemškim predsedstvom leta 1999 je EU naznanila načrt za osnutek večjega regionalnega Pakta za stabilnost JV Evrope. Pakt je vključeval finančno pomoč za države te regije in je bil leta 1999 tudi

sprejet (*ibid.*). Namen Pakta je bil dolgoročna stabilnost regije, ki je zahtevala od EU zagotovitev državam tega območja postopen napredek in možnost pristopa k EU. Trenutno sta državi kandidatki za vstop v EU Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija. Za Hrvaško so se pristopna pogajanja začela leta 2005, medtem ko Makedonija ostaja država kandidatka od leta 2005, pristopna pogajanja pa še niso v teku. V drugi sveženj spadajo morebitne oz. potencialne države kandidatke, katerim je bilo obljubljen članstvo v EU po izpolnitvi določenih pogojev. V to skupino spadajo Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora in Srbija s Kosovom, kakor to opredeljuje resolucija Varnostnega sveta Združenih narodov 1244.²⁶ EU torej sodeluje z državami Zahodnega Balkana v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, s katerim želi države Balkana postopoma približati EU. Najpomembnejši del tega procesa je stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (primer takega sporazum je sporazum med EU in Hrvaško), ki pomeni pogodbeno razmerje med EU in posamezno državo Zahodnega Balkana ter opredeljuje vzajemne pravice in dolžnosti. V središču stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma je spoštovanje osnovnih demokratičnih načel in temeljev enotnega trga EU. Gospodarstvo med regijo in EU se povezuje z uvedbo prostotrgovinskega območja z EU in reformami, katerih cilj je sprejem standardov EU (*ibid.*). V sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu je predstavljena strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2007 do 2008. Poročilo med drugim omenja tudi širitveni načrt, ki zajema države Zahodnega Balkana kot morebitne članice EU po izpolnitvi za to potrebnih pogojev.²⁷ V letu 2008 so države Zahodnega Balkana od Pakta stabilnosti prevzele odgovornost za spodbujanje regionalnega sodelovanja (*ibid.*). Poročilo ugotavlja, da je sodelovanje v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, katerega končni cilj je članstvo v EU, prispevalo k napredku, ki so ga dosegle države te regije. Vlade v vseh državah regije so bile demokratično izvoljene, gospodarska rast se je okrepila, makroekonomska stabilnost se je izboljšala, številne reforme, ki potekajo, pa krepijo pravno državo in posodablajo gospodarske in socialne strukture.²⁸ Na neformalnem srečanju zunanjih ministrov v okviru slovenskega predsedstva Svetu EU

---

²⁶ Evropska komisija, širitev: http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/countries-on-the-road-to-membership/index_sl.htm (14. april 2008).

²⁷ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/strategy_paper_sl.pdf (14. april 2008), str.

1

²⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/strategy_paper_sl.pdf (14. april 2008), str. 4

spomladi 2008 so na Brdu pri Kranju znova zahodni Balkan postavili v žarišče. Predsedstvo je poudarilo velik skupni pomen hitrega izvajanja političnih in gospodarskih reform, doseganja sprave, zaščite manjšinjskega etničnega prebivalstva in približevanja EU.²⁹ Hrvaška lahko pričakuje povečan napredek pri pristopnih pogajanjih v 2008, če bo izvajala reforme ter izpolnila pogoje, ki so bili določeni. Začetek pristopnih pogajanj za Makedonijo bo možen, ko bodo izpolnjene prednostne naloge Partnerstva za pristop iz februarja 2008. Izpostavili pa so tudi napredek Črne gore in Albanije, po katerih bi se lahko zgledovale druge države v regiji (*ibid.*). Medtem ko za BIH predvidevajo podpis stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma ob izvedeni reformi policije, Srbiji omogočajo približevanje EU, če bo država zavezana evropski prihodnosti ter se bo izogibala dejavnostim, ki bi ogrozile varnost v regiji (*ibid.*).

4.4 STALIŠČA DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA ZAHODNI BALKAN

Zaradi ugotovitve, ali obstaja soglasje med državami članicami EU o zemljepisni omejitvi razširitve, bom analizirala stališča držav članic EU do posameznih predvidenih širitiv. Prvi sklop analize bo zajemal opredelitve držav članic EU do širitve na Zahodni Balkan, kjer so države razdeljene na kandidatke za članstvo v EU ter morebitne države kandidatke za vstop v EU. Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija imata že zagotovljen status držav kandidatk, le da Makedonija za razliko od Hrvaške še ni začela pristopnih pogajanj. Na drugi strani potencialnih držav kandidatk so stabilizacijsko-pridružitveni sporazum podpisale že Albanija, BIH, Črna gora in Srbija.

Na osnovi podatkov pridobljenih na spletnih straneh Ministrstev za zunanje zadeve držav članic EU je širitvi na Zahodni Balkan naklonjena večina držav članic EU. Podporo širitvi na Zahodni Balkan države članice EU izražajo z besedami kot so:» potrebna je vključitev celotne regije (Zahodnega Balkana) v proces evropske integracije, vse države Zahodnega Balkana so primerne za članstvo v evropskih in atlantskih institucijah, ki zadevajo integracijo in varnost«, v nadaljevanju:» državam Zahodnega Balkana je potrebno omogočiti evropsko perspektivo, Balkan je strateški cilj EU, države Zahodnega Balkana je potrebno vključiti v projekt evropske konstrukcije itd. «. Stališče Avstrije,

---

²⁹ Izjava predsedstva SLO, deklaracija Brdo, Zahodni Balkan:
<http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/novice/cns/novica/article/3247/24235/> (14. april 2008).

Belgije, Bolgarije, Cipra, Češke, Danske, Estonije, Finske, Grčije, Irske, Italije, Latvije, Litve, Luksemburga, Madžarske, Malte, Poljske, Romunije, Slovaške, Slovenije in Velike Britanije ter Severne Irske je naklonjeno širitvi EU na Zahodni Balkan. Razlogi, zakaj zgoraj naštetih držav podpirajo približevanje držav Zahodnega Balkana k evropski integraciji so različni. Med državami članicami EU so močne podpornice širitve EU na Zahodni Balkan države, ki mejijo na države kandidatke in morebitne države kandidatke za vstop v EU. Avstrija, Bolgarija, Grčija, Italija, Madžarska, Romunija in Slovenija imajo z državami Zahodnega Balkana poseben medsebojni politični, kulturni in ekonomski odnos, saj nanj mejijo ali pa so v neposredni bližini te regije. Veliko držav članic EU podpira vstop držav Zahodnega Balkana v EU, ker menijo, da bi to zagotovilo stabilnost in trajnostni razvoj na evropskem kontinentu. Nekatere države širitev obravnavajo ne zgolj kot korist za nove države članice, ampak kot korist celotne Evrope. Širitven proces in obet članstva sta v EU sodelujoča faktorja pri razvoju držav v stabilne demokracije, od katerih ima korist celotna Evropa. S priključitvijo novih držav bo namreč celotna EU pridobila gospodarske koristi, ki jih prinaša večji trg ter lažje investicije.

Države, katerih pozicija do širitve na Zahodni Balkan ni jasno opredeljena ali ki imajo zadržke do širitve oz. striktno izpostavljajo pomembnost izpolnjevanja pogojev za članstvo držav kandidatk v EU spadajo: Francija, ki glede širitve EU na države Zahodnega Balkana poudarja evropsko perspektivo za države po izpolnitvi zahtev, ki jih določa EU v okviru SAA. Francija opozarja tudi na posledice povečane EU, ki se ob prihodnji širitvi lahko zgodijo. Stališče Nemčije do Zahodnega Balkana ni natančno, ampak se izraža v skladu s splošnimi določili, postavljenimi na Solunski agendi leta 2003. Nizozemsko ministrstvo za zunanje zadeve omenja težavnost opredelitve, kje so meje Evrope. Nizozemska zahteva tudi nadaljno razpravo glede nadaljnje širitve, saj mora EU biti primerno pripravljena na nove izzive. V nadaljevanju Nizozemska izpostavlja vodilna načela zraven upoštevanja meril za pristop, ki so: konsolidacija znotraj EU, pogojenost v oziru do držav kandidatk in boljša komunikacija. Veliko pomembnost izpolnjevanja pogojev za članstvo v EU pripisujejo tudi Portugalska, Španija in Švedska (glej Tabela 4.1).

Tabela 4.1: Stališča držav članic EU do širitve EU na Zahodni Balkan

DRŽAVA	STALIŠČE	RAZLOGI
Avstrija	- podpira vključitev celotne regije v proces evropske integracije ³⁰	- želja po zagotovitvi dolgotrajnega miru, stabilnosti in blaginje na Balkanu ³¹
Belgija	- primernost vseh držav Zahodnega Balkana za članstvo v evropskih in atlantskih institucijah ³²	- stabilizacija regije
Bolgarija	- podpira evropsko in evroatlantsko integracijo držav Zahodnega Balkana ³³	- stabilnost, varnost, gospodarska blaginja in dobri sosedski odnosi v regiji
Ciper	- aktivna podpora procesu širitve, zavezan k evropski perspektivi držav Zahodnega Balkana ³⁴	- stabilnost, dolgotrajni razvoj na evropskem kontinentu
Češka	- odobrava integracijo Zahodnega Balkana ³⁵	- strinjanje s predlogom Evropskega Sveta o širitveni strategiji, ki določa nadaljevanje integracijskega procesa
Danska	- podpira nadaljnjo širitev na Zahodni Balkan ³⁶	- širitev kot korist celotne Evrope, razvoj stabilne demokracije, gospodarske koristi, večji standard populacije ³⁷

³⁰ Avstrijsko ministrstvo za zunanje zadeve, Hrvaška: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/western-balkans/croatia.html> (15. april 2008).

³¹ Ministrstvo za zunanje zadeve Avstrija: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/western-balkans.html> (15. april 2008).

³² Belgijsko ministrstvo za zunanje zadeve, odnosi z državami Zahodnega Balkana: <http://www.diplomatie.be/en/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=44351> (15. april 2008).

³³ Bolgarsko ministrstvo za zunanje zadeve: http://www.mfa.bg/en/index.php?option=com_content&task=view&id=5098&Itemid=305 (15. april 2008).

³⁴ Ministrstvo za zunanje zadeve, Ciper, Zahodni Balkan: http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/eu02_en/eu02_en?OpenDocument (16. april 2008).

³⁵ Češko ministrstvo za zunanje zadeve, Zahodni Balkan: <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=53257&ido=6573&idj=2&amb=1> (16. april 2008).

³⁶ Dansko ministrstvo za zunanje zadeve: <http://www.um.dk/en/menu/EU/EUsContinuedEnlargement/> (16. april 2008).

³⁷ Dansko ministrstvo za zunanje zadeve, širitev: <http://www.um.dk/en/menu/EU/EUsContinuedEnlargement/> (16. april 2008).

Estonija	- podpora evropske perspektive državam Zahodnega Balkana ³⁸	- dolgoročna stabilnost, varnost in blaginja
Finska	- podpira nadaljnjo širitev	- svoboda, varnost in pravica ³⁹
Francija	- splošnost pri opredelitvah glede nadaljnje širitve	- posledice povečane EU, stabilnost in blaginja ⁴⁰
Grčija	- podpira širitev na Zahodni Balkan	- stabilnost regije, spodbuditev investicij in izboljšanje življenjskih pogojev ⁴¹
Irska	- naklonjena širitvenemu procesu na Zahodni Balkan ⁴²	- združitev Evrope, pospeševanje demokracije, človekovih pravic in stabilnosti preko kontinenta ⁴³
Italija	- za vključitev Zahodnega Balkana v EU	- stabilnost, gospodarsko okrevanje, konsolidacija demokracije v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu ⁴⁴
Latvija ⁴⁵	- vse države Z Balkana imajo enake možnosti vključitve v EU	- trajnostni razvoj regije ⁴⁶
Litva	- podpira integracijske politike držav Z Balkana ⁴⁷	- nacionalni interes Litve, ki želi biti v Uniji, ki ji vladajo učinkovite institucije ter legitimna demokracija ⁴⁸

³⁸ *Estonsko poročilo o politiki EU za obdobje 2007-2011*, dostopno prek:

http://www.riigikantselei.ee/failid/ELPOL_2007_2011_EN.pdf, str. 38, (16. april 2008).

³⁹ *Vladnem program finskega ministrskega predsednika Maati Vanhanena*, dostopno prek:

<http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/en.pdf> (16. april 2008), str. 10

⁴⁰ *Francosko ministrstvo za zunanje zadeve*: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files_156/balkans_1965/index.html (16. april 2008).

⁴¹ *Grško ministrstvo za zunanje zadeve*: <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Regional+Policy/> (16. april 2008).

⁴² *Parlamentarno vprašanje za ministra za zunanje zadeve Irska*, 8. februar 2007. Dostopno prek:

<http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=28462> (16. april 2008).

⁴³ *Širitev EU, Irsko MZZ*, dostopno prek: <http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=28462> (16. april 2008)

⁴⁴ *Italijansko ministrstvo za zunanje zadeve*:

http://www.esteri.it/MAE/EN/Politica_Estera/Aree_Geografiche/Europa/Balcani/ (16. april 2008).

⁴⁵ Glej prilogo B: Intervju z latvijskim veleposlanikom v Sloveniji, g. Juris Poikansom

⁴⁶ *Latvijsko ministrstvo za zunanje zadeve*, dostopno prek: <http://www.mfa.gov.lv/en/policy/guidelines/#44> (16. april 2008).

⁴⁷ *Litva v EU*: <http://www.euro.lt/en/news/lithuanias-membership-in-the-eu/news/3083/> (17. april 2008).

⁴⁸ *Litvijsko ministrstvo za zunanje zadeve. Dogovor med političnimi strankami Republike Litve glede glavnih ciljev zunanje politike za obdobje 2004-2008*. Dostopno prek: http://www.urm.lt/popup2.php?item_id=255 (17. april 2008).

Luksemburg	- podpira proces širitve na Z Balkan	- krepitev demokracije, miru, varnosti in blaginje v regiji ⁴⁹
Madžarska	- da države Z Balkana postanejo članice EU	- stabilnost, razvoj deokratičnih institucij in tržne ekonomije ⁵⁰
Malta ⁵¹	- zavzema za nadaljnjo širitev	- stabilnost, boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu ⁵²
Nemčija	- ni natančnega stališča, izraža se v skladu s spolšnimi določili Solunske agende	- krepitev stabilnosti v JV Evropi ⁵³
Nizozemska	- prihodnost Z Balkana leži znotraj EU	- zahteve po razpravi glede nadaljnje širitve, kje so meje Evrope? ⁵⁴
Poljska	- podpira nadaljnji proces širitve EU	- prednosti širitve na Ukrajino ⁵⁵
Portugalska	- podpira nadaljnjo širitev pod pogojem izpolnjevanja kopenhagenskih meril ⁵⁶	- skladni s strateškim dokumentom EK ⁵⁷
Romunija	- zavzema za nadaljnji proces širitve, ki mora zajeti Z Balkan in Moldavijo	- dolgotrajna demokratična stabilnost ⁵⁸
Slovaška	- podpora nadaljnji širitvi EU	- prioriteta slovaške zunanje politike ⁵⁹
Slovenija	- vključitev držav JV Evrope naš skupni interes	- stabilnost in razvoj držav JV Evrope, zgodovinske

⁴⁹ Luksemburško ministrstvo za zunanje zadeve, dostopno prek: http://www.mae.lu/images/biblio/biblio-279-81_pqugn_3887_1217_4931.pdf, str. 14 (17. april 2008).

⁵⁰ Madžarsko ministrstvo za zunanje zadeve: http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/rdonlyres/3E8FA370-15B3-4919-AC14-41A02CB54BA3/0/080319_kulkapcs_strat_en.pdf (17. april 2008), str. 9.

⁵¹ Glej priložo B: Intervju z malteškim chargé d'affaires mag. Pierre Clive Agius

⁵² Malteško ministrstvo za zunanje zadeve, dostopno prek: http://www.mfa.gov.mt/images/files/file/598_Strategic_Objective_II.pdf, str. 1 (17. april 2008).

⁵³ Nemško ministrstvo za zunanje zadeve: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/en/Aussenpolitik/RegionaleSchwerpunkte/Suedosteuropa/Uebersicht.html> (17. april 2008).

⁵⁴ Timo Eggink, Veleposlaništvo kraljevine Nizozemske, (komunikacija po elektronski pošti 26. marec 2008).

⁵⁵ Slovensko veleposlaništvo na Poljski, Greti Borojević (elektronska korespondenca 2. april 2008).

⁵⁶ Portugalsko ministrstvo za zunanje zadeve:

<http://www.mne.gov.pt/mne/pt/infopolitica/ue/200804151002.htm> (17. april 2008).

⁵⁷ Portugalsko ministrstvo za zunanje zadeve. *Proces pristopa držav kandidatk*. Dostopno prek: <http://www.mne.gov.pt/mne/pt/infopolitica/ue/200804151002.htm> (17. april 2008).

⁵⁸ EU Future enlargement with Western Balkans and Turkey, Position of Romania, romunska veleposlanica v Republiki Sloveniji Dana Constantinescu (elektronska korespondenca april 2008)

⁵⁹ *Vladni manifest Republike Slovaške*, dostopno prek:

http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_B282288063522198C1256C7D003A13DF_SK&OpenDocument=Y&NCH=Y&menu=0&OB=0&LANG=EN, str. 58 (18. april 2008).

		vezi z Z Balkanom ⁶⁰
Španija	- ni jasne opredelitve	- krepitev miru in svobode ⁶¹
Švedska	- ne nasprotuje članstvu držav Z Balkana, poudarja izpolnjevanje kriterijev	- gospodarski, politilni razvoj Zahodnega Balkana ⁶²
Velika Britanija	- močno podpira širitev	- širitev kot učinkovit odgovor na izzive globalizacije, ter orodje zagotavljanja stabilnosti ⁶³

Vir: Lastna zasnova

4.5 POVZETEK STALIŠČ DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA ZAHODNI BALKAN

Stališča držav članic EU glede nadaljnje širitvene politike na Zahodni Balkan so sicer poenotena na podlagi Solunske agende. Za zagotovitev miru, stabilnosti in blaginje v regiji je pomembno državam JV Evrope zagotoviti evropsko perspektivo v EU. Vendar je po preučitvi pozicij 27 držav EU možno ugotoviti, da imajo predvsem države zahodne Evrope (Nizozemska in Francija) ter južne Evrope (Portugalska in Španija) rezerviran odnos do jasnega opredeljevanja svojih stališč do nadaljnje širitve EU ter poudarjajo vprašljivost delovanja in organizacijske sposobnosti Unije ob povečevanju števila članic EU. Zato ob načelni podpori nadaljnji širitvi EU na Zahodni Balkan pripisujejo velik pomen tudi stabilizacijsko-pridružitvenim sporazumom, sklenjenim med EU in državami Zahodnega Balkana, ki postopoma ob napredovanju reform v državah lahko gradijo pot v EU. Na drugi strani prevladujejo poenotena stališča držav centralne in vzhodne Evrope, ki deloma zaradi geostrateških pozicij, zgodovinskih vezi in kulture bolj simpatizirajo z državami Zahodnega Balkana in zelo jasno izražajo (ob izpolnjevanju kopenhagenskih meril) absolutno podporo nadaljnji širitvi EU na Balkan. Načeloma je meja JV Evrope v

⁶¹ Špansko ministrstvo za zunanje zadeve, *Širitev na Zahodni Balkan*: <http://www.maec.es/en/MenuPpal/EspaaUE/Europa%20y%20el%20Mundo/Terceros%20Paises%20y%20Regiones/Paginas/Terceros%20Pases%20y%20Regiones.aspx#sec5> (18. april 2008).

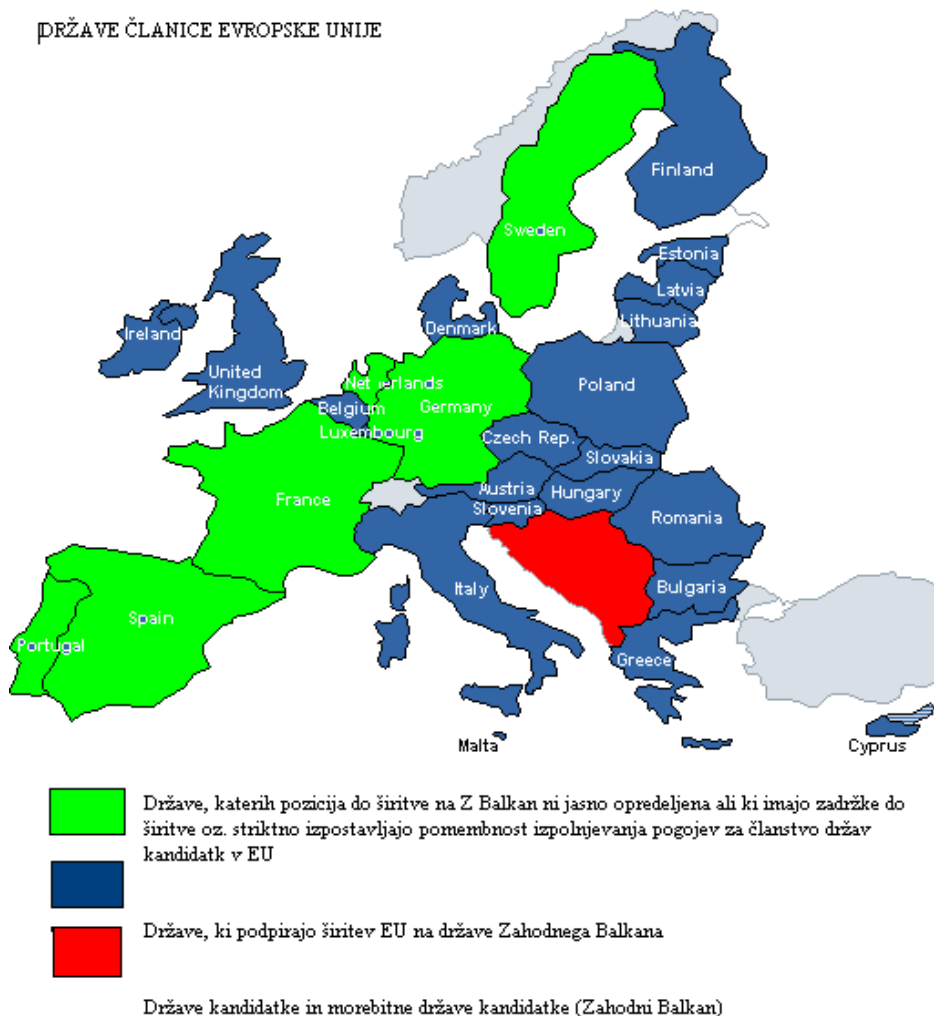
⁶² Švedsko ministrstvo za zunanje zadeve, *Zahodni Balkan*: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/10275/a/97817> (18. april 2008).

⁶³ Urad za zunanje zadeve britanske zveze držav: <http://www.fco.gov.uk/en/fco-in-action/institutions/britain-in-the-european-union/eu-policies/enlargement/> (18. april 2008).

oziru do EU jasna, saj namerava prihodnja širitev vključiti države te regije v svojo integracijo.

Možno je razlikovati države članice s šibkim in močnim interesom glede nadaljnje širitve na države Zahodnega Balkana. Šibki interes do nadaljnje širitve bi lahko pripisali državam, ki svoje pozicije do te problematike ne izražajo jasno, oziroma na diplomatski način svoje stališče zakrivajo z opisovanjem pogojev, potrebnih za članstvo, navajanjem držav aktualnih kandidat in podobno. Nekatere države celo navajajo dvome o sposobnosti učinkovitega funkcioniranja ob povečani EU. Na drugi strani se močan interes nanaša na države, katerih pozicija do nadaljnje širitve je jasno izražena ter navajajo razloge zanjo.

Slika 4.1: Stališča držav članic EU do priključevanja Zahodnega Balkana

Večina držav, ki podpira širitev na Zahodni Balkan, med razloge za podporo navaja svojo zgodovinsko, kulturno, strateško vez z Balkanom in vidi prioriteto svoje zunanje politike v izražanju podpore nadaljnji širitvi. Med šibkimi in močnimi interesi držav lahko razlikujemo pozicije med ustanovitvenimi državami članicami (Belgija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska), ki zaradi dolge tradicije članstva v EU na širitev gledajo z nekaj predsodki ter novimi (mladimi) državami članicami EU (Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija), ki iz hvaležnosti, da pripadajo elitnemu klubu EU podpirajo skoraj vse senzibilne predmete (primer je ratifikacija Lizbonske pogodbe). Skupen interes posameznih držav članic EU načeloma rezultira v interesu EU promovirati mir, blaginjo in stabilnost na evropskem kontinentu. Od tod izhaja tudi podpora državam Zahodnega Balkana ter želja omogočiti jim evropsko perspektivo znotraj EU. Države se ob načelni podpori sklicujejo na Solunsko agendo (2003), ki govori o prihodnosti držav Balkanskega polotoka znotraj EU. Ker je prva stopnja na poti do članstva izpolnjevanje določb stabilizacijsko- pridružitvenih sporazumov ter sprejemanje reform z namenom približevanja sistemov držav evropskim vrednotam, določene države opozarjajo na izpolnitev obljub o evropski perspektivi državam Zahodnega Balkana. V nasprotnem primeru EU postala nekredibilna organizacija. Ker je Zahodni Balkan stereotipno znan kot nestabilna, gospodarsko šibka ter konfliktna regija, je cilj EU čimprejšnja integracija držav Zahodnega Balkana v EU, ki bi omogočila gospodarski napredek, mir in stabilnost na celotnem evropskem kontinentu. Zato je mogoče napovedati, da bo EU razširila svoje področje delovanja tudi na države Zahodnega Balkana ter povzročila nove diskusije glede vprašanja, do kje naj v prihodnje segajo njene meje.

4.6 TURČIJA

Čeprav je Turčija zaprosila za članstvo že leta 1987, kar je tri leta pred Ciprom in Malto, ter devet let, preden je prošnjo vložilo 10 držav centralne in vzhodne Evrope, (Nugent 2005, 1) se je pogajati začela komaj oktobra 2005 skupaj s Hrvaško. Pristopna pogajanja in bližajoče turško članstvo predstavljajo izziv tako za Turčijo kot EU, saj mnogi obravnavajo turško priključitev kot »drugačno od preostalih širitev EU«, zaradi skupka turške populacije, velikosti, geografske lokacije, gospodarskega, varnostnega in

vojaškega potenciala (Joseph 2006, 7). V nadaljevanju sledijo razlogi, ki mnoge države članice EU napeljujejo k razmišljanju, zakaj Turčija ne bi smela postati članica EU.

Turčija je država, ki ima veliko število prebivalstva (71 milijonov) ter se razprostira na obširnem geografskem področju, medtem ko je predzadnja širitev EU zajela 10 držav članic s prebivalstvom okrog 75 milijonov. Kot muslimanska sekularna država bo Turčija dodala tudi novo demografsko in versko dimenzijo k EU (Joseph 2006, 8) in bo potrebno, da krščanski in islamski svet pokažeta, da zmoreta sobivanje in ovržeta argument Samuela Huntingtona o spopadu civilizacij in rekonfiguracijo političnega sveta ob kulturnih mejah (Joseph 2006, 12). Prisotnost številnih imigrantov v evropskih državah povzroča kot posledico dodatno migracijo, kot naravno posledico pristopa, kar bo vplivalo na trg delovne sile in demografijo manjših držav članic. Strateška lokacija Turčije predstavlja unikaten izziv za vlogo EU v zunanji politiki, saj leži v epicentru realnih in morebitnih konfliktov v regiji (Joseph 2008, 8). Turški pristop bo tako približal k EU nestabilnost in napetosti v strateško vitalni regiji, kjer se prepletajo konflikti glede energijskih interesov. Nestabilni Bližnji Vzhod, Kavkaz ter osrednja Azija bodo postale neposredne sosede EU. Tudi vloga Turčije v skupni zunanji in obrambni politiki je lahko sporna, saj ima Turčija pomembno vlogo kot članica NATA, vendar svoje zunanje politike še vedno ni evropeizirala. Turška vojaška moč bo tako ena izmed večjih vojaških moči v EU. Stopnja gospodarskega razvoja Turčije je primerljiva s sosedskimi državami, vendar pod povprečjem držav članic EU, kjer mnogi Turki delajo kot začasni delavci (Archer 2000, 201). Turčija ima nerešen spor s članicami EU, in sicer Grčijo in Ciprom. Ker Turčija ne priznava Cipra, se poraja vprašanje, kako lahko država vodi pristopna pogajanja in podpiše mednarodno pogodbo z državo, ki je ne priznava (Joseph 2006, 10).

Ciper je od invazije turške vojske na severni del otoka leta 1974 razdeljen na dva dela. Turški del otoka varuje okrog 35 000 turških vojakov, mednarodno priznan pa je le južni, grški del Cipra. Grška in turška skupnost otoka sta pod pokroviteljstvom Združenih narodov leta 2002 sicer začeli s pogajanja o prihodnosti razdeljene države, vendar pogovori niso prinesli željenih rezultatov. Medtem ko si ciprski Turki prizadevajo za konfederativno ureditev, grška skupnost vztraja pri ohranitvi enotne države. Ciprsko vprašanje, ki je tesno povezano tako z Grčijo in Turčijo ni preprečilo širitve EU leta 2004

na Ciper (Dnevnik 2002).⁶⁴ Problem otoka se je s pristopom Republike Ciper k EU leta 2004 dodatno zapletel, vtem ko svoje suverenosti ne izvaja nad severno tretjino ozemlja, Turško republiko Severni Ciper, ki jo priznava le Turčija (Kadritzke 2008, 10). Trenutno na ozemlju Cipra ni mogoče uveljaviti skupne zakonodaje EU (*ibid.*). Osrednje politično vprašanje na Cipru je še vedno združitev Cipra, ki ga močno podpira tudi Turčija, saj bi to pospešilo njeno pot v EU. Rešitev ciprskega vprašanja je leta 2004 predlagal takratni generalni sekretar Združenih narodov Kofi Annan⁶⁵, ki je bil s strani grških Ciprčanov zavrnjen. Na tedanjem referendumu je kar 76% volivcev zavrnilo Annanovo rešitev, saj je ta bila pristranska (sprejemala je vse zahteve Turčije) (Le Monde diplomatique 2008).⁶⁶ Julija 2008 sta predsednik grškega Cipra Demetris Christofias in njegov kolega turškega severnega dela otoka Mehmet Ali Talat obudila dogovarjanje o začetku neposrednih pogajanj za združitev že 34 let razdeljenega Cipra. Načeloma bi naj združeni Ciper postal federacija, kako pa si bosta v njej razdelili moči grška in turška skupnost ostaja nedorečeno (Dnevnik 2008).⁶⁷ Pred novim krogom pogajanj sta predsednik Cristofias in Talat sklenila, da se bosta pogajala o vseh zanimivih načrtih OZN-vključno z načrtom Kofija Annana, toda ne izključno o njem (Kadritzke 2008, 10). Osrednje jabolko spora torej ostaja državna oblika prihodnje Združene republike Ciper. Ankara v skladu z odločitvijo Narodnega sveta za varnost 24. aprila 2008 zahteva rešitev na podlagi resničnosti na otoku in obstoja dveh ljudstev in dveh demokracij, z drugimi besedami konfederacijo dveh držav, utemeljeno na pravici samoodločbe vsakega od ljudstev. Annanov načrt je predvideval Zvezno republiko Ciper: državo, sestavljeno iz dveh skupnosti, organiziranih v dve zvezni državi z enakimi pravicami (Kadritzke 2008, 11). Za grške Ciprčane pa tudi za EU ostaja pomembno razlikovanje med konfederacijo in federacijo. Konfederaciji se država članica lahko odpove kadarkoli, medtem ko federacija uživa popolno suverenost na enotni podlagi (*ibid.*). Rešitev ciprskega problema

---

⁶⁴ Lahko ciprsko vprašanje ogrozi širitev EU? Dnevnik (2002), dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/29582> (25. oktober 2008).

⁶⁵ Generalni sekretar Združenih narodov je predlagal, da bi se ustanovila federacija dveh ciprskih držav, ki bi skupaj vstopili v EU »*Occasion perdue pour les Chypriotes grecs*«, Le Monde diplomatique 2004 v Le Monde Diplomatique (2008: 10).

⁶⁶ Sloveniji gre predsedovanje bolje od pričakovanj? Le Monde diplomatique (2008), dostopno prek: <http://www.monde-diplomatique.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=98> (25. oktober 2008)

⁶⁷ Delitev ni dobra rešitev, nisem ji naklonjen. Dnevnik (2008), dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/335887> (25. oktober 2008).

je tako odvisna od položaja v Turčiji, saj je njena perspektiva članstva v EU delno odvisna od njene naklonjenosti reševanja ciprskega vprašanja.

Čeprav je EU odlašala s pristopnimi pogajanjmi za članstvo Turčije v EU, se je v preteklosti trudila ohraniti dobre sosedske odnose s to državo, na kar kažejo številni sporazumi, sklenjeni med EU in Turčijo. Sporazum o pridružitvi med EGS in Turčijo (Sporazum iz Ankare), ki je bil podpisan 12. septembra 1963 v Ankari predstavlja temelj za vodenje odnosa med EGS in Turčijo. Sporazum iz Ankare je začel veljati 1. decembra 1964 ter je bil spremenjen z Dodatnim protokolom, podpisanim 30. junija 1973.⁶⁸ Ta dogovor je obsegal niz določb za trgovsko, razvojno, kulturno in politično sodelovanje (Nugent 2005, 1). Kot del strategije približevanja Turčiji, ne da bi ji ponudili članstvo, je bil leta 1995 sklenjen sporazum o carinski uniji. Ker je sporazum Turčijo pustil nezadovoljno tako na kratki kot dolgi rok, so ji leta 1999 na Helsinškem vrhu podelili status države kandidatke (Nugent 2005, 2). Sklenjen je bil tudi Dodatni protokol k Sporazumu o pridružitvi med EGS in Turčijo med državami članicami EU in Republiko Turčijo. Ta tvori sestavni del Sporazuma iz Ankare, ter je v veljavi od 1. maja 2004. Členi dodatnega protokola obravnavajo katere države so pogodbenice in na katerem ozemlju se dodatni protokol uporablja, navaja pravila o poreklu za kmetijske izdelke (člen 4), prilagajanje tarifnih kvot za kmetijske izdelke (člen 5), opredeljuje določbe carinske unije (člen 6), prehodne določbe-dokazila o statusu po določbah o prostem prometu za industrijske izdelke (člen 9).⁶⁹

Na Evropskem svetu decembra 2004 so na podlagi poročil in priporočil komisije odločili, da bo EU odprla pristopna pogajanja brez odlašanja ob turški izpolnitvi kopenhagenskih političnih meril. Vendar je oviro sprožil nerešen ciprski problem (Nugent 2005, 3). Danes ima Turčija zraven Hrvaške in Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije status države kandidatke in je 3. oktobra 2005 začela s pogajanjmi, ki so zaradi počasnega izvajanja reform in slabe harmonizacije z *acquis communautaire* upočasnjena.

---

⁶⁸ Z Dodatnim protokolom je Sporazum iz Ankare začel veljati za Dansko, Irsko in Združeno kraljestvo. V nadaljevanju je Sporazum iz Ankare, kakor je bil spremenjen, po njihovem pristopu k Evropski skupnosti začel veljati za Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Finsko, Kraljevino Švedsko. Sporazum iz Ankare se uporablja za Turčijo in vse države članice EU, kakor je bila razširjena s Pogodbo o pristopu podpisano v Atenah 16. aprila 2003 in je začela veljati 1. maja 2004

⁶⁹ *Dodatni protokol k Sporazumu o pridružitvi med EGS in Turčijo po širitvi EU*, dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:254:0058:0068:SL:PDF> (25. oktober 2008).

4.7 STALIŠČA DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA TURČIJO

Stališča držav članic EU do morebitnega vstopa Turčije v evropsko integracijo so v primerjavi s stališči držav članic glede širitve EU na Zahodni Balkan precej raznolika. Držav, ki podpirajo prizadevanje Turčije za članstvo v EU je precej manj. Države članice EU svojo podporo Turčiji izkazujejo zaradi strateškega interesa. Ob vstopu Turčije v EU nekatere države vidijo simbolično povezavo med združitvijo t.i. zahodnjaške in islamske kulture, ter geografsko povezavo med dvema svetovoma (Evropo in Azijo). Po mnenju nekaterih držav, bi z vključitvijo Turčije v EU dosegli cilj evropske integracije. Prav tako bi zagotovili stabilnost in trajnostni razvoj na celotnem evropskem kontinentu. Države članice EU med razloge zakaj bi Turčija morala postati nova članica EU uvrščajo tudi mir, tesnejše gospodrske interese, ustalitev varnosti v regiji itd. Med podporo države članice EU razlikujejo med: izražanjem podpore nadaljevanju pristopnih pogajanj s Turčijo, druge podpirajo pristop Turčije k EU. Med podpornicami pridružitve Turčije k EU nekatere države članice EU poudarjajo tudi izpolnjevanje kopenhagenskih meril, ustrezno izvajanje reform v državi in izpolnjevanje določil iz Sporazuma iz Ankare. Države članice EU, ki podpirajo Turčijo pri njenemu približevanju k evropski integraciji so: Belgija, ki označuje svoje odnose s Turčijo kot primer lojalnosti in sodelovanja. Namreč mnogi turšk imigranti v Belgiji prispevajo k blaginji te države ter delujejo kot izvoljeni predstavniki v različnih zakonodajnih združenjih.⁷⁰ V nadaljevanju namenjajo podporo Turčiji države članice EU Češka, Danska, Estonija, Finska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo. Danska kot podpornica Turčije pri približevanju k evropski integraciji zagotavlja pomoč pri pripravah na pristop v EU na področju človekovih pravic. Pomoč ji je dostopna v okviru bilateralnega programa, ki je bil implementiran v obdobju 2006-2007 na priporočilo Komisije EU. Danska prav tako sodeluje tudi v programu EU Phare in Twinning, kjer danske institucije in organizacije v sodelovanju s turškimi institucijami pripravljajo turško administracijo za članstvo v EU.⁷¹

---

⁷⁰ *Belgijsko ministrstvo za zunanje zadeve, odnosi s Turčijo:*

<http://www.diplomatie.be/en/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=44351> (22. april 2008).

⁷¹ *Dansko MZZ, Danska pomoč Turčiji pod sosedskim programom danskega MZZ:*

<http://www.um.dk/en/menu/developmentpolicy/danishdevelopmentpolicycountries/theneighbourhoodprogramme/countries/turkey> (23. april 2008).

Po podatkih finskega veleposlanika v Sloveniji, tudi Finska sodeluje v Phare in Cards programih, ki jih EK podpira za države kandidatke pri njihovih pripravah na članstvo v EU ter deluje tudi v aktivnostih TAIEX. V teh programih avtoritete držav članic pomagajo državam kandidatkam v izboljševanju njihovih vlad in zakonodaje, tako da bi te izpolnile pogoje in postale države članice EU. Finske avtoritete iz različnih sektorjev dejavno sodelujejo v takšnih akcijah.⁷²Tudi Romunija je pripravljena Turčiji nuditi strokovno in tehnično znanje, ki ju Turčija potrebuje, vključno s t.i. twinning projekti.⁷³

Med države članice EU, ki nasprotujejo pridružitvi Turčije k EU sta Avstrija in Francija. Omenjeni državi nameravata glede vstopa Turčije v EU izvesti referendum. Francija se skupaj z Nemčijo pojavlja tudi ob ideji sklepanja t.i. privilegiranega partnerstva Turčije z EU, ki bi onemogočila Turčiji, da postane polnopravna članica EU, ponudila pa ji bi nekakšno obliko partnerstva z državami članicami EU. Sicer načelno podporo priključitvi Turčije k EU izražata tudi Ciper in Grčija, vendar imata ob tem zadržke, saj imata s Turčijo nerešen ozemeljski spor. Podpora Bolgarije priključitvi Turčije k EU je tudi dvočlona, saj je uradno naklonjena vstopu Turčije v EU, neuradno pa ima pomisleke, ker je mnenja, da bo odprtje meja kot posledica turškega vstopa v EU porušilo že tako krhko etnično ravnovesje na območjih s Turčijo, kjer živi močna turška manjšina. Po ocenah naj bi se na to območje naselilo nekaj sto tisoč Turkov in Kurdov, kar bi Bolgariji povzročilo veliko težav.⁷⁴ Tudi Nizozemska nasplošno nasprotuje nadaljni širitvi EU in zahteva razpravo glede prihodnje razširitve. V zaključkih Evropskega Sveta decembra 2006 je Nizozemska izpostavila pomemben vidik širitvene strategije, ki pravi: »da bi za vzdrževanje integracijske kapacitete EU morale biti pristopne države pripravljene in sposobne popolnoma prevzeti nase obveznosti članstva Unije, obenem pa mora biti Unija sposobna učinkovitega delovanja ter razvoja«. Bistven princip procesa, kakor je omenjen v strategiji je, da je hitrost pogajanj odvisna od hitrosti izvajanja reform v Turčiji. Nizozemska v oziru do kandidatke Turčije za članstvo v EU koristi princip pogojenosti, kar pomeni, da Turčiji odobravajo članstvo pod pogojem, da bo Turčija

---

⁷² Finski veleposlanik v Sloveniji Mikko Hyytiälä, elektronska korespondenca 26. marec 2008.

⁷³ *Vlada Romunije, turški predsedniški uradni obisk v Romuniji*, dostopno prek:
<http://www.gov.ro/engleza/presa/afis->

[doc.php?idpresa=8277&idrubricapresa=&idrubricaprimm=&idtema=&tip=&pag=1&dr=](http://www.gov.ro/engleza/presa/afis-doc.php?idpresa=8277&idrubricapresa=&idrubricaprimm=&idtema=&tip=&pag=1&dr=) (8. maj 2008).

⁷⁴ Elektronska korespondenca s slovenskim veleposlaništvom pristojnim za Bolgarijo, Milan Predan (10. april 2008).

izpolnila kopenhagenska merila.⁷⁵ Med državami članicami EU, katerih podpora Turčiji za članstvo v EU je nekoliko zadržana, je tudi Slovaška. Zraven izpolnjevanja kriterijev za članstvo, je do vstopa slednje v EU zadržana opozicijska stranka krščansko demokratsko gibanje (glej Tabelo 4.2).⁷⁶

Tabela 4.2: Stališča držav članic EU do širitve EU na Turčijo

DRŽAVA	STALIŠČE	RAZLOGI
Avstrija	- ob zaključku pogajanj bo izveden referendum	- za približevanje Turčije k evropskim vrednotam in standardom ⁷⁷
Belgija	- podpira integracijo Turčije v EU	- dialog med civilizacijama, odnos sodelovanja in lojalnosti ⁷⁸
Bolgarija	- podpira prizadevanje Turčije za članstvo v EU, vendar ima neuradno zadržke zaradi možnosti porušitve etničnega ravnovesja na bolgarsko-turški meji ⁷⁹	- strateški interes ⁸⁰
Ciper	- načeloma podpira članstvo Turčije v EU, vendar je v ospredju ciprsko-turški ozemeljski spor ⁸¹	- doseganje cilja evropske integracije, zagotavljanje stabilnosti in trajnostnega razvoja ⁸²

⁷⁵ Timo Eggink, Veleposlaništvo kraljevine Nizozemske, (komunikacija po elektronski pošti 26. marec 2008).

⁷⁶ Elektronska korespondenca s slovesnim veleposlanikom v Slovaški Edvinom Skrtom, 26. marce 2008.

⁷⁷ Avstrijsko ministrstvo za zunanje zadeve: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/european-union/enlargement-an-opportunity-seized-by-austria/what-happens-now.html> (22. april 2008).

⁷⁸ Belgijsko ministrstvo za zunanje zadeve, odnosi s Turčijo: <http://www.diplomatie.be/en/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=44351> (22. april 2008).

⁷⁹ Elektronska korespondenca s slovenskim veleposlaništvom pristojnim za Bolgarijo, Milan Predan (10. april 2008).

⁸⁰ Bolgarsko ministrstvo za zunanje zadeve, izjava bolgarskega ministra za zunanje zadeve ob začetku pogajanj EU s Turčijo: http://www.mfa.bg/en/index.php?option=com_content&task=view&id=8167&Itemid=277 (22. april 2008).

⁸¹ Čeprav je Ciper postal samostojna republika 1960, je od 1974 pod stalno turško vojaško okupacijo in zato ostaja otok razdeljen na grški Ciper in turški Ciper. To je t.i. ciprsko vprašanje oz. ciprski problem.

⁸² Ciprsko ministrstvo za zunanje zadeve, razgovor ciprskega ministra za zunanje zadeve glede ciprskega vprašanja s komisarjem za širitev Ollijem Rehnem:

<http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/BA792852C2655529C225742C002F3880?OpenDocument> (22. april 2008).

Češka	- interes ohranitve dinamike pristopnih pogajanj s Turčijo	- pomembna vloga pri stabilnosti v regiji, strateška partnerica EU ⁸³
Danska	- podpira pristop Turčije k EU	- številne koristi, ki jih prinaša nadaljnja širitev ⁸⁴
Estonija	- podpira pristopna pogajanja s Turčijo, pod pogojem uresničevanja implementacije Sporazuma iz Ankare ⁸⁵	- priključitev Turčije k EU bo obogatila Evropo, nadaljnja širitev bo prispevala k močnejši, uspešni in stabilni Evropi ⁸⁶
Finska	- zavzema za nadaljevanje pristopnih pogajanj EU s Turčijo ⁸⁷	- gospodarski interes, strateška pozicija Turčije, krepitev demokracije in človekovih pravic ⁸⁸
Francija	- nasprotuje vstopu Turčije v EU in namerava izvesti referendum, zavzema se za privilegirano partnerstvo	- EU kot geografska entiteta, ki po tem pravilu izloča kandidaturu Turčije ⁸⁹
Grčija	- podpira evropsko perspektivo Turčije, čeprav ima nerešene ozemeljske spore glede statusa Cipra ⁹⁰	- širitev kot uspešna EU strategija, ohranjanje miru, stabilnosti in blaginje v Evropi ⁹¹
Irska	- se zavzema za nadaljnjo širitev EU pod pogojem, da je država kandidatka	- nadaljnja širitev ima pomembno vlogo v zagotavljanju prihodnje

⁸³ Izjava češkega MZZ o dokumentu EK glede »širitvene strategije in glavnih izzivov za obdobje 2006-2007 in poročilih glede napredka Hrvaške, Turčije in držav zahodnega Balkana«: <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=43846&ido=6573&idj=2> (22. april 2008).

⁸⁴ Dansko MZZ, Danska pomoč Turčiji pod sosedskim programom danskega MZZ: <http://www.um.dk/en/menu/developmentpolicy/danishdevelopmentpolicycountries/theneighbourhoodprogramme/countries/turkey> (23. april 2008).

⁸⁵ Izjava estonskega ministra za zunanje zadeve o podpiranju pristopnih pogajanj s Turčijo: http://www.vm.ee/eng/euro/kat_138/8091.html (23. april 2008).

⁸⁶ Govor estonskega premierja Andrus Ansipa na Univerzi v Ankari, dostopno prek: <http://www.valitsus.ee/brf/index.php?id=293384&tpl=1007&external=&search=&aasta=> (22. april 2008).

⁸⁷ Vladni program finskega ministrskega predsednika Maati Vanhanena, Politika EU - širitev, str. 10, dostopno prek: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/en.pdf> (23. april 2008).

⁸⁸ Govor predsednice Finske Tarja Halonen v čast predsedniku Turčije Abdullah Gülu, dostopno prek: <http://www.presidentti.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=71111&intSubArtID=28120> (25. oktober 2008).

⁸⁹ Portal Eura Activ, dostopno prek: <http://www.euractiv.com/en/enlargement/eu-turkey-relations/article-129678> (23. april 2008).

⁹⁰ Grško MZZ, JV Evropa, Turčija: <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Turkey/History/> (23. april 2008).

⁹¹ Grško ministrstvo za zunanje zadeve .2008.: Širitev. Dostopno prek, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/European+Policy/External+Relations+-+Enlargement/Enlargement/> (23. april 2008).

	pripravljena na članstvo in izpolnjuje pogoje za članstvo v EU	varnosti in blaginje Evrope, odraz soeksistene kultur ⁹²
Italija	- podpira pristopna pogajanja Turčije za članstvo v EU ob izpolnjevanju kopenhagenskih meril ⁹³	- vstop Turčije kot koristen, gospodarski interes, dialog med Zahodom in islamskim svetom, NATO ⁹⁴
Latvija ⁹⁵	- zavzema se za nadaljnjo širitev pod pogojem, da EU lahko sprejme nove članice in da so kandidatke pripravljene na članstvo ⁹⁶	- oblikovanje novih zunanjih meja EU z Irakom, Sirijo in Kavkazom (priloga intervju z latvijskim veleposlanikom g. Juris Poikansom)
Litva	- podpira turška pristopna pogajanja za članstvo v EU ⁹⁷	- strateški pomen Turčije v regiji, sodelovanje glede varnosti in stabilnosti ⁹⁸
Luksemburg	- zavzema za nadaljevanje pogajanj s Turčijo, širitev EU kot prioriteta	- stabilnost in gospodarska rast, strateški, politični in gospodarski razlogi, krepitev Unije ⁹⁹
Madžarska	- podpira nadaljnji proces širitve, ki zajema tudi Turčijo ¹⁰⁰	- krepitev demokratičnega procesa, regionalnega sodelovanja, mirnega reševanja sporov ¹⁰¹
Malta ¹⁰²	- zavzema za nadaljnjo	- mir in stabilnost v Evropi

⁹² *Komentar irskega ministra Treacy glede EU širitve in pogajanj s Turčijo*. Dostopno prek: <http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=25102> (23. april 2008).

⁹³ *Italijansko MZZ, Širitev*:

http://www.esteri.it/MAE/EN/Politica_Europea/AffariGen_RelazEst/UE_allargamento/ (23. april 2008).

⁹⁴ *People Daily*. 2005. *Italy supports Turkey's EU membership*, dostopno prek:

http://english.peopledaily.com.cn/200511/23/eng20051123_223326.html (23. april 2008).

⁹⁵ Glej Prilogo B: intervju z latvijskim veleposlanikom v Sloveniji, g. Juris Poikansom

⁹⁶ *Smernice Latvijske zunanje politike za obdobje 2006-2010*. Dostopno prek:

<http://www.mfa.gov.lv/en/policy/guidelines/#44> (23. april 2008).

⁹⁷ *Konferenca v litvijskem parlamentu glede vezi med Turčijo in EU*, dostopno prek:

<http://www.euro.lt/en/news/lithuanias-membership-in-the-eu/news/1611/> (23. april 2008).

⁹⁸ *Spletna stran predsednika Litve, Turkey thanks Lithuania for its support on a road to EU*, dostopno prek:

<http://www.president.lt/en/news.full/7298> (24. april 2008).

⁹⁹ *Deklaracija luksemburškega ministra za zunanje zadeve o zunanji politiki Luksemburga za leto 2006*, dostopno prek: <http://www.mae.lu/images/biblio/biblio-208-1267.pdf>, str. 7-9, (25. april 2008).

¹⁰⁰ *Odločitev zunanjih ministrov EU glede Turčije in Hrvaške*, dostopno prek:

http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/051005_eu_croatia_turkey.htm (4. maj 2008).

¹⁰¹ *Madžarsko ministrstvo za zunanje zadeve*. 2005. *Odločitev zunanjih ministrov EU glede Turčije in Hrvaške*. Dostopno prek

http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/051005_eu_croatia_turkey.htm (4. maj 2008).

¹⁰² Glej prilogo B: Intervju z malteškim chargé d'affaires mag. Pierre Clive Agius

	širitev EU	
Nemčija	- kritična do članstva Turčije v EU, naklonjena opciji privilegiranega partnerstva s Turčijo	- evropski interes pristopnih pogajanj EU s Turčijo, krepitev procesa reform v Turčiji, tesnejši gospodarski odnosi ¹⁰³
Nizozemska	- princip pogojenosti, odobravanje članstva pod pogojem izpolnjevanjem kopenhagenskih meril ¹⁰⁴	- zahteva nadaljnjo razpravo glede prihodnje širitve ¹⁰⁵
Poljska	- podpira Turčijo na osnovi priporočil EK glede pristopnih pogajanj ¹⁰⁶	- pomembnost širitve za celotno regijo
Portugalska	- perspektiva integracije Turčije	- strateška vrednost širitve ¹⁰⁷
Romunija	- podpora Turčiji v nadaljevanju pristopnih pogajanj z EU ¹⁰⁸	- gospodarski interes, energetska sodelovanje, Turčija ključna v procesu uspeha EU ¹⁰⁹
Slovaška	- zadržana podpora Turčiji do članstva v EU, predvsem opozicijska stranka krščansko demokratično gibanje ¹¹⁰	- bolj naklonjena integraciji Zhaodnega Balkana kot Turčije ¹¹¹
Slovenija	- pristopna pogajanja s	- geostrateške, zgodovinske,

¹⁰³ *Odnosi Turčije z EU, pozicije držav članic EU*, dostopno prek:

<http://www.euractiv.com/en/enlargement/eu-turkey-relations/article-129678> (6. maj 2008).

¹⁰⁴ Timo Eggink, Veleposlaništvo kraljevine Nizozemske, (komunikacija po elektronski pošti 26. marec 2008).

¹⁰⁵ *Ministrstvo za zunanje zadeve Nizozemske, širitev*, dostopno prek:

http://www.minbuza.nl/en/news/speeches_and_articles,2006/04/consolidationx_conditionalit_and_communication.html#a4 (6. maj 2008).

¹⁰⁶ *Ministrstvo za zunanje zadeve Poljske, Nagovor ministra za zunanje zadeve Poljske W. Cimoszewicz glede širitve EU in procesa v Uniji*, dostopno prek: <http://www.msz.gov.pl/September,2004,-Address,by,the,Minister,of,Foreign,Affairs,,Wlodzimierz,Cimoszewicz,,at,dinner,given,by,the,Foreign,Policy,Association,in,the,framework,of,the,World,Leaders,Forum,,on,?The,enlargement,of,the,EU,and,the,processes,in,the,Union,,includ,1476.html> (6. maj 2008).

¹⁰⁷ *Portugalsko ministrstvo za zunanje zadeve, Pristopni proces držav kandidatk*, dostopno prek:

<http://www.mne.gov.pt/mne/pt/infopolitica/ue/200804151002.htm> (6. maj 2008).

¹⁰⁸ *Vlada Romunije, turški predsedniški uradni obisk v Romuniji*, dostopno prek:

<http://www.gov.ro/engleza/presa/afis-doc.php?idpresa=8277&idrubricapresa=&idrubricaprimm=&idtema=&tip=&pag=1&dr=> (8. maj 2008).

¹⁰⁹ Romunsko ministrstvo za zunanje zadeve .2008. *Vlada Romunije, turški predsedniški uradni obisk v Romuniji*. Dostopno prek: <http://www.gov.ro/engleza/presa/afis-doc.php?idpresa=8277&idrubricapresa=&idrubricaprimm=&idtema=&tip=&pag=1&dr=> (8. maj 2008).

¹¹⁰ Elektronska korespondenca s slovesnim veleposlanikom v Slovaški Edvinom Skrtom, 26. marce 2008.

¹¹¹ *Letno poročilo MZZ Slovaške, zunanja politika 2007*, dostopno prek:

[http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_8186A92176BE8505C12574D7001EEB67_EN/\\$File/eng%20VS%20MZV%20text.pdf](http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_8186A92176BE8505C12574D7001EEB67_EN/$File/eng%20VS%20MZV%20text.pdf) (7. maj 2008).

	Turčijo se nadaljujejo skladno z napredkom pri izpolnjevanju postavljenih kriterijev ¹¹²	kulturne lastnosti Turčije, pomemben dejavnik regionalne stabilnosti, miru in mednarodnega ¹¹³ sodelovanja
Španija	- podpira prizadevanje Turčije, da se ta pridruži EU ¹¹⁴	- mednarodna stabilnost
Švedska	- za nadaljevanje pristopnih pogajanj s Turčijo ¹¹⁵	-varnost, mir, demokracija ¹¹⁶
Velika Britanija	- podpira turški pristop k EU ¹¹⁷	- odgovor na izzive globalizacije in ustrezen način delitve stabilnosti in blaginje s sosedi, strateška pomembnost, ustalitev varnosti in stabilnosti v regiji ¹¹⁸

Vir: Lastna zasnova

4.8 POVZETEK STALIŠČ DRŽAV ČLANIC EU DO ŠIRITVE NA TURČIJO

Za razliko od držav Zahodnega Balkana so stališča nekaterih držav članic EU glede pridruževanja Turčije k evropski integraciji zadržana. Izpostaviti gre predvsem odločno nasprotovanje Avstrije in Francije, ki bosta ob vstopu Turčije izvedli referendum. Sodeč po raziskavah eurobarometra, bi izvedba referenduma v omenjenih državah preprečila vstop Turčije v EU, saj je javno mnenje samo 30-odstotno naklonjeno nadaljnji širitvi.¹¹⁹ Članstvu Turčije v EU nasprotuje tudi Nemčija, ki skupaj s Francijo razmišlja o

¹¹² Program slovenskega predsedovanja Svetu EU, str. 3, dostopno prek:

http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/0801/6-mesečni_program-SVN.pdf (8. maj 2008).

¹¹³ Slovensko ministrstvo za zunanje zadeve .2004. Srečanje ministra Vajgla s podpredsednikom vlade in ministrom za zunanje zadeve Turčije Abdullahom Gulom. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/novice/cns/novica/article/3247/6749/> (8. maj 2008).

¹¹⁴ Špansko MZZ, dostopno prek:

<http://www.maec.es/en/MenuPpal/Actualidad/Comunicados%20DG%20Com%20Exterior/Paginas/17comunicado20080317EN.aspx> (8. maj 2008).

¹¹⁵ Švedsko MZZ, Širitev EU, dostopno prek: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/10275/a/97812> (8. maj 2008).

¹¹⁶ Švedsko MZZ, Širitev EU, dostopno prek <http://www.sweden.gov.se/sb/d/10275/a/97812> (8. maj 2008).

¹¹⁷ Urad za zunanje zadeve britanske zveze držav, Turčija, dostopno prek: <http://www.fco.gov.uk/en/fco-in-action/institutions/britain-in-the-european-union/eu-policies/enlargement/turkey> (8. maj 2008).

¹¹⁸ Urad za zunanje zadeve britanske zveze držav, nadaljna širitev, dostopno prek:

<http://www.fco.gov.uk/en/fco-in-action/institutions/britain-in-the-european-union/eu-policies/enlargement/> (8. maj 2008).

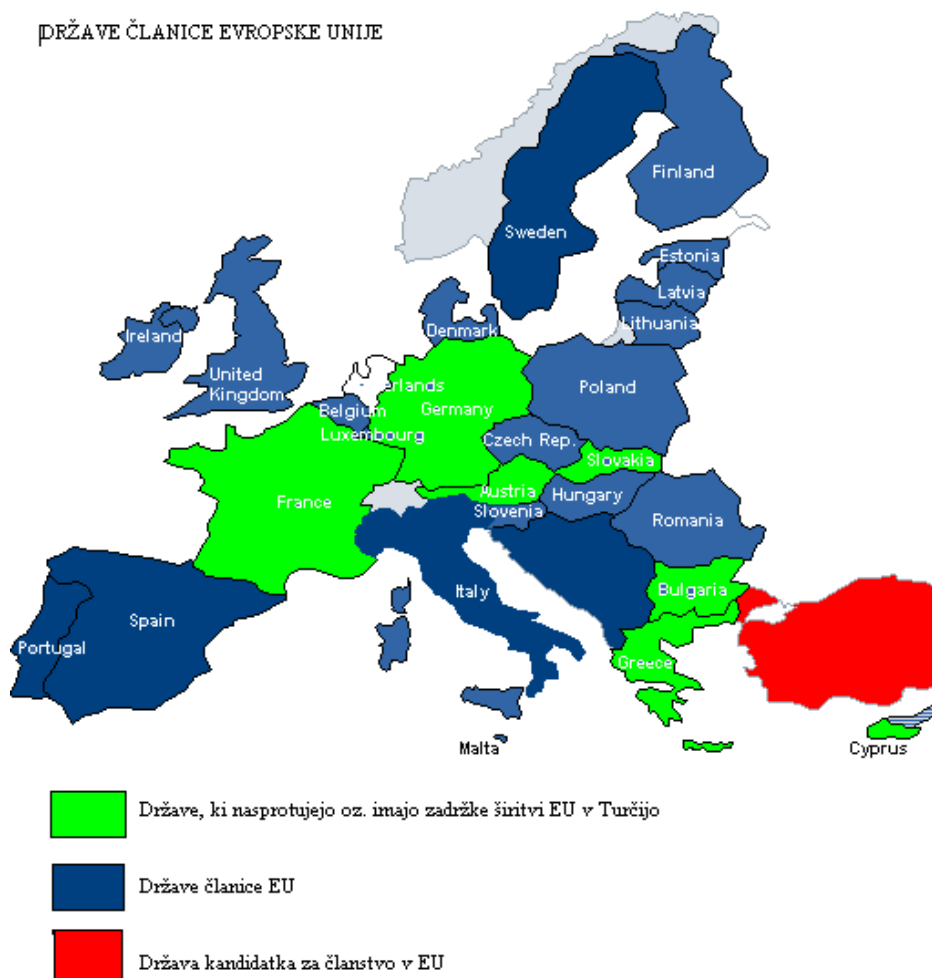
¹¹⁹ Eurobarometer, javno mnenje v EU glede nadaljne širitve EU, str. 135, dostopno prek:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_en.pdf (8. maj 2008).

alternativni možnosti članstva in sicer o t.i. privilegiranem partnerstvu. Nizozemska, ki ima na splošno pesimistično mnenje glede nadaljnje širitve, meni, da je potrebna podrobna razprava o nadaljnjem procesu širitve. Tudi Slovaška, ki načeloma podpira pristopna pogajanja EU s Turčijo goji do morebitne priključitve Turčije v evropsko družino članic zadrške, ki jih izraža predvsem stranka krščansko demokratskega gibanja. Enako stališče izraža tudi Bolgarija, ki uradno sicer podpira nadaljevanje pristopnih pogajanj, neuradno pa ima zadržke k podpori zaradi strahu pred destabilizacijo etničnega ravnovesja ob bolgarsko-turški meji. Zaradi nerešenih sporov s Turčijo bi podpora pristopnim pogajanjem lahko bila dvomljiva tudi s strani Cipra in Grčije, čeprav je njuno uradno stališče naklonjeno pridružitvi Turčije z EU. Stališče preostalih držav članic EU je, da podpirajo pristopna pogajanja EU s Turčijo, in sicer pod pogojem da ta dosledno izvaja reforme in izpolnjuje kopenhagenske kriterije. Čeprav so predstavljene pozicije nekaterih držav EU naklonjene pridruževanju Turčije k EU, javno mnenje v teh državah odseva drugo podobo realnosti. Zraven že omenjenih držav, ki uradno močno nasprotujejo pridružitvi Turčije k EU (Avstrija, Francija, Nemčija, Nizozemska), je primerno sinhronizirano tudi javno mnenje v teh državah, ki sega pod 50 %. Velja pa omeniti preostale države, kjer javno mnenje oponira pristopu Turčije v EU, mednje se uvrščajo Švedska, Belgija, Danska, Finska, Velika Britanija in Luksemburg. Turčiji, kjer večino predstavlja populacija muslimanske veroizpovedi, nasprotujejo države, kjer je prevladujoča religija katoliška. Na drugi strani pa države gostiteljice, kjer muslimani predstavljajo velik del populacije (Nemčija, Francija), zaradi bojazni pojava nestrpnosti v lastni državi po diplomatski poti Turčiji ne nudijo članstva, temveč ji ponujajo privilegirano partnerstvo.

Slika 4.2: Stališča držav članic EU do priključevanja Turčije

DRŽAVE ČLANICE EVROPSKE UNIJE

Vir: Lastna zasnova

Po rezultatih javnega mnenja je k nasprotovanju članstva Turčije v EU zavezano prebivalstvo starih držav članic EU, ki dvomijo o učinkovitem delovanju razširjene Unije s povečanim številom držav.

5 EVROPSKA SOSEDSKA POLITIKA

Namen evropske sosedске politike (ESP), ki jo je oblikovala EK leta 2004, je izogibanje nastanku novih delitvenih meja v Evropi ter pospeševanje stabilnosti in blaginje v Evropi. Z drugimi besedami: ESP je pobuda EU, da bi slednja oblikovala okvir povečane soodvisnosti med razširjeno Unijo in njenimi sosedomi (Delcour 2007, 119). EU tako spodbuja sosedске države pri izvajanju gospodarskih reform, trgovskih izmenjav, prizadeva si za povečanje sodelovanja na področju pravičnosti, svobode in varnosti, se bori proti ilegalni imigraciji ter povečuje sodelovanje med partnerji na področju transporta, energije, telekomunikacij in raziskav.¹²⁰ Geografsko ESP zadeva obstoječe sosede EU in tiste, ki so to postale kot rezultat širitve. V Evropi se to nanaša na Rusijo, Ukrajino, Belorusijo in Moldavijo. EU in Rusija sta sklenili oblikovati strateško partnerstvo z ustanovitvijo štirih skupnih prostorov, definiranih leta 2003 na Petersburškem vrhu. V sredozemski regiji ESP velja za vse nečlanice EU iz evromediterranskega partnerstva, z izjemo Turčije. Komisija se je zavzela tudi za vključitev Armenije, Azerbajdžana in Gruzije v okvir ESP (Ferfila 2007, 310).

Morda je preuranjeno govoriti o daljnoročnih interesih EU do sosedskih držav. Vendar prizadevanja EU po izboljševanju razmer v sosedskih državah kažejo na to, da bodo države, če bo v njihovi volji postopoma dosegle željeno razvitost in evropske vrednote, eventualno lahko zaprosile za članstvo v EU. Ključni dejavnik pri odločanju o primernosti države za članstvo v EU bo seveda geografski faktor. Evropsko sosedsko politiko gre tako razumeti kot podaljšano roko širitvene politike EU, vendar se ta poskuša na nek način razlikovati od slednje.

Pričujoča tabela prikazuje vpletenost evropske sosedске politike glede na geografski kazalec. Vidno je njeno ukvarjanje z na novo ustanovljenimi samostojnimi državami na zahodu, južnim in vzhodnim Mediteranom ter nekoliko manj z južnim Kavkazom. Jasno je, da se ESP oddaljuje od Turčije in Zahodnega Balkana. Zaradi neukvarjanja ESP s temi državami imajo le-te že zagotovljeno evropsko perspektivo. Čeprav deluje ESP navidezno enotno pri izboljševanju razmer v sosedskih državah EU, pa glede na širitveno politiko EU in vprašanje o tem, katere države imajo v prihodnosti več možnosti za vstop

---

¹²⁰ EK, *Evropska sosedska politika*, dostopno prek: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp-leaflet_en.pdf (14. maj 2008).

v EU, velja znotraj ESP razlikovati med težnjo ESP do arabskih mediteranskih držav in držav na vzhodu Evrope.

Tabela 5.1: *Geografska osredotočenost evropske sosedске politike*

Skupina partnerjev	Marec 2003	Julij 2003	Maj 2004	September 2004
Turčija	NE	NE	NE	NE
Zahodni Balkan¹²¹	NE	DA	NE	NE
Nove samostojne države na zahodu¹²²	DA	DA	DA	DA
Južni in vzhodni Mediteran¹²³	DA	DA	DA	DA
Južni Kavkaz¹²⁴	NE	NE	DA	DA

Vir: Komisija 2003a, 2003b, 2004a, 2004b v Hayoz (2005, 263)

Čeprav je zaradi potrebe po izogibanju nastanka novih delitvenih meja med povečano EU in novimi sosedskimi državami nastala, na podlagi poročila o širši Evropi (2003) in strateškemu dokumentu (2004), evropska sosedska politika, se znotraj te politike pojavlja različna perspektiva privilegirane odnosa med državami juga in državami vzhoda ESP.

5.1 ODNOSI EU Z DRŽAVAMI VZHODNE SOSEDŠČINE

Ukrajina, Belorusija, Ruska federacija in Moldavija predstavljajo različne izzive. EU ima na razpolago različne strategije za ravnanje s temi državami. Čeprav so bile Ruska federacija, Ukrajina in Belorusija del bivše Sovjetske zveze in so jih označevale določene postkomunistične značilnosti, te države danes ne morejo biti več klasificirane po pripadnosti k samo polavtoritarnemu ali avtoritarnemu režimu (Hayoz 2005, 50). Čeprav so nove sosede EU počasnejše v svoji politični in gospodarski transformaciji, pa primer Ukrajine kaže, da so spremembe možne (*ibid.*). EU mora zato uresničiti diferenciran

¹²¹ Zahodni Balkan- Albanija, BIH, Hrvaška, Makedonija, Srbija in Črna Gora

¹²² Zahodne novo samostojne države- Belorusija, Moldavija, Ukrajina

¹²³ Južni in Vzhodni Mediteran - Alžirija, Egipt, Izrael, Jordanija, Libanon, Libija, Maroko, Sirija

¹²⁴ Južni Kavkaz - Armenija, Azerbajdžan, Gruzija

pristop, ki upošteva različne izzive in priložnosti, izhajajoče iz razlik med državami v vzhodni sosedščini (Hayoz 2005, 51). Pojavlja se tudi vprašanje, povezano z evropsko sosedsko politiko. Ali bo ta pustila vzhodno sosedske države v ozadju ali pa je ESP prvi korak k njihovi nadaljnji integraciji? Namreč evropska sosedska politika, kot orodje evropeizacije, deluje kot pripravi korak za bodoče članstvo omenjenih držav. Še več, z ESP deluje EU na pridružene države tako, da se te približajo sistemu njenega vladanja. EU vodi prepričanje, da bodo države imele koristi od njenega sistema vladanja ter, čeprav nenamerno, postale pripravljene na bodoče članstvo, ker bodo postale bolj evropske na podlagi spremembe sistema, ki ga bo povzročila ESP (*ibid.*).

Ukrajina

Politična opozicija v Ukrajini in Gruziji je mobilizirala družbo in ustvarila izjemne okoliščine, ki so vodile v spremembo režima in začetek demokratijskega procesa (Hayoz 2005, 53). Z vztrajanjem na pravičnih volitvah in demokratizaciji je oranžna revolucija pokazala, da zadeva vprašanje evropskosti in obrambo določenih vrednot. Režim v Kijevu je odločen, da izvede potrebne politične reforme in se pripravi na evropsko integracijo (*ibid.*). V primeru Ukrajine bo ESP služila interesu EU, da stabilizira državo ter konsolidira spremembo režima z izražanjem podpore novi vladi. Skozi ENPI, finančnim instrumentom, konkretnim akcijskim planom med Ukrajino in sponzorsko državo članico bodo podkrepili specifične projekte pri razvoju fizične infrastrukture, finančnega sektorja, reform v izobraževanju in družbenih institucijah (Hayoz 2005, 66). Pravna podlaga za sodelovanje med EU in Ukrajino je leta 1994 sklenjen sporazum o partnerstvu in sodelovanju. V primeru Ukrajine je tako dolgoročen namen ESP približati Ukrajino evropskim standardom z realistično možnostjo pridobitve članstva nekje v prihodnosti (*ibid.*).

Ruska federacija

Po mnenju Hayoza je Medvedjev predhodnik Putin režim v RF odmaknil od demokracije. Ruski režim zato označujejo kot hibrid med avtoritarizmom in demokracijo (Hayoz 2005, 54). To upravičujejo z dejstvom, da volilni sistem ni tipično zahodnodemokratijski, saj ustanovitvena moč ne more izgubiti volitev, ki služijo legitimizaciji personalizacije moči (Hayoz 2005, 55). Čeprav nekateri menijo, da je ESP v primeru RF spodletelo postati središče v odnosih med EU in RF, kljub temu le-ta ostaja

ključni kanal za prijateljsko sodelovanje (Joenniemi v Armstrong in Anderson 2007, 148). RF vlečejo k Evropi štiri institucije, in sicer OSCE, Svet Evrope, EU in NATO. RF je polnopravna članica prvih dveh institucij, ima vezi z EU (program Tacis in sporazum o partnerstvu in sodelovanju) ter do določene meje ohranja vzdržuje vezi z NATOM (Hayoz 2005, 67).

Belorusija

Režim Belorusije vsebuje največ elementov avtoritarizma v primerjavi z preostalimi državami na vzhodu Evrope. Opazovalci Lukašenkovega režima le-tega karakterizirajo kot avtokratskega, konsolidirano avtoritarnega in zelo blizu diktatorstvu. Minimalistični napor pri izvajanju volitev za lokalne svete in parlament ohranjajo demokratsko fasado, ki prekriva masovne kršitve volilnega zakona. Možnosti za revolucijo, kot se je zgodila v Gruziji in Ukrajini, je malo, saj avtoritarni režim v Belorusiji dopušča opoziciji, civilni družbi in razvoju neodvisnih medijev zelo omejen prostor (Hayoz 2005, 59).

Kljub avtoritarnemu režimu Lukašenko označuje odnose med EU in Belorusijo za strateško pomembne, saj lahko partnerstvo med Rusijo in EU v energetske sektorju postane učinkovito le z vključitvijo Belorusije. Belorusija namreč predstavlja prehod za izvoz več kot polovico ruske nafte in četrtno plina do EU (Hayoz 2005, 73). Belorusija igra pomembno vlogo tudi v boju proti ilegalni migraciji, prekupčevanju trgovine z drogo, belim blagom in varnostjo na meji. Dolgoročen cilj EK je, da Belorusija postane demokratična, stabilna, zanesljiva in uspešna partnerica EU. Evropska sosedska politika lahko doseže vpliv na Belorusijo s pozitivnimi rezultati v Ukrajini (Hayoz 2005, 74).

Moldavija

Režim v Moldaviji lahko enačimo s tistim v Ukrajini (Haerpfer, 2005,4). Moldavija je spadala pod Romunijo, ob koncu II. svetovne vojne pa je bila vključena v Sovjetsko zvezo. Čeprav se je osamosvojila izpod Rusije leta 1991, se je ostanek ruskega vpliva pokazal z izvolitvijo komunista za predsednika v letu 2001.¹²⁵ EU je z vključitvijo Moldavije v okvir Pakta stabilnosti za JV Evropo nakazala morebiten bodoč odnos med entitetama, saj Pakt stabilnosti predvideva upravičenost države za podpis sporazuma o pridruževanju in sodelovanju z EU. Po ocenah EU so odnosi med Moldavijo in EU dobri

---

¹²⁵ *CIA Factbook*, dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/md.html#Govt> (13. maj 2008).

tako na političnem kot gospodarskem področju, kar je moldavska vlada pokazala z implementacijo sporazuma o partnerstvu in sodelovanju. Kljub temu ni zagotovljen uspešen zaključek tranzicije, saj se Moldavija sooča z rastočimi družbeno-gospodarskimi in političnimi problemi (Zagorski v Dannreuther 2004, 89-91).

5.2 INTERESI DRŽAV ČLANIC EU NA JUŽNEM KAVKAZU

Čeprav države Kavkaza, kot so Armenija, Azerbajdžan in Gruzija, kakor Rusija in Ukrajina niso obravnavane kot morebitne države kandidatke za EU, so to države, ki neposredno mejijo na Unijo in s tem vplivajo na njeno stabilnost in blaginjo (MacFarlane v Dannreuther 2004, 119). Kavkaška regija ima zato za EU velik pomen zaradi potenciala glede izvažanja energije v Evropo, evropskih vrednot in šibkega državnega spillover učinka. Ker je kavkaška regija gospodarsko otopela, od tod izvirajo tokovi ekonomskih migrantov, ki se stekajo v Rusko federacijo. Nezmožnost ali pomanjkanje volje, da bi država nadzirala teritorij in uveljavljala zakone je vplivalo za razcvet transnacionalne kriminalne dejavnosti. Zato je interes EU, da poimenuje gospodarske in politične probleme v tej regiji in promovira na tem ozemlju svojo aktivnost (MacFarlane v Dannreuther 2004, 125). Cilj politike EU v tej regiji je, da zgradi z državami Kavkaza odnos, v katerem bodo upoštevana demokratična načela, vladavina prava in človekove pravice kakor tudi konsolidacija tržne ekonomije. Pri tem se EU poslužuje različnih instrumentov. Omeniti velja programe za tehnično sodelovanje (TACIS), izvajanje reform skozi sporazume o partnerstvu in sodelovanju ter regionalne operative programe kot npr. TRACECA (transportni koridor Evropa, Kavkaz in Azija) (MacFarlane v Dannreuther 2004, 127).

5.3 ODNOSI EU Z ARABSKIMI DRŽAVAMI V SREDOZEMLJU

V 70. letih je Evropska skupnost podpisala vrsto sporazumov z državami Magreba (Alžirijo, Marokom in Tunizijo) in Mašreka (Egiptom, Sirijo, Libanom, Jordanijo), ki sicer niso predvideli članstva v EGS, temveč so hoteli omogočiti hitrejši razvoj teh držav, zaradi geografske bližine pa svobodnejšo trgovino (Ilešič 2000, 26). Sklenjeni sporazumi med Unijo in omenjenimi sredozemskimi državami so odpravili vse dajatve in količinske omejitve za industrijske izdelke, pri drugih izdelkih pa so mediteranske države

v zameno za popustljivost ES morale priznati državam članicam režim največjih ugodnosti (*ibid.*).

Zaradi gospodarskega interesa po sodelovanju in geografske bližine so države južnega in vzhodnega Sredozemlja, kamor uvrščamo Maroko, Alžirijo, Tunizijo, Libijo, Egipt, Izrael, Palestino, Jordanijo, Libanon, Sirijo in Turčijo z barcelonsko deklaracijo leta 1995 ustanovile evromediteransko partnerstvo (Lopatič 2006, 10). Glavna želja tega partnerstva je ustanoviti področje miru, stabilnosti in blaginje ter postopno ustanovitev območja proste trgovine (Darbot-Trupiano v Gosar 2005,117).

Barcelonska deklaracija vsebuje skupek načel in skupnih ciljev na večih področjih. Njena glavna načela pa so, enakost med partnerji, nadgradnja bilateralnih odnosov in decentraliziran pristop (Philippart v Lopatič 2006, 20). Cilji barcelonskega procesa pa pokrivajo področje političnega in varnostnega partnerstva, ekonomskega in finančnega partnerstva ter kulturnega in socialnega partnerstva (*ibid.*). Ker ima sodelovanje EU z arabskim svetom velik pomen za nadaljevanje medkulturnega dialoga med civilizacijama, je najnovejše razmišljanje svetovnih voditeljev velikih sil, kot npr. Francije, usmerjeno celo v ustanovitev Sredozemske unije, ki bi pospešila razvoj med kontinentoma in ustvarila stabilno sosedsko regijo. Z ustanovitvijo Sredozemske unije bi EU preprečila vstop arabskih dežel v evropsko integracijo, hkrati pa bi z ustreznimi reformami in finančno pomočjo zagotovila večjo stabilnost v tej regiji in onemogočila razvoj fundamentalističnih sekt. Medtem ko so prizadevanja EU po ohranjanju evropske identitete usmerjena v preprečevanje vstopa arabskim državam, ki že zaradi neizpolnjevanja geografskega kriterija ne morejo kandidirati za članstvo v EU, imajo nove sosedske države na vzhodu druge možnosti.

S priključitvijo 10 novih držav leta 2004 je širša EU samodejno pridobila nove sosede na vzhodu, kot so Ukrajina, Moldavija in Belorusija. Te države so že izrazile željo, da bi nekoč postale članice EU, čeprav nobena izmed njih še ni prejela spodbud iz Bruslja. Izziv za EU je doseči s sosedskimi državami sporazum v smislu vključitve v Evropo, ki bi bil sicer ločen od popolnega članstva v EU, a bi v državah povzročil izvajanje sprememb ter jih pripravil tudi za morebitno članstvo v prihodnosti (Dannreuther 2004, 21). Zato je naloga EU, da deluje na zviševanju zavesti sosedskih držav na vzhodu ter vzpodbuja proces demokratizacije, konsolidacije, administrativnih reform in gospodarske

liberalizacije, kar bo prispevalo k stabilizaciji vzhodnega obroča razširjene EU ter olajšalo njihov postopen vstop v evropski tok (*ibid.*).

6 USTAVNA PRIHODNOST EU (LIZBONSKA POGODBA)

EU se je pred širitvijo z desetimi novimi državami znašla pred odločilno prelomnico svojega razvoja, kar je ugotovil Evropski svet na zasedanju v Laeknu leta 2001. Konvencijo o prihodnosti Evrope je pooblastil, da za prihajajočo mednarodno konferenco (MKV) pripravi predloge, ki naj bi institucionalno strukturo in delovanje EU prilagodila njeni širitvi (Nusdorfer 2005, 25). Konvencija je svoje delo končala s pripravo osnutka Pogodbe o Ustavi za Evropo (PEU) leta 2003, ki jo je nato MKV leta 2004 dokončno sprejela. PEU ne ustanavlja popolnoma nove EU, ampak prinaša številne spremembe na področjih institucionalnega delovanja, postopkov odločanja in nekaterih politik EU ter združuje pogodbe, pravne predpise in politike v en dokument (*ibid.*). Da bi PEU lahko začela veljati, je potrebovala odobravanje vseh držav članic EU in njihovo ratifikacijo. Prvo nesoglasje se je izrazilo z zavrnitvijo ratifikacije PEU na referendumu v Franciji in Nizozemski. Razloge za zavrnitev je mogoče utemeljiti v strahu, da bi njuna teritorialna integriteta in zgodovinska tradicija bila generalizirana v eni Evropski ustavi, ki bi jo Francija in Nizozemska delili z manjšimi državami, kot so Slovenija, Latvija, Malta in Ciper (Bratoš 2007, 7). Preimenovana »reformna pogodba« je nova pogodba in ne ustava, ki bo nadomestila vse dosedanje pogodbe. Kompromis držav članic v primerjavi z PEU predvideva naslednje spremembe: spojitev Evropske skupnosti in EU v eno Unijo, ukinjen termin ustavnosti bo ukinjen kakor tudi simboli EU, funkcija Ministra za zunanje zadeve bo umaknjena in nadomeščena z Visokim predstavnikom EU za zunanjo in obrambno politiko, Evropski svet bo imel stalnega predsednika z dvojnopolletnim mandatom, evropska zakonodaja bo sestavljena iz uredb in direktiv in ne iz zakonov. Sistem odločanja v Svetu EU do leta 2014 bo temeljil na dvojni večini, v tranzitnem obdobju do 2017 pa lahko vsaka država članica zaprosi za oblikovanje odločitev s kvalificirano večino na podlagi Pogodbe iz Nice. Listina o temeljnih pravicah ne bo vključena v pogodbo (*ibid.*).

Določbe PEU o članstvu v EU določajo temeljne pogoje, merila in postopke za pristop novih članic k EU kakor tudi za izstop članic iz EU. Vsebina ureditve PEU je na načelni

ravni relativno široko odprta za vstop novih držav članic (Nusdorfer 2005,43). PEU v okviru IX. naslova prvega dela, ki ureja kvalificiranost držav za pristop k EU v I-58. členu, določa, da je: » (1) Unija odprta za vse evropske države, ki upoštevajo vrednote iz I-2. člena¹²⁶ Ustave in so predane njihovemu skupnemu uveljavljanju.« Postopek za pristop k EU določa I-58. člen:» (2) Evropska država, ki želi postati članica Unije, naslovi svojo prošnjo na Svet. O tej prošnji se obvestijo Evropski parlament in nacionalni parlamenti. Svet odloči soglasno po posvetovaju s Komisijo in po pridobitvi odobritve Evropskega parlamenta, ki odloča z večino svojih članov. Pogoji in način sprejema morajo ratificirati vse države pogodbenice v skladu s svojimi ustavnimi določili « (Uradni list RS 2005, 358).

PEU izrecno ne navaja vseh pogojev za sprejem nove države v EU, zato je mogoče predvideti, da bodo pri odločanju o sprejemu nove članice v EU pristojne institucije in članice EU upoštevale tudi številne dodatne politične, ekonomske, monetarne, socialne, ekološke, varnostne in druge dejavnike, kar bo podrobneje opredeljeno v sporazumu o vstopu v EU (Nusdorfer 2005, 44). Postopkovni vidik pristopa nove članice k EU pomeni, da bo v določenih državah za ratifikacijo zadostovala odločitev parlamenta, v neki drugi državi pa bo dodatni pogoj na primer še predhodna izvedba referendumu (Nusdorfer 2005, 46). Besedilo Lizbonske pogodbe je bilo dokončno usklajeno na MVK med 18. in 19. oktobrom 2007 v Bruslju, uradni podpis pa je sledil na Evropskem svetu 13. decembra 2007, v Lizboni. Institucionalne reforme bodo tako uvedene s koncem ratificijskega procesa, predvidoma 1. januarja 2009, ko naj bi pogodba tudi formalno stopila v veljavo. Nova pogodba za razliko od PEU ne bo nadomestila in preklicala vseh preteklih pogodb, temveč jih bo le ustrezno spremenila ali dopolnila (Pajnkihar 2007, 62).

Lizbonska pogodba lahko stopi v veljavo samo, če jo sprejme vseh sedemindvajset držav članic Unije. Do sedaj so poleg Slovenije (državni zbor Republike Slovenije je Lizbonsko pogodbo ratificiral 29. januarja 2007) pogodbo ratificirale še Madžarska, Malta, Romunija, Francija, Bolgarija, Poljska, Slovaška, Avstrija, Danska, portugalska,

---

¹²⁶ I-2. člen PEU določa vrednote Unije, ki so spoštovanje človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote se skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, strpnost, pravičnost, solidarnost in enakost med ženskami in moškimi.

Latvija, Litva, Nemčija, Luksemburg, Finska, Estonija, Grčija, Velika Britanija, Ciper, Nizozemska, Belgija, Španija in Italija.¹²⁷Do zaključka slovenskega predsedovanja je Lizbonsko pogodbo ratificiralo 19 držav članic EU. Letošnjega 12. junija so irski volivci na referendumu zavrnilo Lizbonsko pogodbo. Irska je tako edina država članica, ki je o pogodbi odločala na referendumu, irski državljani pa so pogodbo zavrnilo (*ibid.*). 19. in 20. junija 2008 na zasedanju Evropskega sveta je večina evropskih voditeljev dala vedeti, da se bo proces ratifikacije nadaljeval. Hkrati pa so obljubili, da bodo spoštovali voljo Ircev (Halimi 2008,1). Predsednik Evropskega parlamenta, Hans-Gert Pöttering je ob tem sklenil, da irski »ne«, ne more biti zadnja beseda. Torej bo sledil še drugi referendum o Lizbonski pogodbi, mogoče še tretji: v Dublinu bodo glasovali dokler ne bo dosežen »da«, ker tako zahtevajo države, katerih volivcev niso vprašali za mnenje niti enkrat samkrat...(*ibid.*). Razlogi, zakaj je Irska na referendumu zavrnila Lizbonsko pogodbo so kompleksni. Skupine na Irskem, ki se zavzemajo za prost trg trdijo, da bi ratifikacija Lizbonske pogodbe vodila v harmonizacijo davkov. To bi Irski odvzelo prednost, ki jo ima z nizkimi davki na kapital, ter s tem privablja tuje investicije multinacionalnk iz ZDA.¹²⁸Drugi so mnenja, da bi ratifikacija pogodbe oslabela irsko suverenost ter obvezala irske čete k prihodnjim obrambnim planom EU in tako končala nevtralnost Irske (Irska ni članica NATA). Irska katoliška desnica nasprotuje Lizbonski pogodbi, saj trdi, da bi ojačano Evropsko sodišče pravice prevladalo irske zakone kot npr. popolno prepoved splava (*ibid.*).

V francosko-nemški deklaraciji, ki je sledila rezultatu irskega referenduma 13. junija 2008 je izraženo stališče Francije in Nemčije glede novonastale situacije. In sicer je navedeno, da: »Sprejemajo to demokratično odločitev irskih volivcev na znanje, z vsem spoštovanjem, čeprav jo obžalujejo. Pričakujejo, da bodo ostale države članice EU nadaljevale s procesom ratifikacije. V nadaljevanju izražajo prepričanje, da so reforme

---

¹²⁷ Vlada Republike Slovenije, Služba Vlade RS za evropske zadeve, *Lizbonska pogodba*, dostopno prek: http://www.svez.gov.si/si/aktualne teme/lizbonska_pogodba/ (26. oktober 2008).

¹²⁸ The Guardian (2008) *Q&A: Ireland's referendum on the EU reform treaty*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jun/12/ireland.eu> (26. oktober 2008).

vsebovane v Lizbonski pogodbi nujne, če želimo Evropo narediti bolj demokratično in učinkovito v odgoarjanju na izzive s katerimi se soočajo državljani «.¹²⁹

EU s 27 državami članicami trenutno deluje po pravilih, ki so bila pripravljena za delovanje EU s 15 članicami. Reforma je tako nujna z vidika prihodnjih širitev Unije, saj je zraven institucionalne reforme, potrebno definirati tudi pogoje, pod katerimi lahko država pristopi k Uniji. Lizbonska pogodba omenja kopenhagenska merila (sicer jih izrecno ne našteva, se pa nanje sklicuje). Glede na to, da Lizbonske pogodbe še niso ratificirale vse države članice EU, na Irskem pa so jo volivci celo zavrnili, je nadaljnji proces širitve EU vprašljiv.

---

¹²⁹ *Francosko-nemška deklaracija glede rezultata irskega referendumu*, dostopno prek: http://www.elysee.fr/documents/index.php?mode=view&lang=fr&cat_id=8&press_id=1501 (26. oktober 2008).

7 SKLEP

Naloga se je lotila problematike širitvene politike EU, natančneje izzivov, s katerimi se bo EU soočala ob procesu širitve v prihodnje. Pri tem je osrednja raziskava temeljila na zbiranju stališč posameznih držav članic EU glede opredeljevanja podpore ali nepodpore k nadaljnji širitvi na Zahodni Balkan in Turčijo. Ključno vlogo so predstavljale informacije ministrstev za zunanje zadeve ter veleposlaništev obravnavanih držav. Raziskavo sta dodatno obogatila prispevka latvijskega veleposlanika g. Jurisa Poikansa ter malteškega chargé d'affaires mag. Pierra Cliva Agiusa, ki sta kot predstavnika najjužnejše države članice EU in najvzhodnejše države članice EU v intervjuju dodatno osvetlila področje širitve EU in njenih interesov v okviru evropske sosedске politike. Pomembno vlogo v raziskavi so prispevali številni tuji veleposlaniki držav članic EU v Sloveniji, med katerimi so posebej izčrpna poročila o pozicijah preko elektronske pošte posredovali Nizozemska (nizozemski veleposlanik v Sloveniji Timo Eggink), Romunija (romunska veleposlanica v Sloveniji Dana Constantinescu), Luksemburg (luksemburški veleposlanik v Sloveniji Francois Berg) in slovenski veleposlaniki v državah članicah EU, ki so preko elektronske korespondence opozorili na dodatne informacije, ki vplivajo na oblikovanje stališč držav glede nadaljnje širitve EU. Odgovore na vprašanja, naslovljena na stranke v evropskem parlamentu glede nadaljnega procesa širitve EU je posredovala samo stranka Zelenih, nekaj stavkov za razmislek pa sem uspela pridobiti tudi od predstavnika komisarja za širitev Olija Rehna, Vincenta Reya.

Naloga si je v uvodnem metodološko-hipotetičnem okviru zadala štiri hipoteze.

Prva hipoteza: **Evropska unija (EU) ne izvaja dosledne širitvene politike, med drugim zato, ker med njenimi članicami ni soglasja o zemljepisni omejitvi razširitve**, je potrjena. Širitvena politika EU temelji na pravnih instrumentih, kot so npr. kopenhagenska merila, ki jih države kandidatke za članstvo v EU morajo izpolnjevati, da bi si lahko zagotovile polnopravno članstvo v Uniji. Na podlagi analize stališč držav članic do prihodnje širitve EU na Zahodni Balkan in Turčijo sem ugotovila, da med državami članicami EU ne obstaja soglasje o zemljepisni omejitvi razširitve. Stališče držav članic EU sem opazovala v dveh sklopih (Zahodni Balkan in Turčija).

- 1) V prvem sklopu obravnavanja pozicij držav članic EU do držav Zahodnega Balkana se je izkazalo, da so stališča držav članic EU glede nadaljnje širitvene

politike na Zahodni Balkan sicer načeloma poenotena na podlagi Solunske agende. Zaradi zagotavljanja miru, stabilnosti in blaginje v regiji je treba državam JV Evrope zagotoviti evropsko perspektivo v EU. Vendar je po preučitvi pozicij 27 držav EU možno ugotoviti, da imajo predvsem države Zahodne Evrope (Nizozemska in Francija) ter Južne Evrope (Portugalska in Španija) rezerviran odnos do jasnega opredeljevanja svojih stališč pri nadaljnji širitvi EU. Poudarjajo vprašljivost funkcioniranja in organizacijsko sposobnost Unije ob povečevanju števila članic EU. Na drugi strani prevladujejo poenotena stališča držav Centralne in Vzhodne Evrope, ki deloma zaradi geostrateških pozicij, zgodovinskih vezi in kulture bolj simpatizirajo z državami Zahodnega Balkana. Njihova pozicija je zelo jasna, saj izkazujejo (ob izpolnjevanju kopenhagenskih kriterijev) absolutno podporo nadaljnji širitvi EU na Balkan.

- 2) V drugem sklopu so predstavljene pozicije držav članic EU do kandidatke za članstvo v EU Turčije, kjer so, za razliko od držav Zahodnega Balkana, stališča nekaterih držav članic EU glede pridruževanja Turčije k evropski integraciji izrazitejša. Izpostaviti gre predvsem odločno nasprotovanje Avstrije in Francije, ki bosta ob vstopu Turčije izvedli referendum. Članstvu Turčije v EU nasprotuje tudi Nemčija, ki skupaj s Francijo razmišlja o alternativni možnosti članstva, in sicer o t.i. privilegiranemu partnerstvu. Nizozemska, ki ima na splošno pesimistično mnenje glede nadaljnje širitve meni, da je potrebna podrobna razprava o procesu širitve. Tudi Slovaška, ki načeloma podpira pristopna pogajanja EU s Turčijo, goji do morebitne priključitve Turčije v evropsko družino članic zadržke. Izraža jih predvsem stranka krščansko demokratskega gibanja. Enako stališče izraža tudi Bolgarija, ki uradno sicer podpira nadaljevanje pristopnih pogajanj, neuradno pa ima zadržke k podpori zaradi strahu pred destabilizacijo etničnega ravnovesja ob bolgarsko-turški meji. Zaradi nerešenih sporov s Turčijo bi podpora pristopnim pogajanjem lahko bila vprašljiva tudi s strani Cipra in Grčije, čeprav je njuno uradno stališče naklonjeno pridružitvi Turčije z EU. Stališče preostalih držav članic EU je, da podpirajo pristopna pogajanja EU s Turčijo ob njenem doslednem izvajanju reform in izpolnjevanju kopenhagenskih meril.

Navedeni razlogi zadostno nakazujejo, da med državami članicami EU glede zemljepisne omejitve razširitve EU ne obstaja soglasje, zato lahko prvo hipotezo potrdim.

Pri drugi hipotezi sem preverjala trditev, da **razširitvena politika EU ni enotiren proces**. EU je ob procesu širitve prestala tudi izstop Grenlandije kot avtonomnega dela Danske iz evropske integracije, kar nakazuje, da razširitvena politika EU ni enotiren proces. Ne obstaja samo širitev, ampak tudi zožitve EU. Pri proučevanju asociacijskih sporazumov, sem ugotovila, da EU sklepa pogodbeno razmerja (Lomé, Cotonou) z državami izven evropskega kontinenta, ki zaradi geografskega merila ne bodo mogle kandidirati za članstvo v EU. Poseben status ima EU tudi z otoškimi deli Finske, Velike Britanije in Danske. Kot orodje širitvene politike lahko pojmuje tudi evropsko sosedsko politiko, ki je bila ustanovljena, da bi se izognili novim delitvenim mejam med EU in njenimi sosedskimi državami. Kljub temu članstvo držav pod okvirom ESP ni predvideno. Tako lahko potrdim drugo hipotezo.

S tretjo hipotezo sem preverjala ali **ESP kot orodje širitvene politike EU poizkuša vplivati na režime držav in njihovo težnjo k demokratizaciji, političnim reformam in približevanju evropskim standardom, kar bi eventualno lahko omogočilo njihovo članstvo v EU v prihodnosti**. Poglavje o evropski sosedski politiki je tako na analizi režimov držav vzhodne sosedščine EU, kot so Ukrajina, Rusija, Belorusija, Moldavija ter držav južnega Kavkaza uspelo najti paralelne zaznave med izboljševanjem razmer v državah in eventualno težnjo EU po priključitvi omenjenih držav. Zato lahko tudi tretjo hipotezo potrdim.

Z zadnjo, četrto hipotezo sem preverjala trditev ali se **znotraj evropske sosedske politike pojavlja različen odnos med EU in državami na vzhodu Evrope ter med EU in sredozemskimi državami**. Hipotezo lahko potrdim, saj zaradi geografskega faktorja, ki je eden izmed odločujočih meril za članstvo v EU, evropska sosedska politika razvija z državami v vzhodni sosedščini EU odnos, ki lahko tem državam pridobi v prihodnosti status držav kandidatk za članstvo v EU. Medtem ko bodo arabske države v Sredozemlju, ki so pred oblikovanjem evropske sosedske politike delovale v okviru evromediteanskega partnerstva, ostale brez te možnosti.

7 LITERATURA

- Arah, Metka. 1995. *Europska Unija. Vizija političkog udruživanja*. Ljubljana: Arah Consulting.
- Archer, Clive. 2000. *The European Union. Structure and Process*. London: Continuum.
- Armstrong, Warwick in James Anderson. 2007. *Geopolitics of European Union Enlargement*. London: Routledge Research in Transnationalism.
- Avstrijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Hrvaška*. Dostopno prek: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/western-balkans/croatia.html> (15. april 2008).
- Avstrijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Zahodni Balkan. Prioriteta avstrijske zunanje politike*. Dostopno prek: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/western-balkans.html> (15. april 2008).
- Avstrijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Prihodnost širitvenega procesa EU*. Dostopno prek: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/europe/european-union/enlargement-an-opportunity-seized-by-austria/what-happens-now.html> (22. april 2008).
- Bauchard, Denis. 2008. L'Union pour la Méditerranée: un défi européen. *Politique étrangère* 1: 51-64. Dostopno prek: http://www.cairn.info/article.php?ID_REVUE=PE&ID_NUMPUBLIE=PE_081&ID_ARTICLE=PE_081_0051 (12. avgust 2008).
- Baun, J. Michael. 2000. *A Wider Europe. The Process and politics of European Union Enlargement*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Bebler, Anton. 2007. *Uvod v evropske integracije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Belgijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Odnosi z državami Zahodnega Balkana*. Dostopno prek: <http://www.diplomatie.be/en/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=44351> (15. april 2008).
- Belgijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Odnosi s Turčijo*. Dostopno prek: <http://www.diplomatie.be/en/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=44351> (22. april 2008).
- Blair, Alasdair. 2006. *Companion to the European Union*. London: Routledge. Taylor and Francis Group.

Bolgarsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Izjava bolgarskega ministra za zunanje zadeve ob začetku pogajanj EU s Turčijo*. Dostopno prek: http://www.mfa.bg/en/index.php?option=com_content&task=view&id=8167&Itemid=277 (22. april 2008).

Bolgarsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Zahodni Balkan*. Dostopno prek: http://www.mfa.bg/en/index.php?option=com_content&task=view&id=5098&Itemid=305 (15. april 2008).

Borojević, Greti. 2008. Slovensko veleposlaništvo v Poljski. Pogovor v obliki izmenjave elektronske pošte. 2.april.

Brague, Rémi, Yves Lacoste, René Rémond, Jean-Christophe Victor, Hanno Soans in Salomé Zourabichvili. 2007. *L'Europe, quelles frontières?* Paris: Centre d'Analyse et de Prévision.

Bratoš, Nastja. 2007. The Future of the European Constitution.. *The New Federalist Magazine of the Young European Federalists* (2):7. Dostopno prek: http://www.jef-europe.net/fileadmin/files_jef-europe/TNF/tnf0207screen.pdf (9. april 2008).

Bučar, Bojko, Milan Brglez, Monika Kalin-Golob in Zlatko Šabič. 2000. *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomskega dela*. Ljubljana: FDV.

Carapico, Sheila. 2001. Euro-med: European Ambitions in the Mediterranean. *Middle East Report* 220: 24- 28. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1559407.pdf> (15. avgust 2008).

Chomsky, Noam. 2004. *Hegemony or Survival. America's Quest for Global Dominance*. London: Penguin Books.

CIA Factbook. 2008. *Režim vlade v Moldaviji*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/md.html#Govt> (13. maj 2008).

Ciprsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Razgovor ciprskega ministra za zunanje zadeve glede ciprskega vprašanja s komisarjem za širitev Ollijem Rehnom*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/BA792852C2655529C225742C002F3880?OpenDocument> (22. april 2008).

Ciprsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Zahodni Balkan*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/eu02_en/eu02_en?OpenDocument (16. april 2008).

Clive Agius, Pierre. 2008. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 1.april.

Constantinescu, Dana - romunska veleposlanica v Republiki Sloveniji. 2008. EU Future enlargement with Western Balkans and Turkey. Position of Romania. Pogovor v obliki izmenjave elektronske pošte. 4. april.

Croft, Stuart, Jolyon Howorth, Terry Terriff in Mark Webber. 2000. NATO's Triple Challenge. *International Affairs* 76 (3): 495-518. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/pss/2625951> (4. september 2008).

Croft, Stuart. 2002. Guaranteeing Europe Security? Enlarging NATO again. *International Affairs* 78 (1): 97-114. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3095976.pdf> (3. september 2008).

Češko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Izjava češkega MZZ o dokumentu EK glede »širitvene strategije in glavnih izzivov za obdobje 2006-2007 in poročilih glede napredka Hrvaške, Turčije in držav Zahodnega Balkana«*. Dostopno prek: <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=43846&ido=6573&idj=2> (22. april 2008).

Češko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Zahodni Balkan*. Dostopno prek: <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=53257&ido=6573&idj=2&amb=1> (16. april 2008).

Daalder, Ivo. 2001. Are the United States and Europe Heading for Divorce? *International Affairs* 77 (3): 553-567. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3095437.pdf> (4. september 2008).

Dannreuther, Roland. 2004. *European Union Foreign and Security Policy. Towards a Neighbourhood Strategy*. London: Routledge.

Dansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Danska pomoč Turčiji pod sosedskim programom danskega MZZ*. Dostopno prek: <http://www.um.dk/en/menu/developmentpolicy/danishdevelopmentpolicycountries/theneighbourhoodprogramme/countries/turkey> (23. april 2008).

Dansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Širitev*. Dostopno prek: <http://www.um.dk/en/menu/EU/EUsContinuedEnlargement/> (16. april 2008).

Delcour, Laure. 2007. Does the European Neighbourhood Policy Make a Difference? Policy Patterns and Reception in Ukraine and Russia. *European Political Economy Review* 7: 118-155.

Della Porta, Donatela. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.

Dinan, Desmond. 2004. *Europe Recast. A History of European Union*. Hampshire. Palgrave. MacMillan.

Dnevnik. 2008. *Delitev ni dobra rešitev, nisem ji naklonjen*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/29582> (25. oktober 2008).

Dnevnik. 2002. *Lahko ciprsko vprašanje ogrozi širitev EU?*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/29582> (25. oktober 2008).

Eggink, Timo. 2008. Veleposlaništvo kraljevine Nizozemske v Sloveniji. Pogovor v obliki izmenjave elektronske pošte 26. marec.

El-Agraa, M. Ali. 2001. *The European Union. Economics and Policies*. England: Pearson Education Limited.

Emerson, Michael. 2004. *The Wider Europe Matrix*. Brussels: Centre for European Policy Studies.

Estonsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Govor estonskega premierja Andrus Ansipa na Univerzi v Ankari*. Dostopno prek: <http://www.valitsus.ee/brf/index.php?id=293384&tpl=1007&external=&search=&aasta=> (22. april 2008).

Estonsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Izjava estonskega ministra za zunanje zadeve o podpiranju pristopnih pogajanj s Turčijo*. Dostopno prek: http://www.vm.ee/eng/euro/kat_138/8091.html (23. april 2008).

Estonsko poročilo o politiki EU za obdobje 2007-2011. 2008. Dostopno prek: http://www.riigikantselei.ee/failid/ELPOL_2007_2011_EN.pdf, str. 38, (16. april 2008).

Éthier, Diane. 2004. *Introduction aux relations internationales*. Montréal: Les presses de l'Université de Montréal.

Eurobarometer. 2008. *Javno mnenje v EU glede nadaljnje širitve EU*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_en.pdf (8. maj 2008).

Evropska komisija. 2006. *Širitev EU, 20 Mitov- dejstev o širitvi*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropskih skupnosti.

Evropska komisija. 2007. *Evropska sosedska politika*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp-leaflet_en.pdf (14. maj 2008).

Evropska komisija. 2008. *Evromediterransko partnerstvo*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/ (31. marec 2008).

Evropska komisija. 2008. *Evropska sosedska politika*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (31. marec 2008).

Ferfila, Bogomil. 2007. *Handbook of the European Union*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.

Fernandez Garcia, Juan Jorge in Jess E. Clayton. 2004. *The Student's Guide to European Integration*. Cambridge. Polity Press.

Finsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Govor predsednice Finske Tarja Halonen v čast predsedniku Turčije Abdullah Gülu*. Dostopno prek : <http://www.presidentti.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=71111&intSubArtID=28120> (25. oktober 2008).

Finsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Vladni program finskega ministrskega predsednika Maati Vanhanena*. Dostopno prek: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/en.pdf> (16. april 2008).

Francosko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Francija in Balkan*. Dostopno prek: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files_156/balkans_1965/index.html (16. april 2008).

Gosar, Anton. 2005. *Globalizirana Evropa*. Koper: Univerza na Primorskem. Znanstveno raziskovalno središče Koper. Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Grško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *JV Evropa. Turčija*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Turkey/History/> (23. april 2008).

Grško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Širitev*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/European+Policy/External+Relations+-Enlargement/Enlargement/> (23. april 2008).

Grško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Regionalna politika. Evropski Svet in Vrh v Solunu glede Zahodnega Balkana*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Regional+Policy/> (16. april 2008).

Haerpfer, Christian. 2005. *Support for Democracy and Authoritarian Regimes in Russia and the CIS, 1992-2002*. Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Marriott Wardman Park, Omni Shoreham, Washington Hilton, Washington, DC, Sep 01, 2005. Dostopno prek: http://www.allacademic.com/one/prol/prol01/index.php?click_key=1, (13. maj 2008).

Halimi, Serge. 2008. Evropski obet... *Le Monde diplomatique* (35): 1.

Halimi, Serge. 2008. Ko se Rusija spet dvigne. *Le Monde diplomatique* (37): 1.

Hayoz, Nicolas, Leszek Jesien in Wim Van Meurs. 2005. *Enlarged EU- Enlarged Neighbourhood. Perspectives of the European Neighbourhood Policy*. Bern: Peter Lang AG, European Academic Publishers.

Hyytiälä, Mikko- finski veleposlanik v Sloveniji, elektronska korespondenca 26. marec 2008.

Ilešič, Tomaž, Petra Jug, dr. Miha Pogačnik, Miro Prek in Primož Vehar. 2000. *Pravni vidiki pridružitvenega procesa. Sklenitev, vsebina in razlaga Evropskega sporazuma o pridružitvi*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

Inglis, Kirstyn in Andrea Ott. 2002. *Handbook on European enlargement, A commentariz on the enlargement process*. The Hague: T.M.C. Asser Institute.

Irsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Komentar irskega ministra Treacy glede EU širitve in pogajanj s Turčijo*. Dostopno prek: <http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=25102> (23. april 2008).

Irsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Parlamentarno vprašanje za ministra za zunanje zadeve Irska*. 8. februar 2007. Dostopno prek: <http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=28462> (16. april 2008).

Italijansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Italija - Balkan bilateralni odnosi*. Dostopno prek: http://www.esteri.it/MAE/EN/Politica_Estera/Aree_Geografiche/Europa/Balcani/ (16. april 2008).

Italijansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Širitev*. Dostopno prek: http://www.esteri.it/MAE/EN/Politica_Europea/AffariGen_RelazEst/UE_allargamento/ (23. april 2008).

Izjava predsedstva Slovenije. 2008. *Deklaracija Brdo. Zahodni Balkan*. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/novice/cns/novica/article/3247/24235/> (14. april 2008).

Joseph, S. Joseph. 2006. *Turkey and the European Union. Internal Dynamics and External Challenges*. New York: Palgrave MacMillan.

Kadritzke, Niels. 2008. Prihodnost Cipra je še vedno negotova. *Zvezna Republika Ciper? Le Monde diplomatique* (37): 10-11.

Kochenov, Dimitry. 2005. EU Enlargement Law: History and Recent Developments: Treaty -Custom Concubinage?. *European Integration Online Papers (EIoP)* (6): 9. Dostopno prek: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2005-006a.htm> (12. april 2008).

Komisija Evropskih skupnosti. 2001. *Memorandum za člane komisije. Povzetek pogodbe iz Nice*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/comm/nice_treaty/summary_en.pdf (9. april 2008).

Komisija Evropskih skupnosti. 2007. *Delovni dokument komisije glede napredka Turčije 2007 v Bruslju*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_progress_reports_en.pdf (6. maj 2008).

Komisija Evropskih skupnosti. 2007. *Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu in Svetu. Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2007-2008*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/strategy_paper_sl.pdf (14. april 2008).

Latvijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Smernice Latvijske zunanje politike za obdobje 2006-2010*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.lv/en/policy/guidlines/#44> (16. april 2008).

Le Monde Diplomatique. 2008. *Sloveniji gre predsedovanje bolje od pričakovanj?* Dostopno prek: <http://www.monde-diplomatique.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=98> (25. oktober 2008).

Lepesant, Gilles. 2004. *L'Union européenne et son voisinage: vers un nouveau contrat. Politique étrangère* 69(4): 767-780, Dostopno prek: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/polit_0032342x_2004_num_69_4_1109 (2. september 2008).

Light, Margot, Stephen White in John Lowenhardt. 2000. *A Wider Europe: The View from Moscow and Kyiv. International Affairs* 76(1): 77-88. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2626198.pdf> (3. september 2008).

Litvijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Dogovor med političnimi strankami Republike Litve glede glavnih ciljev zunanje poitike za obdobje 2004-2008*. Dostopno prek: http://www.urm.lt/popup2.php?item_id=255 (17. april 2008).

Litvijsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Konferenca v litvijskem parlamentu glede vezi med Turčijo in EU*. Dostopno prek: <http://www.euro.lt/en/news/lithuanias-membership-in-the-eu/news/1611/> (23. april 2008).

Lopatič, Živa. 2006. *Evromediteransko partnerstvo: Vloga Evropske unije v Evromediteranskem partnerstvu*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Luksemburško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Deklaracija luksemburškega ministra za zunanje zadeve o zunanji politiki Luksemburga za leto 2006*. Dostopno prek: <http://www.mae.lu/images/biblio/biblio-208-1267.pdf> (25. april 2008).

Luksemburško ministrstvo za zunanje zadeve. 2007. *Deklaracija o zunanji politiki 2007*. Dostopno prek: http://www.mae.lu/images/biblio/biblio-279-81_pqugn_3887_1217_4931.pdf, str. 14 (17. april 2008).

Madžarsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2005. *Odločitev zunanjih ministrov EU glede Turčije in Hrvaške*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/051005_eu_croatia_turkey.htm (4. maj 2008).

Madžarsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Strategija Madžarske o zunanjih odnosih*. Dostopno prek: http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/rdonlyres/3E8FA370-15B3-4919-AC14-41A02CB54BA3/0/080319_kulkapcs_strat_en.pdf (17. april 2008).

Malteško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Ustvarjanje uspeha iz članstva v EU in prispevanje k konstrukciji EU*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.mt/images/files/file/598_Strategic_Objective_II.pdf (17. april 2008).

Manifest Ventotene za svobodno in združeno Evropo, Spinelli in Rossi. 2008. Dostopno prek: http://www.altierospinelli.org/manifesto/manifesto_en.html (7. april 2008).

McDonald, Henry. 2008. Q&A: Ireland's referendum on the EU reform treaty. *The Guardian*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jun/12/ireland.eu> (26. oktober 2008).

McKay, David. 1999. *Federalism and European Union. A Political Economy Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Medcalf, Jennifer. 2006. *NATO. A beginner's guide*. Oxford: Oneworld Publications.

Mehikić, Mojca. 2007. *Razvoj načela pogojevanja članstva v EU. Primerjava pogojev za članstvo JV Evrope s pogoji predhodnih širitev EU*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.

Ministrstvo za zunanje zadeve Federalne republike Nemčije. 2006. *EU pristopna pogajanja s Turčijo*. Dostopno prek: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/en/Europa/Erweiterung/Tuerkei.html> (6. maj 2008).

Ministrstvo za zunanje zadeve Federalne republike Nemčije. 2008. *Zahodni Balkan*. Dostopno prek: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/en/Aussenpolitik/RegionaleSchwerpunkte/Suedosteuroopa/Uebersicht.html> (17. april 2008).

Nizozemsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2006. *Širitev*. Dostopno prek http://www.minbuza.nl/en/news/speeches_and_articles,2006/04/consolidationx_conditionality_and_communication.html#a4 (17. april 2008).

Nugent, Neill. 1994. *The Government and Politics of the European Union*. England: MacMillan.

Nugent, Neill. 2005. *Turkey's Membership Application: Implications for the EU*. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series (5): 26.

Nusdorfer, Radica. 2005. *Pogodba o Ustavi za Evropo s komentarjem*. Ljubljana: Založba GV.

Pajnkihar, Jasna. 2007. *Institucionalni sistem zunanje politike EU z vidika konsistentnosti zunanjega predstavljanja*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Paquin, Stéphane. 2005. *Économie politique internationale*. Paris: Éditions Montchrestien.

People Daily. 2005. *Italy supports Turkey's EU membership*. Dostopno prek: http://english.peopledaily.com.cn/200511/23/eng20051123_223326.html (23. april 2008).

Perrault, Guillaume. 2008. *Turquie: vers la suppression du référendum obligatoire*. *Le Figaro*. Dostopno prek: <http://www.lefigaro.fr/politique/2008/03/28/01002-20080328ARTFIG00004-turquie-vers-la-suppression-du-referendum-obligatoire.php> (23. april 2008).

Petančič, Rok. 2006. *Proces razširitve EU na obrambno-varnostnem področju-problemi za zvezo in za nove članice s poudarkom na zadnji širitvi leta 2004*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Peterson, John in Michael Shackleton. 2006. *The Institutions of the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Pogačar, Helena. 2001. *Asociacijski sporazumi*. Diplomsko delo. Maribor: Pravna fakulteta.

Pogodba, ki ustanavlja Evropsko skupnost za premog in jeklo (Treaty Establishing the European Coal and Steel Community), podpisana 18. aprila 1951 v Parizu. Dostopno prek: http://www.unizar.es/euroconstitucion/library/historic%20documents/Paris/TRAITES_1951_CECA.pdf (7. april 2008).

Pogodba, ki ustanavlja EGS (Treaty Establishing the European Economic Community), podpisana 25. marca 1957 v Rimu. Dostopno prek: http://europa.eu/scadplus/treaties/eec_en.htm (7. april 2008).

Poikans, Juris. 2008. Intervju z avtorjem. Ljubljana. 1. april.

Poljsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2004. *Nagovor ministra za zunanje zadeve Poljske W. Cimoszewicz glede širitve EU in procesa v Uniji*. Dostopno prek: <http://www.msz.gov.pl/September,2004,->

,Address,by,the,Minister,of,Foreign,Affairs,,Wlodzimierz,Cimoszewicz,,at,dinner,given,by,the,Foreign,Policy,Association,in,the,framework,of,the,World,Leaders,Forum,,on,?The,enlargement,of,the,EU,and,the,processes,in,the,Union,,includ,1476.html (6. maj 2008).

Portal EurActiv. 2008. *Odnosi Turčije z EU Pozicije držav članic EU*. Dostopno prek: <http://www.euractiv.com/en/enlargement/eu-turkey-relations/article-129678> (6.maj 2008).

Portal EurActiv. 2008. *Kopenhagenska merila*. Dostopno prek: <http://www.euractiv.com/en/enlargement/introduction-enlargement/article-129588> (9.april 2008).

Portugalsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Proces pristopa držav kandidatk*. Dostopno prek: <http://www.mne.gov.pt/mne/pt/infopolitica/ue/200804151002.htm> (17. april 2008).

Predan, Milan - Slovensko veleposlaništvo RS pristojno za Bolgarijo. 2008. Pogovor v obliki izmenjave elektronske pošte 10. april.

Rabzelj, Darja. 2007. *Slovenija v Evropski uniji. 160 vprašanj in odgovorov o članstvu Slovenije v EU*. Ljubljana: Urad Vlade RS za komuniciranje.

Radvanyi, Jean .2008. Ko se »veliki« igrajo v Osetiji. *Le Monde diplomatique* (37): 3.

Romunsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Vlada Romunije. Turški predsedniški uradni obisk v Romuniji*. Dostopno prek: <http://www.gov.ro/engleza/presa/afis-doc.php?idpresa=8277&idrubricapresa=&idrubricaprimm=&idtema=&tip=&pag=1&dr=> (8.5 2008).

Skrť, Edvin- svetovalec na Veleposlaništvu RS v Bratislavi. 2008. Pogovor v obliki izmenjave elektronske pošte 26. marec.

Sjursen, Helene. 2002. Why expand? The question of Legitimacy and Justification in the EU's Enlargement policy. *Journal of Common Market Studies* 40 (3): 491-513. Arena: University of Oslo.

Slovaško ministrstvo za zunanje zadeve. 2007. *Letno poročilo. Zunanja politika 2007*. Dostopno prek: [http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_8186A92176BE8505C12574D7001EEB67_EN/\\$File/eng%20VS%20MZV%20text.pdf](http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_8186A92176BE8505C12574D7001EEB67_EN/$File/eng%20VS%20MZV%20text.pdf) (7. maj 2008).

Slovaško ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Vladni manifest Republike Slovaške*. Dostopno prek: http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_B282288063522198C1256C7D003A13DF_SK&OpenDocument=Y&NCH=Y&menu=0&OB=0&LANG=EN. (18. april 2008).

Slovensko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Program slovenskega predsedovanja Svetu EU*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/0801/6-mesečni_program-SVN.pdf (8. maj 2008).

Slovensko ministrstvo za zunanje zadeve. 2004. *Srečanje ministra Vajgla s podpredsednikom vlade in ministrom za zunanje zadeve Turčije Abdullahom Gulom*. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/novice/cns/novica/article/3247/6749/> (8. maj 2008).

Spletna stran predsednika Litve. 2008. *Turkey thanks Lithuania for its support on a road to EU*. Dostopno prek: <http://www.president.lt/en/news.full/7298> (24. april 2008).

Stefanović, Zlatko. 2005. *Pravo Evropske unije*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu.

Strežnik Europa. 2008. *Vodnik po evrožargonu, Države članice EU*. Dostopno prek: http://europa.eu/abc/eurojargon/index_sl.htm (28. marec 2008).

Strežnik Europa. 2008. *Pogodba, ki ustanavlja Evropsko skupnost za premog in jeklo (Pariška pogodba iz l. 1951)*. Dostopno prek: http://europa.eu/scadplus/treaties/ecsc_en.htm (7. april 2008).

Syrazehkina, Katsiaryna. 2008. *Politique européenne de voisinage et les partenaires de l'Est de l'Union européenne*. Bordeaux: Université Montesquieu Bordeaux - 4.

Širitev NATA. Dostopno prek: <http://www.nato.int/issues/enlargement/index.html> (16. avgust 2008).

Špansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Situacija v Turčiji*. Dostopno prek: <http://www.maec.es/en/MenuPpal/Actualidad/Comunicados%20DG%20Com%20Exterior/Paginas/17comunicado20080317EN.aspx> (8. maj 2008).

Špansko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Širitev na Zahodni Balkan*. Dostopno prek: <http://www.maec.es/en/MenuPpal/EspaayUE/Europa%20y%20el%20Mundo/Terceros%20Países%20y%20Regiones/Paginas/Terceros%20Países%20y%20Regiones.aspx#sec5> (18. april 2008).

Švedsko ministrstvo za zunanje zadeve. 2008. *Širitev EU*. Dostopno prek: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/10275/a/97812> (18. april 2008).

Urad predsednika Francije. 2008. *Francosko-nemška deklaracija glede rezultata irskega referendumu*. Dostopno prek: http://www.elysee.fr/documents/index.php?mode=view&lang=fr&cat_id=8&press_id=1501 (26. oktober 2008).

Urad za zunanje zadeve britanske zveze držav. 2007. *Turčija*. Dostopno prek: <http://www.fco.gov.uk/en/fco-in-action/institutions/britain-in-the-european-union/eu-policies/enlargement/turkey> (8. maj 2008).

Urad za zunanje zadeve britanske zveze držav. 2007. *Širitev*. Dostopno prek: <http://www.fco.gov.uk/en/fco-in-action/institutions/britain-in-the-european-union/eu-policies/enlargement/> (18. april 2008).

Uradni list Republike Slovenije. 2002. *Temeljni akti Evropskih skupnosti. Amsterdamska pogodba. Prečiščeni besedili Maastrichtske in Rimske pogodbe*. Ljubljana.

Uradni list Evropske unije. 2005. *Dodatni protokol k Sporazumu o pridružitvi med EGS in Turčijo po širitvi EU*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:254:0058:0068:SL:PDF> (25. oktober 2008) (25. oktober 2008).

Vlada Republike Slovenije. 2008. *Služba Vlade RS za evropske zadeve. Lizbonska pogodba*. Dostopno prek: http://www.svez.gov.si/si/aktualne_teme/lizbonska_pogodba/ (26. oktober 2008).

Wallace, William. 2000. From the Atlantic to the Bug, from the Arctic to the Tigris? The Transformation of the EU and NATO. *International Affairs* 76(3): 475-493, Dostopno prek: <http://www.jstor.org/pss/2625950> (4. september 2008).

Yost , David S. 2002. Transatlantic Relations and Peace in Europe. *International Affairs* 78 (2): 277- 300. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3095682.pdf> (5. september 2008).

PRILOGE

Priloga A: Osnutki vprašanj za intervjuje

LATVIJA - okvirna vprašanja	MALTA - okvirna vprašanja
Kakšna je pozicija Latvije do nadaljnega procesa širitve EU v oziru do balkanske regije?	Kakšna je pozicija Malte glede nadaljnega procesa širitve EU proti Balkanu?
Ali Latvija odobrava kandidaturo Turčije za članstvo v EU?	Kakšno je stališče Malte glede kandidature Turčije za članstvo v EU?
Zakaj Latvija kot mlada država EU podpira države kandidatke, kot so Hrvaška, Makedonija in Turčija?	Zakaj Malta podpira države kandidatke Hrvaško, Makedonijo, Turčijo?
Ali po vašem mnenju v EU obstaja konsenz o tem, kje so geografske meje EU in kako se bodo razvile v prihodnosti?	Je v okviru ESP Malta bolj naklonjena sodelovanju z Marokom, Tunizijo, Egiptom kot z Rusijo?
Ali ima EU jasno širitveno politiko?	Ali bodo po vašem mnenju članice evromediteranskega partnerstva imele v prihodnosti možnost postati države kandidatke za članstvo v EU?
Ali je Latvija v okviru ESP bolj naklonjena sodelovanju z Ukrajino, Moldavijo in Rusijo v primerjavi z državami na južni periferiji EU?	Ali Malta podpira širitveni proces na jug ali vzhod?
Ali Latvija podpira širitveni proces proti vzhodu ali jugu?	Menite, da nadaljnji širitveni proces lahko prinese pozitivne stvari za Malto/EU?

Priloga B: Intervjuji

Intervju z veleposlanikom Latvije g. Jurisom Poikansom, v Ljubljani, 1. aprila 2008.

N.B.: »Kakšna je pozicija Latvije glede nadaljnjega procesa širitve EU proti balkanski regiji ?«

Juris Poikans.: »Pozicija Latvije bi bila nemoralna, če ne bi podpirala nadaljnje širitve, ker je Latvija nedavno postala nova članica EU. Spominjam se tistih zelo napetih pogovorov o priključevanju k EU, ker sploh niso bili lahki. Držati smo se morali kriterijev in bilo je zelo težko. Nedvomno podpiramo nadaljnje širitve, o tem ni nobenega dvoma.«

N.B.: »Podpirate torej balkansko regijo?«

Juris Poikans.: »Glede Balkana je vse zelo jasno, imamo Solunsko agendo, ki zavezuje EU na širitev na države Zahodnega Balkana. Menim, da v EU vidi vsaka država svojo zavezo po svoje. Slovenija ima liberalnejšo držo, Nemčija in Nizozemska bolj pogojevalen pristop, Latvijo pa bi umestil bolj k Sloveniji.

Za Latvijo je ključ za pridobitev članstva držav kandidat v EU izpolnjevanje pogojev. Verjamemo namreč, da izpolnjevanje pogojev pomeni pravico do članstva v EU. Pomembno je, da državam Zahodnega Balkana omogočimo perspektivo bodočega članstva v EU. Res pa je, da bo širitev vedno politično vprašanje.

Države Balkana morajo narediti čim več, da bi implementirale reforme, saj tega ne more narediti nihče namesto njih.«

N.B.: »Ali Latvija podpira kandidaturo Turčije za članstvo v EU?«

Juris Poikans.: »Turčija je kot muslimanska država poseben primer. Stališče Latvije je enaka kot pri državah Zahodnega Balkana. Če država izpolni kriterije, se lahko pridruži. Turčija pa je poseben primer, ker v primeru njene priključitve k EU, dobi EU meje z Irakom, Sirijo in Kavkazom. Ali se naj EU razširi tako zelo, je vprašanje diskusije. Verjamem, da je za Hrvaško in Makedonijo veliko lažje izpeljati pridružitve k EU, tudi zaradi verskih razlogov. To sta krščanski državi in z njimi imamo nekaj skupnega.

Načeloma naša vlada podpira kandidaturo Turčije v EU. Po drugi strani pa je vse odvisno od izvajanja reform v Turčiji. Latvija v oziru do Turčije tako zavzema podporno držo, čeprav imajo ljudje v Latviji predsodke do tega.«

N.B.: »Ali menite, da v EU obstaja nek konsenz o tem, kje se končajo geografske meje EU?«

Juris Poikans.: »Ne, ne verjamem da obstaja konsenz o tem. Zelo težko je opredeliti te meje.«

N.B.: »Je treba razlikovati med političnimi in geografskimi mejami?«

Juris Poikans.: »Zelo težko je definirati, kaj je Evropa. Brez dvoma, Belorusija in Moldavija sta Evropa. Države južnega Kavkaza so Evropa, saj so tudi članice Sveta Evrope, teoretično pa te države spadajo pod evropsko sosedsko politiko. Rusija je prisotna na dveh kontinentih, a je v svoji miselnosti zelo evropsko orientirana. Je krščanska država s specifičnim političnim režimom, ki je evropski po miselnosti in ga ne moremo primerjati s kitajskim ali indijskim.

Menim, da bodo debate na to temo vedno obstajale. Maroko je nekoč kandidiral za članstvo v EU in morda bo tudi Izrael. V tem trenutku bi rekel, da ni treba diskutirati o tem, ker nas ne bo to pripeljalo nikamor, razen do številnih nasprotujočih si mnenj. Torej, če država izpolnjuje kriterije, je lahko sprejeta kot članica EU. Hkrati ne smemo pozabiti, da je odločitev o članstvu države v EU konsenz med državami članicami EU. Ne moremo narisati določenih meja, npr. končne meje EU... Zatorej, kaj je Evropa?

Definiral bi jo geografsko in potem je Maroko Afrika. V primeru Moldavije in Ukrajine je del Moldavije spadal pod Romunijo... Nekako pri tem ni soglasja. «

N.B.: »Ali je Latvija v okviru evropske sosedске politike bolj naklonjena sodelovanju z državami vzhodne sosedščine EU (Ukrajino, Moldavijo, Rusijo) v primerjavi z državami na južni periferiji EU (Marokom, Tunizijo, Egiptom)?«

Juris Poikans.: »Absolutno, naj pojasnim. Države, kot so Rusija, Belorusija in Moldavija, so naše bližnje sosedse. Zaradi skupnih zgodovinskih in kulturnih vezi jih razumemo in one razmejo nas, zato bodo vedno med našimi prioritetami.«

N.B.: »Mislite, da bodo v prihodnosti pod okriljem evropske sosedске politike te države zaprosile za članstvo v EU?«

Juris Poikans.: »Menim, da bodo zaprosile za članstvo, posebej sem prepričan v primeru Ukrajine in Moldavije, ki bosta to storili zagotovo.«

N.B.: »Menite, da se bodo kriteriji spremenili, če bo prišlo do nadaljnjih širitve?«

Juris Poikans.: »Ne, ne verjamem. Kriteriji se ne bodo spremenili, le države bodo merila sprejele resneje. Proces širitve lahko postane zelo težak in Francozi nočejo videti za širitev nepripravljenih držav.«

Intervju s chargé d'affaires Malte mag. Pierrom Clivom Agiusom, v Ljubljani, 1. aprila 2008.

N.B.: »Ali lahko definiramo geografske meje EU?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Medtem ko proti vzhodu ne obstaja jasno razumevanje ali dogovor, do kod naj sega meja EU, je proti jugu zadeva drugačna. Vemo namreč, da proti jugu ni nobenih novih držav kandidatki in tudi nikoli ne morejo biti, zato ker se pod Malto začne afriški kontinent. Tehnično in po naravni definiciji proti jugu ni druge širitve razen Malte. Obstaja naravna meja, in zato pravimo, da je Malta najjužnejša meja EU.

Malta je kot mediteranska država zelo pomembna za EU. Problem v Tuniziji ali problem v Libiji bi vplival na Malto bolj kot problem na Kosovu zaradi neposredne bližine držav. To kaže na velikost in raznolikost EU. Kopenhagenska merila so izhodiščna točka širitve. Torej, pri primeru Turčije je prvo vprašanje, ki si ga moramo postaviti, ali Turčija izpolnjuje kopenhagenska merila. Potem nastopijo politični in družbeni pogoji, ki jih moramo upoštevati. Kakorkoli, kopenhagenski kriteriji so ključni.«

N.B.: »Kakšna je pozicija Malte do nadaljnjega širitvenega procesa v oziru do držav na Balkanu?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »V širši in razširjeni Evropi bodo problemi, ki zadevajo balkansko regijo in posledično Evropo v veliki meri pronicnili v ozadje. Na primer, če bi tako Srbija kot Kosovo postali državi članici EU, bi obstoječo situacijo in odnose zajela nova realnost, ki bi definirala politično okolje. Pomisliti moramo na koristi, ki bi jih članstvo v EU prineslo tem državam in EU. Za Evropo je pomembna varnost, zato ne vidim razloga, zakaj ne bi dovolili omenjenim državam, da kandidirajo za članstvo.

Zavzemanje stališča je lažje v primeru Hrvaške in Turčije, saj sta to državi kandidatki, medtem ko imajo preostale države Zahodnega Balkana statuse morebitnih držav kandidatk.«

N.B.: »Ali menite, da imajo države članice zadržke pri podpiranju kandidatur držav Zahodnega Balkana, ker so te gospodarsko šibkejše in manj razvite?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Čeprav v balkanski regiji trenutno primanjkuje stabilnosti in gospodarskega razvoja, moramo gledati na napredek teh držav solidarno. Morebitno članstvo v EU bo vplivalo na večjo predanost držav Zahodnega Balkana pri izboljševanju stabilnosti, bojevanju proti korupciji in trgovanju z belim blagom. Osebnostno vidim številne razloge, zakaj bi si države Balkana morale želeli članstvo v EU.«

N.B.: »Torej menite, da se bodo v prihodnosti meje EU pomaknile bolj proti vzhodu?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Ne obstaja nobena druga smer širitve - samo proti vzhodu. Na severu sta Norveška in Islandija, vendar ne verjamem, da sta slednji zainteresirani za članstvo. To sta edini članici, ki bi lahko prosili za članstvo v EU, pod Malto pa ni Evropa.«

N.B.: »Ali obstaja konsenz o tem, kje se naj končajo geografske meje EU?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Ne obstaja nobena definicija Evrope. Ko obravnavamo argumente, nekateri za države Kavkaza govorijo, da spadajo pod Azijo, nekateri Evrazijo. Med temi državami so velike razlike in moramo se soočiti z njimi. Ne smemo se oddaljiti od vpletenosti v te probleme. Evolucije širitve ne moremo ustaviti.«

N.B.: »Ali bo v prihodnosti mogoče, da države, ki so pod okvirom ESP, kandidirajo za članstvo v EU?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Pod evropsko sosedsko politiko padejo vse sosedске države Evrope. Vsakič, ko pride do širitve EU, pomaknemo meje EU in približamo se novim sosedom. Pri sodelovanju z Ukrajino, Belorusijo, Moldavijo bi se meje lahko premaknile, medtem ko so meje proti jugu določene.«

N.B.: »Francoski predsednik Nicolas Sarkozy omenja Sredozemsko unijo. Kaj želi s tem doseči?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Malta je predlagala EU dialog z Arabsko ligo in to ji je resnično uspelo pod slovenskim predsedovanjem Svetu EU. Na žalost EU nima dialoga s celotnim arabskim svetom. Barcelonski proces (EUROMED) je povzročil med razdeljeno severno afriško regijo in državami Zaliva dialog. Ne obstaja pa enotni okvir, kjer bi EU lahko izvajala vsearabski dialog, morda v vodenju medkulturnega dialoga, v izvajanju energetske varnosti itd. Zakaj ne bi ustvarili takšnega parametra?

Zakaj bi morala obstajati Sredozemska unija? Kaj se bo zgodilo ob obstoju fundamentalističnih sil? Ne samo, da bi vplivalo na Malto, tudi na Španijo, Francijo ali Italijo. Kljub temu ideja o Sredozemski uniji ni dodelana in mora biti dodobra preiščljena. Vsakršna iniciativa, ki bi vzpodbujala stabilnost in varnost v naši regiji, je vredno podpirati. Sredozemska regija se sooča s pomembnimi izzivi, ki bodo konec koncev soočili Evropo - problemi, kot so trgovanje z ilegalno imigracija, terorizem in tudi energetska varnost in podnebne spremembe. Energetske zaloge so ne samo v Ruski federaciji, ampak tudi v Zalivskih državah.«

N.B.:2 »Bodo kriteriji za članstvo v EU postali strožji?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Sedanje države kandidatke podpiramo. Ko izpolnijo kriterije, bodo postale države članice EU. Zakaj bi spremenili kriterije? Obstajajo kriteriji, obstaja àvis. Àvis je mnenje evropske komisije glede tega, ali ima država

možnosti, da postane država članica EU. Evropska komisija je na primer zavrnila kandidaturo Maroka, ker ta ni evropska država. Obstaja neka DNK Evrope, evropski glas, drugače ne bi bilo EU. Bilo bi kaj? Lahko npr. preučujemo, ali je Kazahstan evropska dimenzija itd.

Danes je Evropa predvsem družbena in politična dimenzija, vprašanje pa je, ali naj se Evropa širi vertikalno ali horizontalno. Resnica je, da EU obstaja, in to je dobra motivacija za države, da izboljšajo svoje standarde za človekove pravice, kvaliteto življenja itd. Ne smemo pozabiti od kod prihaja Evropa, prihaja iz idealov prednikov današnje EU, od Monneta, Schummana, Adenauerja in drugih .«

N.B.: »Ali obstaja možnost nastanka regionalnih blokov znotraj EU?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Pravzaprav je to ena od možnosti, kako se bo EU razvijala v prihodnje. Ker se Evropa širi, postaja večja, nekateri govorijo celo o dvotirni Evropi, ne vem.... Odločil bo čas. Imamo samo moč, da rešimo naše probleme...Danes Evropa hoče Schengen, iti kamorkoli hočeš. Nova generacija bo morda gledala na federalizem bolj realistično, kot gledamo nanj mi. Danes obstaja nova Evropa, nova generacija politikov, ki se razlikujejo od Chiraca, Schroederja...

Evropa danes ni sama, menim, da je Evropa sicer pomembna, a ni edina. V globalizaciji bo Evropa morala znati dati in vzeti. Na Kitajskem se npr. delokalizirajo podjetja zaradi cenejše delovne sile. Z Marokom, Tunizijo in Libijo bo potrebno sodelovati zaradi ilegalne imigracije, bojevanja proti drogam. Potrebujemo njihovo pomoč!«

N.B.: »Kako vidite vlogo malih držav in mladih držav, kot je Malta v EU?«

Mag. Pierre Clive Agius.: »Kar predstavlja največjo vrednoto, je, da lahko prinese (Malta) nekaj, kar druge države ne morejo prinesiti. Slovenija je veliko manjša in omejena v virih, a kljub temu menim, da je Slovenija transparentnejša in učinkovitejša država od drugih.

Malta ni nikoli nikogar kolonizirana, z nobeno državo nimamo sporov in zato lahko mirne vesti gremo kamorkoli. Majhni mostovi so zelo pomembni.«